Yedek Parça

Mizah Hikâyeleri

AZİZ NESİN

Akbaba

MİZAH YAYINLARI

Yedinci
Kitabını
Sunar

•

Medeniyetin YEDEK Parçası

MİZAH HİKÂYELERİ

AZİZ NESİN

Medeniyelin Yedek Parçası

Kahveye girdiği halde etrafına selâm vermiyen adama herkes baktı, fıskiyeli havuzdan gözlerini kaldıran biri:

— Merhaba Hamit Ağa..! dedi.

— Merhaba...

— Ne o be Hamit Ağa, bayıra vurmuş kart öküz gibi soluyorsun?..

Hamit Ağa bunu söyliyen ihtiyara döndü:

— Hamdolsun be Ali Çavuş, kurtuldum şu cenabetten... Şükür Allaha... Dünya varmış! dedi.

— Gözün aydın Hamit Ağa, panganın borcunu mu verdin?

— Yok be... Panganın borcunu kim düşünüyor? Şu gâvur ölüsü traktörden kurtulduk gayri...

Traktör lâfını duyar duymaz, deminden beri yarı uykuda pinekliyen ihtiyarlar doğruldular. Kıçlarını iskemlenin hasırından biraz kaldırıp, altlarındaki iskemleyi Hamit Ağaya doğru çektiler.

— Sahi mi?..

— Tüm kurtuldun mu be Hamit Ağa?.,

— Anlat şunu be...

Hamit Ağa:

— Kurtuldum... dedi, Allahıma bin kere şükürler olsun, bugünleri de görecekmişim...

Dinleyenler büsbütün meraklandılar. Hasır iskemlelerini biraz daha Hamit Ağaya yaklaştırdılar:

— Hekâyesi uzun bu işin... Bizim oğlan askerden dönüşün, baba, dedi, ben askerde şüförlük öğrendim. İlle bir traktör alalım, diye tutturdu. O sıra bizim kız da kocasiyle köye gelmişti. Kızla damet, «Enistitü»den muallim çıktılardı. Tatil olunca köye gelirler. Onlar da tutturdu: «Baba bir traktör al..» diye... Canım, ne zorumuza?.. İki çift öküz neme yetmez... Yok ben geri gafaymışım. Kız duvarda takvim yapra-

ğını gösterdi. Bak, dedi, 1955 yılındayız baba, yirminci asır bu, anladın mı?.. Damat, her yemekten sonra bir sahat nutuk çekiyor. Makine asrındaymışız. Öküzle çift sürmek ayıpmış bu zamanda...

Oğlan hesabını yapıyor: Tarlayı sürmek için kaç gündelikçi tutuyorsun?.. On... Kaç günde sürüyorsun?.. Bir ay... Gördün mü, diyor, traktör alınca, bir başıma, bir haftada sürer geçerim. Ondan sonra da, para ile elimi öpenin tarlasını sürerim. Bir yılda parasını çıkarırız. Oğlan susuyor, kız başlıyor, kız susuyor, damat başlıyor. Öküz bedavadan yer diyorlar, traktör öyle mi?.. Çalıştıracağın zaman, içine iki fincan benzin korsun, sür Allah sür... Çalışmazsa yemez. Öküz, bütün kış yer yatır, boyuna geviş getirir.

Ben bir tek kaldım, ne desem boş... Öküz hastalanır, diyorlar, öküz ihtiyarlar diyorlar, öküz ölür, diyorlar. Traktör bu, demirden be!.. Ne ihtiyarlar, ne yorulur, ne ölür... Ben yine kanmıyacaktım ya, benim kocakarı, Musa Çavuş da almış, Kel Mâmid Ağa da almış demeğe başladı. Akşam bu traktör, sabah bu traktör. Kocakarı hepsinden beter çıktı: «Mıhdar da traktör almış... Sen daha dur» diyor, «Memişin Hüsin bile aldı.» Vallaha ağalar nâçar kaldım.

Meraklı dinleyiciler ara sıra:

— Eeee Hamit Ağa?.. Sonra?.. diye soruyorlardı.

— Allah bilir ya, ben gene almıyacaktım. Köy öğretmenleri, Hamit Ağa, dedi, sen ne diyorsun, bir traktör seksen beygir kuvvetinde... İşte o vakit eyicene aklım yattı. Seksen beygir bu!.. Evliya kuvveti be!.. Ne demek? Dağı taşı dümdüz eder.

Evdeki dırdırdan canım burnuma geldi. Alalım be, dedim. Memişin Hüsin aldıktan kelli, şunun şurasında bir biz mi kaldık... Alalım. Kaç para bu cenabet?.. Panga da grado açıyormuş. Üç çeşidi varmış, küçüğü, ortancası, büyüğü. Küçüğünden bir dene alalım, dedik... Oğlan, ben küçüğünden istemem, dedi. Kız, alınca büyüğünden alalım, dedi. Damat, bir kere alınıyor, dedi. Kocakarı, herkesler büyüğünden alırken, ben ele güne rezil olamam, dedi.

Toparlandık, şehre gittik, Donatım Kurumuna vardım. Orada iyi bir herif varmış. Sizin tarlanız ne kadar? dedi. Seksen dönüm, dedim. Siz, bu küçüğünden alın, dedi, bu küçüğü dedi, seksen değil, sekiz yüz dönümü bile sürer. Bizimkilere dinletemedim. Herif seni kandırıyor, dediler. Büyüğünden isteriz, dedik. Dört bin gayme peşin dedi, üst yanı viresi... Pazarlık mazarlık yok. Döndük geri. Adım bugüne bugün Hamit Ağa, dört bin gayme yok disen, kime anlatırsın... Öküzleri pazara çıkardık. Elimde doğmuş, büyümüş hayvancıklar. Boz öküz gözüme bakar bakar ağlar. Sarı öküz suratımı yalar. Ne ise uzatmıyalım, sattık öküzleri üç bin gaymeyi denkleştirdik. Üst yanını pangadan grado aldık. Donatım Kurumundan aldık efendim koca taraktörü... Meret dağ gibi yatıyor. İki fincan benzin dedilerdi. Gaz tenekesiyle mazotu, yağı dayadılar. Oğlan çıktı üstüne. Hep bindik... Taraktör tırısa kalktı. Maşallahı var. Üstüne bir eski babuç, bir baş sarmısak, bir mavi göz boncuğu, bir de maşallah astık, deh ettik... Akşam üzeri köye varınca dört döndük köyü, keyfine diyecek yok.

Bizden gören Donatım Kurumuna seyirtti. Gatırcının Yusuf var ya, köyün alt yanında on dönüm kıraç tarlası var, o bile gitti bir taraktör aldı.

Akşam oldu mu, köy yolundan ver ediyorlar taraktörleri. Bizim oğlanın şüförlüğüne lâf yok. Vurup geçiyor. Memişin Hüsin'in taraktörüne bir gıç vurdu, vallaha bir vuruşta ıskartaya çıkardı. Goca meret, tosbağa gibi devrildi bir yana...

Cünbüşü iyi hoş... Cumartesi oldu muydu, hep biniyoruz üstüne, çek kasabaya... Sinamanın önüne taraktörler, çümendüfer gibi diziliyor. Oğlan, bıyıklarını bura bura bir sürüyor cenabeti... Köy dönümü, yarış başlıyor. Vuran geçiyor. Derken, bir namıssız bizimkine bindirmesin mi?.. Zınk dedik, kaldık. Bre aman... Fenerleri yaktık, meret yürümez. Gâvur leşi gibi bıraktık yol üstüne, döküldük yollara... Devrisi gün oğlan gitti. Bilmem neresi kırılmış, ara tara yok...

— Eeee Hamit Ağa... Sonra?..

— Köyden bir çift camuş kiraladık da, o koca cenabeti camuşlarla sürüye sürüye getirdik köye. O kırılan yeri bulu-

namazmış. Gittik Donatım Kurumuna. Donatın şunu, her kaç para ise verelim, dedik, yok, dediler. Bir küçük parça için koca taraktör durur mu?.. Gözünü seveyim sarı öküz be!.. Ne parçası var, ne de vidası... Ne motörü bozulur, ne makinesi... Oğlan, ben dedi, İstanbul'a varayım da şu parçayı alıp geleyim... Aman oğul dedim, çift sürme sırası geldi, çabuk ol!.. Oğlan İstanbul'a gitti, gelmez...

— Eeee Hamit Ağa... Sonra?..

— Sonra ağalar, oğlandan haber yok... Çift zamanı geldi geçiyor. Köye rezil olduk. Para yok öküz alalım... Kira ile tuttuk da tarlayı sürdük. Ne ise ağalar, oğlandan bir haber çıktı: «Baba, diyor, bir parça buldum, bulana kadar para bitti. Acele bin gayme çıkart!..» Pangaya koştum. Parayı oğlana telledim. Elinde bir metelik büyüklüğünde bir cıvata ile geldi. «Ulan bu mu, dedim bin gayme?..» Bir makineci getirdik. Herif taktı cıvatayı... Başladı taraktör çalışmağa... Kış bastırdı. Karda kıyamette tıktık ahıra, bağladım sarı öküzün direğine... Derken ağalar, panganın fayızı geldi, Donatım Kurumunun taksiti geldi. Para yok... Taraktörlen başımız girdi belâya... Borç harç ilk taksiti verdik. Yazı ettik. Haydi, dedim oğlana... Ver ettik tarlaya... Aha, daha derken, çat, dedi, pat, dedi, durdu. Ulan bu meretin zoru ne? Bir anlayan yok. Kurumdan adamını getirdik. Dişlisi kırılış demez mi? Verin dişlisini dedik, yok, dediler. Dişlisi yok bu cenabetin, ne demiye kazıklarsın elin fakirini... Eğer dediler, başka bir taraktör daha alırsan, onun dişlisini alır takarsın.... Konu gonşunun tarlalarına baksan, tüm irezillik..... Herkeslerin tarlalarında bir taraktör leşi yatıyor. Nereye baksan zincir, palet, külçe demir... Ah sarı öküz ah, ah boz öküz ah... Depe depe kullan... Ölüsü para, dirisi para... Bu meret öküz değil ki, elden ayaktan düşünce, kesesin... Kesilmez, biçilmez, yenmez, içilmez... İkinci taksit geldi çattı... «Alın geri!» dedim. «Biz hurdacı değiliz» demezler mi?.. Çatlıyacağım. Adana'da bir herif bu cenabetin parçalarını yaparmış. Oğlana: «Lan eşek oğlu eşek, dedim, git bu pisliği temizle...» Oğlan Adana'ya gitti. Herif, hastayı görmeyince olmaz, demiş. Var, götür, dedim. İki ökü-

zün arkasına taktık. Oğlan on beş günde vardı Adanaya... Herif bu işin doktoruymuş. Bu dişlinin arasına beş yüz gayma sıkışmış, demiş.

Âlemlere irezil olmaktansa, sattık tarlanın on dönümünü. Gönderdik beş yüzü... Benim kızla damat geldiler. Bu kadar para verdik namussuza, hiç mi del safasını sürelim dedik. Çoluk çocuk bindik üstüne. Oğlana «lan, geri dur, ona buna toslama!..» dedim. «Bu cenabet yarış atı değil...» Oğlan durmaz. Memişin Hüsin'in taraktörü geçti mi bizimkini, oğlan, ha babam hayda, dahlar... Taraktör kancığını görmüş eşek gibi solur da solur... Etme eyleme demeğe kalmadı, taraktörün gabir otu «karbüratörü» çatlamaz mı?.. «Ulan eşek dölü, dedim oğlana, Arap atı olsa çatlar bu be.. Bu gul yapısı, gâvur icadı. Arap atı mı sandın bunu?..» İteriz gitmez, su görmüş eşşek gibi gıpırdamaz yerinden... Nasıl aramazsın gara öküzü... Deyha yavrum, dedin mi, dağ daş olsa söker atar. Kızlan damadı çektim bir yana... «Lan gahpenin doğurduğu, dedim, biz kaç senesindeyiz deyiver bana... 1955 de miyiz?..» Damada döndüm, «Hangi asırdayız? Yirminci miydi?..» Ah benim boz öküzüm, bir avuç samanı attın mı önüne vur ha, vur... Kağnıya koş, tarlaya koş, düvene koş...

— Eeee Hamit Ağa... Sonra?

Sonra ağalar... Dayandı mı panganın fayızı? Geldi mi ikinci taksit... Namus belâsı be ağalar. Sattık on dönüm tarla daha... Vidası düşer, beş yüz lira... Parmak kadar parça bin lira... Civatası lâçka olur, bin lira... Zinciri kopar, yok... bulunmaz. Yedek parçası bulunmazmış... Orasına yama, burasına yama, o canım taraktör döndü mü benim şalvarıma... Toprağı sürerkene her bir yanı ısıtma löbeti dutmuş gibi zangır zangır zangırdar... Bizim tarlada nereye elini atsan bir vida, bir civata, bir demir, bir çubuk, bir zincir... Sankileyim tarlaya mundarın tohumunu serpmişsin. Kasabaya bizim Demirgırattan çıkarttığımız mebus gelmiş, dediler. Vardım yanına... «Ne olacak bizim halimiz?» dedim. «Pul kadar bir parça için fil kadar taraktör yatar mı be?»

— Anlat Hamit Ağa, ne dedi?..

— Ne diyecek... Epi lâf etti, pek pek ağnayamadım ya, insanlar dedi, eski zamanda taş devri mi, ne yaşarmış dedi. Şimdi demir devri, Demirgırat devri demekmiş, dedi. Medeniyet, memlekâta demirnen girermiş, dedi. «İyi hoş, diyorsun ama, dedim, bu medeniyeti getirdiniz, hani bunun yedek parçası?..» dedim. «Gel bizim tarlaya da gör, dedim, medeniyet parça parça oldu, leş gibi yatıyor ortalıkta» dedim. Hem, dedim, bu medeniyetin daha küçüğü yok mu? dedim. Bu meret vursan oynamaz, dah desen kalkmaz, höst desen kıpırdamaz.

— Eeee Hamit Ağa?.. Sonra?.. Ne dedi?..

— Sonra ağalar... Biz, dedi, Amerigaya sımarladık, dedi. Ordan gelesiye, burada da pavligasını kuruyoruz, dedi. Az bekle, rahmet gibi parça yağacak, dedi. Biz bekliyelim ya, panga beklemiyor, dedim. Pangaya söyle de beklesin, dedim. Derken dayandı mı öbür taksitler. Ben size bir şey diyeyim mi, vallaha öküzlerin âhı tuttu beni. O sarı öküz, pazarda satarkene, nasıl şıpır şıpır ağladı be... Nasıl yüreğim yanıyor!..

Ne ise uzatmıyalım, sattım tarlanın hepsini, verdim tüm borcu...

— Sonra Hamit Ağa?...

— Sonra çağırdım kızlan damadı. Kocakarıyla oğlanı da aldım. Götürdüm, leşin başına... Ya, dedim, bu Allahın belâsını onların, ya da dedim, ben size boyunduruğu vurur öküz gibi bunun önüne katar, çift sürerim... Motörü çalıştırırlar, bir depreşir, iki ditreşir, kayışı kopar, kayışı takarlar, vidası düşer, vidayı uydururlar, dişlisi kırılır, dişli yerine başka bir şey korlar, cıvatası lâçka olur.

— Sonra Hamit Ağa?..

— Sonra ağalar, baktım olacağı yok... Oğlanı, kızı, damadı, kocakarıyı toparladım. Gelin lan, eşşek zıpaları dedim, ben size bu meret nasıl onarılır, göstereyim. Aldım elime bir balyoz. Davar sürüsü gibi kattım önüme bizimkileri... Geldik leşin başına... Vurdum balyozu dümenine, al, dedim sana yirminci asır, vurdum balyozu motörüne, al lan dedim, bu da sana medeniyet... Vurdum balyozu tekerine, al dedim bu da

senin, efendime diyeyim yidek parçan... Vurdum balyozu, vurdum balyozu, vurdum balyozu... Bir de baktım, kocakarı bağırır: Yetişin, bizim koca herif dellendi, diye... Kız kaçar, damat kaçar... Oğlan kaçar ha kaçar... Attım balyozu, düştüm yollara... Doğru geldim, işte buraya ağalar... Kan ter içinde kaldım.

Gözleri açılmış meraklı dinleyiciler sordular:

— Eeee Hamit Ağa?.. Sonra?..

— Sonrası: dünya varmış be ağalar... Kurtuldum meretten, kurtuldum cenabetten... Allahıma bin şükür... Yeniden doğmuş gibi oldum.

Sonra keyifli keyifli kahveciye seslendi:

— Lan bir gayfe yap, okkalı olsun!..

Uzatmıyalım Efendim

Denize indirilmeden önce «Âbidin Daver» gemisinin başında verilen nutuktur.

— Muhterem misafirler!.. Kıymetli büyüklerim!.. Değerli arkadaşlarım!.. Sayın bayanlar, baylar!.. Kısmet olursa, bu gün yapılacak olan Âbidin Daver şilebinin denize indirilme törenine verdiğiniz şereften dolayı, denizcilerimiz, gemicilerimiz, dolmuş motörcüleri, mavnacılar, kayıkçı ve sandalcılar adına teşekkürler eder, büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim. Bendenize çok yüksek huzurlarınızda, bu vesileyle konuşmak fırsatını bahşeden, başta Demokrat Parti kurucuları olmak üzere, Münakalât Vekili Beyefendiye, Denizcilik Bankası Müdürü Beyefendiye ve Müdür Muavini Beyefendiye ve bütün Şube Müdürlerine ve gerek bütün kaptan ve çarkçıbaşılarla, çımacılara ve tahmil ve tahliye işçilerine ve aynı zamanda uzun zamandan beri kıymetli eşimin çekmekte olduğu amansız hastalığı derhal teşhis ederek, zamanında tıbbi müdahalesiyle ameliyat etmek suretiyle sevgili eşimi hayata, bizlere ve yavrularına kavuşturan muhterem Dr. Ord. Prof. Bay Hakkı'ya ve tedavisinde bulunan Doçent Dr. Nebahat, Doç. Dr. Avram ve kıymetli yardımlarını esirgemiyen asistan Dr. Hacer, yine asistan Dr. İzzet ve Başhemşire Fatma, hastahane hademesi Kadri, Ramazan, Şaban Efendilere, kapıcı Hasan'a ve karımın hastahanede boş yatak bulabilmesi için tavsiye mektubu yazan Horhor Ocak Başkanı sayın Faruk'a, bütün bu gayret, ihtimam ve tedaviye rağmen yanlış ameliyat neticesinde kıymetli eşim salihat-ı nisvandan, Yavuz Sultan Selimin ve Turgut Reisin ve Barbaros'un torunlarından ve Levazım Feriki Osman Paşanın kerimesi Cavidan'ın irtihali dâr-ı beka eylemesi sebebiyle, gerek çelenk gönderen ve göndermeyenlere, telgraf, telefon ve mektupla acımı paylaşanlara, ayrı ayrı teşekküre teessürüm mâni olduğundan,

kendilerini nerede görürseniz, alenen minnet ve şükran hislerini söylemenizi rica ederim.

Efendim!.. Bugün denize indirme töreni yapılacak olan «Âbidin Daver» şilebi münasebetiyle, sizlere kısaca, gemi, gemicilik ve gemiciliğimiz hakkında haddim olmıyarak bir kaç söz söyliyeyim. Antr parantez şunu da arzedeyim ki, ilerde sıkışık bir durum hâsıl olmamak için, isteyenler şimdiden ayak yoluna gidebilirler.

Efendim, dünya yüzünde, tarihin kaydettiği ilk gemi Nuhun gemisi, son gemi de Âbidin Daver'in gemisidir. Yine dünyada ilk kaptan Nuh Kaptan, son kaptan da, Galatasaray takımının kaptanı Turgay kaptandır. Neyse uzatmıyalım efendim, gemiler çeşit çeşittir. Gemi, vapur, istimbot, çatana, römorkör, bütün bunlar denizde giderler. Fatihin gemileriyle, bir de kara pampuru denen tirenler karada gider. Yalnız, bizim gemilerimizin bazıları denizde de gidemez. Bazıları da, hem denizde, hem karada gittiklerinden, fok balığı gibi sık sık karaya vurur ve karaya otururlar. Uzatmıyalım efendim, ilk gemiler yelkenli ve tahtadandı. Sonradan Von Papen, Papen buhar kazanını icat ederek, ilk buhar gemilerini yaptı. Daha sonra mazotla işleyen gemiler yapılınca, biz de inat olsun diye azotlu gemiler yaptık. Bizim gemiler yalnız parayla işler. Bir de lâfla giden peynir gemilerimiz vardır.

Uzatmıyalım efendim... Gemi deyip geçmeyin, sizi sıkmamak, sözlerime biraz neşe katmak için, size gemiye dair bir hâtıramı nakledeyim. Bundan on sene evvel, peder merhumla bir kere gemiye binmiştik de, kaçak bindik diye bize gemi ocağına kömür attırmışlar, sonra bir hayırsız adaya çıkarmışlardı. Hey gidi günler hey!..

Bayanlar, Baylar!.. Sıkışanlar varsa, dışarı çıkabilirler. Uzatmıyalım efendim, gemi çok mühim şeydir, neden derseniz, mühim olduğu şuradan da belli ki gemisini kurtaran kaptandır.

Gemi var, gemicik var. Gemiden gemiye fark var. Çünkü gemide direk vardır, baca vardır, kazan vardır, anbar vardır, tekne vardır, uskur vardır, efendime söyliyeyim halat var-

dır, kamara vardır, dümen vardır, kaptan köşkü vardır, ondan sonra uzatmıyalım simid vardır, cankurtaran yeleği vardır, fare vardır, düdük vardır. Daha sonracığıma lâfı uzatmıyalım, kömür vardır, makine vardır, çapa vardır, zincir vardır, lomboz deliği vardır, vinç vardır, efendicağzıma söyliyeyim, vardır, çark vardır, bayrak vardır, pusula vardır, uzatmıyalım, helâsı vardır, burnu vardır, kıçı vardır, telsizi vardır...

NOT Dezerli hatip, «Yirmi dört kısım tekmili birden» bu nutkun daha birinci bap, birinci fasıl, birinci kısmına hâlâ devam etmektedir.

Zamane

Kırkı geçtim, evlenmedim, artık evleneceğim de yok. Çocuksuz insan, meyvasız ağaca benzer, derler. Ben pek de meyvasız ağaç sayılmam. Yiğenlerim var. Bütün sevgimi kardeşlerimin çocuklarına verdim. Büyük ağabeyim dar gelirli bir memurcuktur, zavallının bütün bütçesi eğlencelere, gezmelere, tozmalara uygun değildir. Sinemaya, tiyatroya, plâja, hiç bir yere gidemez. En ucuz eğlence olduğu için can sıkıntısından karı koca her sene bir çocuk yaparlar.

Küçük ağabeyimin kazancı oldukça yerindedir. Çünkü o ancak ortaya kadar okuyabildi. Evleneli on beş sene oldu, iki çocuğu var.

Bir de benden küçük kardeşim var. Çok kalın kafalı olduzundan, ilkokulu zor bitirebildi. Bu sebepten de çok zengin oldu. Karı koca hiç bir eğlenceden geri kalmazlar. Nasıl vakit bulup bir çocuk yapabildiklerine şaşarım.

Dört kardeş, dördümüz de birbirimize düşmanızdır. Büyük ağabeyimize öbür kardeşlerin, karısını çocuk fabrikasına çevirdiği için, Bektaşi'nin dediğini söylerler: «Razkını vermedikten sonra yap yap koyuver!» O da: «Vatana evlât lâzım!» der. Benim adım «meyvasız ağaç»... Onların meyvalarına bakıyorum, kimi kurtlu kiraz, kimi armut, kimi hastalıklı kayısı gibi... Ama ben yiğenlerimi çok severim. Onlar da beni severler. Dün, bütün gün hepsi bende misafirdi, tam sekiz çocuk. En büyüğü on iki, en küçüğü üç yaşında...

Dokuz yaşındaki Altan bütün kitaplarımı karıştırdı:

— Amca be, dedi, bir sürü kitap doldurmuşsun, içlerinde okunacak bir şey yok...

Onun yaşına göre:

— «Robenson Kruzo» var, Jül Vern'in romanları var, «Beyaz zambaklar memleketinde» var, dedim...

Hepsi birden kahkaha attılar. Altan:

— Geç onları be amca, dedi, Mayk Hammer var mı sende, Pekosbil var mı? «Kanlı Pençe», «Aşk Dersleri», «Seksoloji Ansiklopedisi» var mı?..

Saydıklarının hiç biri yoktu. On bir yaşındaki Fatoş cin gibi kız... Durmadan bir şeyler sorar insana... Hep yeni yeni şeyler öğrenmek ister. Baba olmadım ama, çocuk terbiyesinin ne olduğunu bilirim. Çocuk terbiyesi üstüne okuduğum bütün kitaplarda şöyle lâflar vardı: «Çocuklar dış âlemle münasebete geçtikçe dünyalarını genişletmek için büyüklerine bir şeyler sorarlar. Çocukların bütün sorularını cevaplandırmak lâzımdır. Sordukları her şeyi izah etmelidir.

Yiğenlerim ne sorsalar ben de onlara, terbiye usullerine göre, tıpkı karşımda büyük adam varmış gibi anlatmağa çalışırım. Cin gibi Fatoş gazetede bir yeri gösterdi:

— Amca, dedi, sun'i ilkah yazıyor gazetede, ne demek bu?

Oturduğum yerde sağa sola döndüm. Terbiye kitaplarına göre, işi çocuklara anlatmalıydım.

— Şey, dedim. Çocuk var ya çocuk...

Hepsi etrafıma toplandı. Ağzımın içine bakıyorlardı.

— Eeee?... dediler.

— Bir çocuk olması için ne lâzım? Bir anne, bir de baba lâzım?..

— Eeee?..

— Eğer bir anne yalnız başına çocuk yapmak isterse... Çocuk yapmak için baba bulamazsa o zaman...

Terlemiştim... Bereket küçük Erol lâfa karıştı da kurtuldum... Erol:

— Amca, dedi, gazetelerde «uygunsuz vaziyette yakalandılar» diye yazıyor... Ne demek o?..

Çocuk terbiyesi kitaplarını yazanların ne cevap verecekleri ni bilmem. Onlar, çocuklara her şeyi yaşlarına uygun şekilde doğrusunu anlatmalı derler.

— Uygunsuz vaziyet demek... yani...

Çocukların hepsi kulak kesilmişlerdi. Hayır... Bu kadarı olmaz. Terbiyeciler beni affetsinler. Her şeyin sırası var. Kendileri «uygunsuz vaziyet»i keşfedene kadar, varsın, ne olduğunu bilmesinler...

— Çocuklar, dedim, uygunsuz vaziyet, etraftakileri rahatsız etmek, gürültü etmektir.

Bu sefer Yıldız sordu:

— Amca bak burda «bir kızı iğfal etti» diye yazıyor. Ne demek?..

— Hadi, sizi gezdireyim! dedim.

— Anlat!.. Anlat!.. diye etrafıma toplandılar.

— Bir kızın, çok kıymetli bir şeyi çalınırsa...

Yıldız:

— Aaa... diye bağırdı, dün benim...

— Sus!.. diye payladım, terbiyesiz!..

Aydın daha ileri gitti:

— Amca, çocuk nasıl olur?

Lâfı çevirmek istedim. Altan:

— Sokaktan alırlarmış, öyle mi amca? dedi.

— Bazı çocukları sokaktan alırlar... Ama hepsini değil...

Yıldız:

— Gökten melekler mi getirir? diye sordu.

Hepsi kahkahalarla güldüler. Dokuz yaşındaki yiğenim:

— Ulan be amca, dedi, sen iyi ki evlenmemişsin...

Kıpkırmızı oldum:

— Neden?

— Neden olacak?.. Sen daha çocuğun nasıl yapıldığını bilmiyorsun... Uygunsuz vaziyeti bilmiyorsun... Sen hiç bir şey bilmiyorsun be amca... Yuuu!.. Bir de bu yaşa gelmişsin...

Çocuklar kahkahadan yerlere yatmışlardı... Başım önünde odadan çıktım...

Çiki Çiki Bom

Şunu öğrendim, insan zamanında yaşının gerekenini yapmazsa dünyaya maskara oluyor. Kırkından sonra azanı teneşir paklar, dedikleri doğru. Azacaksan, yirmisinde, otuzunda az. Düşman başına, ben elli sekizinde azdım. Eğer bugün tımarhanede isem, zamansız azgınlığımın haklı cezasını çekiyorum.

Allah cümlesininkini bağışlasın, bir oğlum var; Teknik Üniversitenin son sınıfında, Bir kızım var, güzel olduğu için ortayı zor okutabildik, evlendi. İki de torunum var.

Efendim, kedi yavrusu gibi daha gözümüz açılıp da dünyanın kaç bucak olduğunu anlayamadan, rahmetli peder bizi baş göz etti... Gidiş o gidiş... Anlayacağınız, on sekizden elli sekize kadar yaşamadım, sayılır.

Siz, ihtiyarlar görürsünüz, kadınlar, bikinili kızları ayıplar, erkekler, stil delikanlılara kızar.

İnanmayın hiç birine... İhtiyarlar samimi olamazlar. Yapamadıkları için, kıskançlıklarından gençleri kötülerler. Ben, kocakarıların, beğenileceklerini bilseler, bikini bile giymeden plâja gideceklerini çok iyi bilirim.

Size nasıl delirdiğimi, tımarhaneye girdiğimi anlatmak için, macerama başından başlamalıyım. Görüyorsunuz ya, ipe sapa gelmez lâflar etmiyorum. Esat Mahmuttan daha düzgün cümle kuruyorum. Çok adaylardan daha derli toplu, daha mantıklı konuşuyorum. Yine de tımarhanedeyim. Bunlara sebep, hep Çiki çiki bom...

Bendeniz avukatım. Eskiden bir hukuk mektebi vardı ya efendim, oradan çıktım, hem de şimdi «pek iyi» dedikleri aliyyülâlâ dereceyle... Avukatım, dedimse, öyle anasını, avradını, kızım, kısrağını pırasa doğrar gibi kesen azılı, Adapazarı canavarı, Konya canavarı, Sultanahmet canavarı, Boğazkesen canavarı gibi vilâyet ve semt canavarlarının dâvalarını alan ceza avukatı değilim. Evlenmelere, boşanmalara da, ka-

rışık, alavereli, dalavereli ticaret dâvalarına da burnumu sokmam. Ben otuz şu kadar yıldır, bir dairenin maaşlı avukatlığını, hukuk müşavirliğini yaparım.

Bizim arkadaşlar, maşallah her biri Karun oldu. Onların arasıra yazıhanelerine uğradıkça şaşar, kalırım. Kimsenin malında gözüm yok ama, doğrusu o daktilo kızları içim çeker dururdu. Dedim ya, zamanında yapacağımızı yapmamışız, arzularım kursağımda kalmış.

Sonunda dayanamadım. «Dolgun ücretle bir avukat yazıhanesine kâtibe aranıyor» diye gazetelere ilân verdim. Kadın nüfusu erkekten fazla derlerdi. Aman beyim, ne kadın, ne kız!.. Kâtibelik için gelenler, ev satın almağa gelmiş gibi, bana bakıyorlar, sanki onlar beni işe alacakmış gibi bana bir sürü sualler soruyorlar, sonunda:

— Bir kere düşünelim de, biz size sonra bir cevap veririz! diye gidiyorlardı.

Hayatımda o kadar yutkunduğumu bilmiyorum. Bir yandan da yaptığımdan korkuyordum. İlânı verdiğimin üçüncü günü yazıhaneye bir kız girdi. Kız değil canım âfet... Bakın size tarif edeyim, nasıl şey: Hani subayların manevrada kullandıkları şık harita çantası vardır ya, işte omuzunda onların daha kabası bir çanta asılı... Bir elbise giymiş, hiç kimse, insanı o kadar allak bullak edemez. O tiril tiril elbiseden, göğüs tomrularının iki zeytin tanesi «ye beni!» diye feryat ediyor. Ayacıklarında yüksek ökçeli terlikler, saçlar kıvır kıvır katmerli kasımpatı...

İçimden: «Ey Tanrı! Pir aşkına bana kuvvet ver!» dedim. Masama doğru kalçalarını dalgalandıra dalgalandıra gelirken, düşüp oraya fücceten aşk uğruna şehit olacağım.

— Bir kâtibe arıyormuşsunuz, dedi.

Cevap vermek ne mümkün!.. Sesim, soluğum kesildi. Yalnız demirci körüğü gibi olduğumun farkındaydım. Keçti, karşıma oturdu:

— Adım Birsen, yirmi bir yaşındayım. Boyum 1,62. Kilom 57... Yegâne zevkim danstır. Dans için çıldırırım. Hayatta emelim, sinema artisti olmaktır. Çiçeklerden manolyayı, ko-

kulardan origanı severim. Son aşkım bir Amerikan bahriyelisi.

Arka arkaya kısaca hal tercümesini anlatırken, ağzındaki çikleti de çak çak çiğneyip duruyordu. Benim sustuğumu görünce:

— İşinize geliyor mu? diye sordu.

Şöyle bir baktım, japone kolunun altından, bütün yasak bölgeleri görünüyordu. Kuvvetimi dudaklarımda toplayıp:

— Geliyor! diye inledim.

— Ayda üç yüz isterim.

Aşağı yukarı benim hukuk müşavirliği maaşına yakın. Helâl olsun!

İşte Çiki Çiki Bom ile biz böyle tanıştık. Asıl ismi Birsen ama, ben ona Çiki Çiki Bom diyorum. Çünkü efendim, daha ilk gün, ilk saat, başladı karşımda:

Çiki Çiki Bum!..
Çiki Çiki Bum!..

Diye bir acayip acayip zıplamağa, dansa çılgın... Biz artık işi gücü bıraktık. Öğle, akşam yemeklerini beraber yiyoruz. Cuma günü:

— Hafta tatilini nerede geçireceğiz? dedi.

— Nerede istersen, dedim.

— Yalovaya gidelim.

Biz Yalovalara, Adalara, Bursalara gidiyoruz, hepsi iyi ama, kızın eli elime değmiyor. Şöyle bir kaza ile bir yeri bir yerime dokunsa elektriklenmiş gibi oluyorum.

Velâkin, gittiğimiz yerlerde kendine uygun bir delikanlı buluyor, başlıyorlar, çiki bum, çiki bum diye dansa... Sanki ben onu, başkaları ile dansetsin diye yedirip, içirip, giydirip, gezdirip; üstelik de üç yüz lira cep harçlığı koyuyorum cebine. Bir de bunun üzerine gazinoların birinde bir münasebetsiz:

— Kızınız mı efendim? Maşallah... Maşallah!..

Demesin mi? Ben artık traş traş üstüne... Kolalı gömlek, tığ gibi ütülü pantalon, yeni elbiseler, yakamda çiçek... Bizim hanım:

— Bey, ne oldu sana Allahaşkına? dedikçe·

— Hanım, zaman böyle şimdi, ne yaparsın! diye kaçamak cevaplar veriyorum. İlle, bu kızın elin hergeleleriyle dansetmesine pek içerliyordum. Bir gün kendisine kıskandığımı açıkça belli ettim. Ah yarabbi, birden öyle bir şımarık hal aldı ki... Geldi, kucağıma oturdu, eliyle çenemi tuttu:

— Moruk! Sende iş yok, dedi. Eğer dans bilsen, seninle oynardım.

Hayatımda gördüğüm en büyük iltifat budur. Hemen aklımda bir fikir şimşeği çaktı. Kendi kendime dans öğrenecek, Birsene bir sürpriz yapacaktım. Artık ondan sonra, kimse onu benim kollarımdan alamazdı. Bu yaştan sonra, dans dershanelerine de gidilmez ya... Her gittiğimiz yerde, o başkalarıyla dansederken gözlerim onların ayaklarında, kollarında... O bizim zamanımızda gördüğümüz danslar, bunların yanında sokak yürüyüşü gibi bir şey...

Eve gelince, odama çekiliyordum. Başlıyordum dansetmeğe. Bir yandan da ağzımla tempo tutuyordum:

Çiki Çiki Bum!..

Çiki Çiki Bum!..

sanki o kollarımın arasındaymış gibi, yastık kucağımda... Gözlerim gardrobun aynasında... Bum çiki bum... Bum da bum çiki bum...

Ben, kendimden geçmiş böyle tepinip dururken, işi azıttıkça azıtmışım, altta oturan çoluk çocuk, evvelâ gürültü ettikleri için döşemeyi tekmelediğimi sanmışlar, susmuşlar... Gürültü; acayip sesler devam edince, yukarı çıkmışlar. Ben: Bum çiki bum, diye ter ter tepinirken, meğer hanım, kız, oğlan, damat, torunlar hepsi anahtar deliğinden beni seyrediyorlarmış.

— Eyvah, zavallı çıldırdı! diye telâşa düşmüşler.

Hanım:

— Zaten son günlerde halini beğenmiyordum, alâmetler başlamıştı, demiş.

Ben, azıttıkça azıtmışım işi... Onlar ağlamağa başlamışlar. Hanım:

— Ben içeri giremem, korkarım, demiş. Kız:

— İçim götürmez! demiş. Damat:

— Polise haber verelim! diye bir fikir atmış.

Polisler içeri girdikleri zaman, ben ayağımda uzun fanilâ don, kollarımda yastık, Bum Çiki Bum diye tepinip duruyordum. Kapının açılmasiyle üç polisin birden beni kıskıvrak yakalayıp, yere yıkması bir oldu. Hemen bir otomobile attılar, tımarhaneye tıktılar. İlkin:

— Yahu, ben deli değilim ,kendi kendime dans öğreniyordum! demek aklımdan geçti, sonra düşündüm, bu daha fena, altmışından sonra bir kızın uğruna rezil olmuş, diyecekler. İyisi mi, delirmiş zavallı der de acırlar hiç olmazsa diye, ben yaptığım numarayı hiç bozmadım. Karakolda da, doktorun karşısında da, Bum Çiki Bum, diye tepinmeğe devam ettim. Doktorlar, tabii bu delilliğe hemen Fransızca-Lâtince bir ad buluverdiler.

Şimdi bir aydır tımarhanedeyim. Yavaş yavaş Bum Çiki Bum'ları gitgide azaltıyorum. Sonunda da güya tedavi ile aklım başıma gelecek, elbet buradan çıkaracaklar. Aklım başıma geldi ama çok geç...

Aman gençler!.. Ne yaparsanız zamanında yapın... Azmanın, azıtmanın bile bir yaşı var. Yoksa benim gibi rezil olursunuz. Arzularınız içinizde gömülü kalmasın, tepinebildiğiniz kadar tepinin!.. Haydi hep beraber:

Bum çiki bum çiki bum!..

Mebusluğum Zamanında

Ölüm ilânını, gazetelerde belki görmüşsünüzdür. Ölümü pek hazin oldu. Öyle «cart» diye gitmedi. Tadı damağında, arzusu kursağında, gözleri açık gitti. Ölüm sebebini tâ başından hikâye etmezsem, anlamanız güç olur.

Mebusluğun şimdiki gibi seçimle değil de, yiyip içimle, tatlı geçmiş olduğu devirdeydi. Kasabamıza bir büyük adam gelmişti. Ali Ağanın evine indi. Ali Ağa, kasabamızın en hatırı sayılı adamı, en zengini, tabiî en de eşrafıydı. Bizlere karşı pek asık suratlıydı ama, kasaba dışındakiler oldu mu, öyle tatlı tatlı anlatırdı ki, herkes gülmeden katılırdı. Şehirden bir misafir, bir yabancı, bir müfettiş, yani her çeşit bir büyük adam geldi mi, Ali Ağa'nın sımsıkı kapalı duran evinin iki kanadı birden ardına kadar açılırdı.

O büyük adam da Ali Ağa'nın evine indi. Ali Ağa deve kesti. «Yok devenin başı...» değil. Büyük Adamın şerefine basbayağı deve kesti. Öyle yedirdi, içirdi, öyle güldürdü, eğlendirdi ki, Büyük Adam kasabadan Ankaraya gittikten bir ay sonra, bir de duyduk, bizim Ali Ağa'nın mebusluğu gelmiş. Ali Ağa mebus oldu, gitti. Hep şaşırdık. Şehirde, öbür kasabalılar, kurumumuzdan yanımıza sokulamazdı. Biz, zavallı Ali Ağanın mebusluk yüzünden öleceğini nerden bilelim. Bir talihsizlik oldu. Ali Ağa, Ali Bey diye mebus olup Ankara'ya gidince, meğer Meclisin devre sonuna rastlamış. Yâni dört yıllık devre bitmişmiş. Zavallı Ali Bey, yalnız bir aycık Ankaranın havasını alıp, suyunu içtikten sonra kös kös kasabaya döndü.

Öbür devre de onu, mebus yapmayıverdiler. Talihsiz adamın görüp göreceği rahmet o oldu. Ama, bir aycık bile olsa, mebusluğun tadı damağında kaldığı için, iki lâfın başı:

— Benim mebusluğum zamanında...

Diye başlardı. Kahvede havaların kuraklığından konuşulsa, Ali Ağa dayanamaz:

— Benim mebusluğum zamanında havalar...

diye sözü kapardı. Bir yerde, sözün gelişi «buğday» dese-

ler, Ali Ağa:

— Buğday dediniz de aklıma geldi...

Diye söze girişirdi. Biz onun, mebusluğundan değil, «mebusluğu zamanından» bıktık, usandık. Bir köylü, meselâ:

— Bizim sarı öküz... demeye görsün.

— Öküz dedin de hatırladım... Bir tarihte mebustum ya... İşte o sıra...

Diye başlar, durmadan anlatırdı. Ona, mebusluk zamanını hatırlatmıyan hiç bir şey yoktu.

— Hasan Çavuşun koyunları...

— Koyun mu dedin?.. Haaa... Mebus olmadan evveliydi...

Yıllar geçti, yıllar geçti, Ali Ağanın bir aylık mebusluk hâtıraları bitip tükenmedi. Hemşeriler Ali Ağa ile dalga geçerlerdi. Biri olmıyacak bir lâf atar ortaya, Ali Ağa da:

— Ben mebusken...

Diye başlardı. Şaka maka derken biz de alışıverdik. Kasabanın tarihini, Ali Ağanın mebusluk zamanına göre ayarladık:

— Benim oğlan Ali Ağa mebus olmadan iki yıl önce doğmuştu... Yahut:

— Recep, Ali Ağanın mebusluğundan bir hafta sonra evlendi, derdik.

Gık dedik artık Ali Ağanın mebusluk zaanından. Şu Ali Ağa'ya iyi bir ders verelim, dedik. Bir ziyafet yaptık. Ali Ağa'yı da baş köşeye geçirdik. Önceden sözleştik. Ali Ağa'ya mebusluk zamanından lâf ettirmiyecektik.

Yazıdan Karakter Tahlili

Vak'a 1944 te geçer. Ben o zaman bir günlük gazetede yetmiş liraya çalışırdım. Sabah saat dokuzdan, on ikiye kadar iktisat ve maarif muhabirliği yapardım. Öğleden sonra adliye muhabirliği... Ayrıca, her gün bir anket veya röportaj yazmağa da mecburdum. Akşam oldu mu, gazetenin hikâyesini, sonra bir ara da, her gün bir fıkra yazardım. Gece, radyoları dinler, Ankara haberlerini telefonla alır, patron tercüme edilecek makale vermişse, gece on ikiden sonra da bu tercümeleri yapardım. Arada vakit kalırsa, sekretere de yardım ettiğim olurdu. Bütün bunların karşılığında hepsi hepsi yetmiş lira. Yetmiş lirayı adama öyle kolay kolay vermezlerdi. Bâb-ı-âlide o zaman. Yağma yok. İki ay stajyer diye metelik vermeden çalıştırdılar. Eğer gidip söylemesem, daha yirmi iki sene stajyer kadrosunda, parasız çalıştırırlardı. İki ay sonra utana sıkıla söyledim.

Patron: — Senden ümitliyim, iyi bir gazeteci olacaksın! Sana şimdilik elli lira veriyorum. Yalnız gazetede çapraz bulmacaları da sen yapacaksın, dedi.

Bu «şimdilik 50 lira» beş ay sürdü. Beş ay sonra bir çıkış daha yaptım, maaşım beş lira arttı. Üç ayda bir beşer lira arta arta sonunda yetmiş oldu.

Son bir çıkış daha yaptım. Patron beni karşısına aldı:

— Ne parası dedi. Seni meşhur bir muharrir yaptık, senin bize üste para vermen lâzım.

Yüzsüzlüğü ele aldım. Ama ne de olsa patron, sabıkalı yüzsüzlerden:

— Bana bak! dedi, sen yazıdan karakter tahlili yapabilirsen, maaşına beş lira daha zam yaparım.

— Hiç bilmediğim şey beyefendi! Nasıl yaparım?

— Yaparsın, yaparsın!..

Maaş oldu yetmiş beş. Ama ben de, okuyucuların yazıla-

rından karakterlerini tahlil edecektim. Bizim gazete, bir hafta üstüste birinci sayfadan ilân verdi:

«Gazetemiz okuyucularına faydalı olmak için, büyük fedakârlıklarla, dünyanın en meşhur yazıdan karakter okuyan Grafoloji mütehassısı Her von Ruder Schmidt'i Almanya'dan memleketimize davet etmiştir. Kıymetli okuyucularımız, kendi el yazılarıyla bize bir satır yazılarını gönderirlerse, Profesör Dr. Her von Ruder Schmidt, yazı sahiplerinin karakterlerini gazetemize yazacaktır.»

Tabii, bu dünyanın en meşhur Alman grafoloğu Profesör Doktor Her von Ruder Schmidt'in kim olduğunu anladınız? Ayda beş liranın hatırı için profesör olmuştum.

Meğer karakterini öğrenmek isteyen ne kadar da insan varmış!.. Her gün gazeteye yüzlerce mektup yağıyordu. Bu yüzden gazetenin satırı arttı da arttı. Patron öğretti bana:

— Herkes, kendisinde iyi şeyler olduğunu, iyi huylu olduğunu, muvaffak olamamışsa şanssızlığından olamadığını zanneder. Ona göre yaz!..

Ben de hep umumî hükümler üzerinde duruyorum. Meselâ şöyle:

«Siz çok intizamı seven, titiz bir hanımsınız. Ama arasıra dağınık olduğunuz da belli. Siz her türlü saadete lâyıksınız. Temiz bir ruhunuz var. Samimî bir insansınız... Fala Vân!»

Yazdıklarım, kimsenin itiraz edemiyeceği şeyler...

Hiç unutmam, bir gün bir yazı geldi. Biz bir satır gönderin dediğimiz halde, beş sayfa yazmış, göndermiş. Ben de: «Siz konuşmasını çok seven, fakat zevkle sözünüzü dinletmesini bilen bir insansınız. Mesleğinizin söz üzerine dayanan bir iş olduğu anlaşılıyor. Konuşmak suretiyle hayatta muvaffak olacaksınız...»

Bu yazının çıktığı akşam, patron telâşla odama geldi:

— Sen, dedi, Osman Sözeri isminde birisine gazetede ne yazdın?..

— Bilmem... Gazeteye bakalım!

Baktık, hakkında yukarıda söylediklerimi yazdığım adam. Patron:

— Adam geldi, ille mütehassısı göreceğim! diye tutturdu, dedi.

— Ne yapacağız şimdi?

— Yapacak bir şey yok. Sen Alman olacaksın... Ben sana tercüme edeceğim...

— Siz Almanca bilir misiniz?

— Yooo... Fransızca bilirim.

Hemen sağa sola koştular. Bir Almanca bilen buldular. Hepsi iyi hoş ama, ben nasıl Almanca cevaplar vereceğim?

Adam odaya geldi. Patrona baktı, Fransızcadan Almancaya tercüme edecek adama baktı:

— Kimdir efendim profesör?

Beni gösterdiler. Adamın gözü tutmadı. Çünkü ben Almana değil, Japona benzerim. Adam:

— Lütfen muhterem Profesör Dr. Her von Ruder Schmidt'e hayranlığımı söyleyin. Tahlillerinde şayanı hayret derecede isabet var. Ben avukatım, muhterem doktor da benim söz sanatkârı olduğumu söylemişler.

Patron bu lâfları, Fransızcaya çevirdi Öbür arkadaş Almanca olarak bana nakletti. Şimdi sıra benim Almanca cevap vermeme gelmişti. Bir kelime de Almanca bilmem. İşi tatlıya bağlamak için teşekkür makamında elini sıkıp atlatayım dedim. Alman aksanı ile:

— Yâ! dedim, elini sıktım.

Tam o sırada baş mürettip içeri girdi. Öbürleri önlemeğe vakit kalmadan doğru bana geldi:

— Hasan Bey, bugün karakter tahlili yazısını vermediniz, makineler bekliyor!

Arkamı döndüm. Patron baş mürettibi bir bahane ile çevirdi. Ama, avukatın da bakışlarında bir şüphe bulutu dolaştı. Avukat:

— Muhterem doktordan bir ricam var, dedi. Ben bir hanımla evlenmek niyetindeyim. Mektuplarındaki el yazısından acaba karakterini öğrenebilir miyim? Profesörün yapacağı karakter tahliline göre evlenip evlenmemeğe karar vereceğim.

Patron Fransızcaya çevirdi. Tercüman Almancaya çevir-

di. Ben bu sefer zınk dedim kaldım. Patronun gözünün içine baktım. «At bir şey!..» diye işaret etti. Başladım sallamağa:

— Das aynın lugen ubed zihte şlahın. Murger der nah vigozen mayne...

Tercüman sözüm ona bu saçmayı Fransızcaya çevirdi. Patron da avukata Türkçesini söyledi:

— Muhterem Profesör, tabiî, derhal yaparız! Ve tam karakterini tahlil ederiz, diyorlar.

Avukat bu sefer:

— Ben biraz Almanca bilirim. Fakat profesörün söylediklerinden hiç bir şey anlıyaadım!.. demez mi?

Patron hemen:

— Profesör Bavyeralıdır, onun dilini Almanlar bile zor anlarlar, dedi.

O gün aksilik üstüste, kahveci içeri girdi:

— Hasan Bey çay sizin mi?

Patron çayı aldı, kahveciyi sepetledi Ama avukat büsbütün işkillendi ve tam o sırada büyük felâket koptu. Her gün bir kaç defa gelip giden, kapıcıya kendimi hep yok dedirttiğim bizim mahallenin bakkalı girmesin mi içeri? O kadar kişinin içinde:

— Şükür gördüğümüze Hasan Bey... Günde on defa gelip gidiyoruz. Ayıp yahu!.. Bugün yarın, bugün yarın, ne atlatıp duruyorsun beni? Veresiye verdikse kötülük mü ettik?

Patron:

— Ne istiyorsunuz beyim, dedi, o zat Türkçe bilmez.

— Ne? Türkçe bilmez mi? Allah Allah!.. Fasulyeyi, sovanı alırken bülbül gibi kâfir.

Bana döndü:

— Hasan Bey, lâf anlamam, para!...

Cevap verdim:

— İh bin gayne ah zaytung zinh!..

Bakkal sersem sersem yüzüme baktı:

— Sen çıldırdın mı be?..

— Yevol!.. Şugenabın zule mî hen...

— Enayiliği bırak ulan!. Ben şimdi ölmüş gibi numaradan yere uzanırım, olur biter!..

Bizim tercüman dayanamadı, kık... diye kıkırdamağa başladı. Avukat hayret içinde, bir bana, bir patrona, bir bakkala bakıyor. Patron bakkala döndü:

— Birader, sen bu zatı benzettin... Bu adam Alman profesörü...

— Alman profesörü mü? Demek bu herif adamakıllı dolandırıcılığa başlamış. Beğim, sizi Alman profesörüyüm diye kandırmış. Baksana suratına?.. Böyle Japon suratlı Alman gördün mü sen ömründe?..

Ben gayet asık bir çehre ile, güya etrafımda neler olduğunu soruyorum:

— Zi goyner kamaradın şiftangın zuhne?..

Avukat tercümanı itti, bana döndü:

— Neye suratın kızardı?

Ben artık, o sıra, Alman profesörü olduğumu unutmuşum:

— Bilmem!.. dedim. Avukat:

— Tuuuu!.. dedi, çıktı.

Bakkal da onu taklit etti gitti. Patronla başbaşa kalmıştım. Elimle, yüzümü, gözümü siliyordum. Patron:

— Bir işi beceremedin. Maaşından on lira kesiyorum. Yazıklar olsun! Tuuu sana!.. dedi, o da gitti.

Tarih Boyunca Düello

Şimdi romanda yeni bir moda çıktı; roman kahramanını İsâ'dan beş bin yıl önceden zamanımıza kadar doğurta öldürte yaşatıyorlar. Kalıp değiştiren ruh, iki bin sene önceki maceralarını hatırlıyor.

Benim de başıma geldi. Esrar içmedim, rüya da görmedim. Her zamanki gibi, kâğıdın üstünde borçlarımı hesaplıyordum. Birden kapı açıldı. Tarihî filmelrdeki gibi vücudü baştan aşağıya zırhlar içinde, Haçlı ordusundan biri girdi içeri:

— Haşmetli Fransa Kıralı, Altıncı Louis'nin selâmı var, bir dakika saraya kadar gelsin!.. diyorlar...

Dedi. Anladım, herif sapıtmış:

— Çocuklaaar!..

Diye içeri seslendim. Oğlumla kızım, bir madeni eşya fabrikasının canlı reklâm gibi zırhlar içindeki adamın önünde dizlerini büktüler, bellerini kırdılar, başlarını eğdiler:

— Hoş geldiniz şövalye!..

Dediler. Hoppala!..

— Çocuklar, çıldırdınız mı? dedim, yirminci yüzyılda ne şövalyesi?.

— Baba rüya mı görüyorsun? Hangi yirminci yüz yıl?.. On ikinci yüzyıldayız...

Hesapta yanlışlık olur ama, sekiz yüz sene birden de olur mu? Dışarda iki seyisle dört askeri beygir bekliyordu. İşin şakaya gelir yeri yok. Atlara bindik. Saraya gittik. Sabahın erken saatiydi. Tahtında oturan Altıncı Louis:

— Bana bak, dedi; Şövalye dö Gargaren, Notrdam kilisesinin papasına küfretmiş...

— İyi etmiş!..

— İyi, fena, o mukaddes Papa Hazretlerinin bileceği iş. Şimdi, papas şövalyeyi düelloya çağırdı. Şövalye kendi yerine döğüşecek bir fakir buldu. Muhterem Papas da sana acıdı. Bir türlü şu ev kirasını veremiyormuşsun. Muhterem peder,

merhametinden, kendi yerine senin düello etmeni lûtfen kabul etti...

— Haşmetmeâb!.. Ne bu kilisenin papasını tanırım, ne şövalyenin suratını gördüm!.. Hani ukalalık etmek olmasın ama, şövalye de, papas da, bizler de yaşayıp gitsek olmaz mı?

— Kanun kanundur!.. Haydi ormana!..

Kapalı arabalarla, sabahın alaca karanlığında ormanda bir düzlüğe geldik. Papas:

— Benim yerime düello ettiğiniz için size on lira vereceğim!.. dedi.

— Kabul etmem; dedim, madem bir iyilik edeceksin; şunu dolar olarak ver!..

Papas:

— Dalga geçme, dedi, daha Amerika bile keşfedilmedi, dolar nerede? Eğer ölürsen on lira, ölmezsen iki buçuk...

O zamanın on lirası da şimdinin on bini... Vay anasını, on liradan mı geçersin, canından mı? Mesele karışık... Hamlet gibi elimi havaya kaldırdım:

— Tu bi, or nat tu bi... Yaşamak veya on lira!..

İşte bütün dalga bu!!..

Döğüşeceğim herife baktım. O da benim gibi zavallının, garibin biri... Birbirlerine hakaret ettikleri için, yerlerine bizim düello ettiğimiz papasla şövalye keyifli keyifli şakalaşıyorlardı:

— Asil şövalye!.. Bin liraya bahse girerim ki, benimki sizin zibidiyi temizliyecek!..

— Muhterem peder, benimki açlıktan kurumuş, pire gibi... Üstüne iki bin liraya oynarım.

Kanuna göre düelloda hazır bulunan hâkimler ve savcı da oradaydılar. Hâkim:

— Yenen, yenileni istediği gibi öldürebilir. Karısını alabilir. Bütün malları onun olur. Ona göre, göreyim aslanlarım, kahramanca döğüşün!.. Bol şans!..

Şâhitlerimiz ortaya geldiler, düelloyu idare eden reis:

— Hazır mısınız? diye sordu.

Pantalonumu yukarı çektim, burnumu sildim:

— Hazırım!

Dedim. Kılıç da öyle ağır ki...

Çat çat... Çat!.. Çata çat... Hasmrma yavaşça:

— Enayiliği bırak ulan!.. Ben şimdi ölmüş gibi numaradan yere uzanırım, olur biter.

Diye fısıldadım. Meğer o daha dertliymiş...

— Yağma yok, dedi, ölene daha fazla para veriyorlar. Görmüyor musun, beni öldürmen için sana boyuna açık veriyorum.

Cızbız köfteye şiş geçirir gibi herifin karnına kılıcımı geçirdim. Midesi bomboş olduğu için kılıç karnına saman çuvalına girer gibi cart diye girivердi. Ama o daha atik davranmış, hıyar böler gibi vücudümü ikiye doğramıştı. Şimdi beni aldı bir düşünce... Bu hikâyenin sonunu nereye bağlayayım, diye... Gözümü açtım, meğer rüya değil miymiş, diye klâsik numarayı yapsam, olmaz. Bir kere baştan rüya değil dedik. Kalabalıkta verilen sözden dönülmez.

Şimdi tımarhanedeyim, desem, yutmazsınız. En iyisi, doğrusunu yazayım... Ruhumu teslim ettim. O gün, bugün ruhum durmadan kalıp değiştiriyor. Ama öylesine şapşal bir ruhum var ki, bula bula hep züğürtlerin kalıbını buluyor. Doğrusu böyle fakir fukara kalıbına girip, hayat kavgası denilen üç beş kuruş uğruna, başkalarının yerine döğüşüp gebermekten bıktım. Bir türlü şu ruhumu, esaslı bir kalıba denk getiremiyorum. Ama eğer bir punduna getirir de, ruhumu şöyle bir hurda demir kralının, bir pamuk, yahut şeker kralının kalıbına yerleştirebilirsem, o zaman görün... Azrail canımı almağa gelse:

— Al arkadaş, diyeceğim, on bin dolar, yüz bin dolar sana... Bu dünyada, bu kadar para için benim yerime ölmeğe razı bir sürü budala var!..

Apartman Peştemaliyesi

Tophanede hemşeriler kahvesinde bir apartıman kapıcılığı için, iki hemşeri pazarlık ediyorlar:

— Yok, deve!.. Altı yanı kapıcılık be!..

— On binden metelik aşşağa disem olmaz. O da senin güzel hatıran için...

— Durmuş Ağa... Gel şunun olacağını söyle de hilâllaşalım...

— Olmuşu bu... Vallahu kırk para indir disen indiremem. Bugün on bin gaymeye al, yarıntesi gün, babanın oğluna, elini öpene yirmi bine vir.

— Tapusuynan mı viriyon be?

— Tapusuynan olsa kuç para ider acep?.. «Löküs» portamamanının gapıcı geliratı mal zahabının aldığı kiradan gat be gat yüsgektir.

— Canım Durmuş Ağa, sen bağa mı ağnatıyon... Yirmi yıldır portaman gapıcıyım. Bayramdan bayrama esgi püsgü virirler. Seyrenden seyrene bağşış virirler.

— Yoooh, yoh... «Löküs» portamanının hösûsiyeti var.

— Di bahah, neymiş bu Löküs portmanının hösûsiyyatı?

— Üst gattan başlıyah... En üst gatta ehtiyar bi mütâyit oluru... Züt guzusunun ibüğü kibi gorpecük bi garısı va. Mütâyit ayın bi yarısı içerde, bi yarısı dışarda. Mütâyit gapudan çıhtı mı, garı tilefonu basar. Onun bi tohduru var. Tohdurun tomofili gapuya dayanır. Tohdur gapudan girerkene eliğe bi onluh sıhıştırır. Çıharkene bi onluk. Künde üç mü, dört mü, Allah bilir. Ayda üç bini yaluğuz tohdurdan gıvırınğ... Mütâyit te her giriş çıhışında bi on kâhat virir...

— O niye viriyo?

— Ağnamıyon mu? Tohdur ayle dostu... Herüf evdeykene de gelür. Garısıynan dalgasını bilür emme, bilmemezden gelür. Ben de, herüf evde yoğkene, tohdur portamanda geliyo diyene dedigodu yapmıyım deyi beni gollar... Salt üst gattan ayda üç bini doğrulttun.

— Garı vimez mi?

— Hep onun sayasında geçiniyoh be!.. Virse bilem istemem. Keşkeleyim bi gaç ayle dostu taha ossa.. Ben garıya gomisyon virririm...

— Ni diyon be Durmuş Ağa...

— Vallaha... Garı yukardan «on şişe bire, iki şişe fiski!» deyi ses eder, alır gotürürüm parasını vimez. Gomisyon değel mi bu?

— Eeee sornam?

— Gelelim beşinci gata... Orda garı tohdurunun mâyenânesi va... Üfff... Ganber Ağa, gorsen, nasın işler... Tohdurun hei bi möşterisinden beş kâhat sızdırmadan içeri goymem. Vallaha para doplamahtan sıkışırım da su tökmeğe gidemem be...

— Ağnamadım vallaha...

— Oğlum sen gapıcı değel, bostan gorhuluğu durmuşsun. Mayenânede kurteç yapıyolaa be!.. Şindik ağnadınğı? Tohdur da ses etmeyim deyi üç yüz kâhat mayiş bağladı...

— Eeee... Sornanı...

— Gelelim dördüncü gata... Dördüncü gat altun madeni... Gündüz kimse uğramaz. İnehteri bende. Bi şehetliğine otuz kâhat virirler. Eğer virsem, vallaha tönel gibi işler. Emme namıssızlıh olur deyi her zaman virmiyom. Gece oldu muydu dördünmü gat dolar daşar. Zabahcak gumar oynanır. Girenden çıhandan beş, on, yirmi, gayrı insafına galmış, ni goparısan...

— Eeee... Durmuş Ağa?..

— Gel gelelim üçüncü gata... Bu gat panga kibidir be... Allahıma bin bin bereker... Ayda üç binden aşağı düşmez.

— Orda ni va Durmuş Ağa?

— Randefü evi işler. Gireni çıhanı kes... Garılardan ayrı al, irkeklerden ayrı... Gu gumarcılarnan randefücüler, bi de cümeıt olur. Bende yalan dolan yoh Ganber Ağa... Bah ikinci gattan, ayda on kâhat gapucu parasından başka metelik alaman... İkinci gattakiler bek namıssız... Ni randevü evi işletir, ni gumar oynatır. Emme onun da gızını golluyom, elbet

bi dalgasını yahalıyacağım. Garşıdaki mobilyacı herüfinen gaynatıyo. Evelsi gun mekdüp gondertti benimilen, beş kâhadını kestim. Hele sen dur... Ondan da ağluğu üç yüze getüdüm, olmazsa mal zahabısına söyliceğem, tahliye dâvası açıcıyh... Abugat ücreti benden... Heftesine galmaz, apar topar çıharırım. Portamanın düzenini bozuyolar be!..

— Eeee... Sornam Durmuş Ağa?..

— Sornacığuna efendüm... Gelelim birinci gata... Birinci gatta nuh zıçtının biri vardı, onu çıharttudum. Şincik boş... Eyi bi kiracı golluyom. Çoh istiyen va, emme, teygigat idiyom boş... Ni randefü işletiyor, ni kurteç yapıyo, ni gumar oynatıyo... Ni de ayle dostu va... Böylesi kiracıy töbeler ossun sohmam... Mal zahabısına, bunlar kira viremez diyom, sepetliyoruh... Birinci gatı mineesip bir kiracı için boş dutuyom.

— Eeee... Durmuş Ağa...

— Gelelim zemin gata... Zemin gatta ben yatıyom. Üç oda, sal sala manca... Gomme benyo... Efendüme deyyum, bi mıtbah... Havagazısı, elentriği, galöriferi... Bizim şaşıh tüşmanı koyde... Metüresimnen orda galıyom. Garsonyeri kibi de gullanıyom ara sıra...

— Eeee... Başha Durmuş Ağa?..

— Gayrı bunun ee si başhası va mı? Mal zahabısa, efendüm ayda alur her gattan dörder yüzden iki bin dört yüz... Ben alurum onun alduğunun dört mislini... Vergisi yoh, algısı yoh. Sen vireceğin on bini bi ayda çıharınğ... On bine virmem ya, taha fazlası dedigodu olur deyi, o da sağa viriyom... Şindik ağnadınğı?..

Kanber Ağa kuşağının arasından iple bağlı meşin cüzdanı çıkardı. Dokuz tane binliği Durmuş Ağa'ya saydı:

— Haydi uzun itme... Biz de çoluh çocuh zahabısıyız... Al da hayrını gor... Hakkım helâl it!.. dedi.

Intikam

Büyük yazarların kadından yana şansları olmaz. Haşim de, Mahmut Yesari de, zavallı Sait Faik de öyleydi. Şimdi nereden çıkardın bu lâfı diyeceksiniz? Ben de büyük muharririm de ondan. Dün üç arkadaş sinemaya gittik. Dış salonda bir kadınla bir erkek konuşuyorlardı. Kadına baktım, Allah Allah!.. Herife baktım, hafazanallah... Kadının ne dediğini duymadım, herif, kadına:

— Maalmemnuniyetle hanımefendi! diye cevap verdi.

Nasıl oldu, bilmem kendimden geçmişim:

— Çüüüşş bre dangalak! diye bağırdım.

Bütün başlar bana döndü. Kafamı eğdim. Arkadaşlar:

— Çıldırdın mı? dediler.

— Çıldırdım, dedim.

Salona girdik. Film başladı. Aklım hep güzel kadınlarda. Ayıp değil ya —belki de ayıptır— ne zaman bir dangalağın kolunda bir güzel kadın görsem, kıskanırım, eline kalem alıp da, kendini büyük yazar sanmayan yoktur. Ne yalan söyliyeyim, ben de kendimi öyle sanırım. Hem, güzeli şöyle dursun, kadının çirkininden bile yüz bulamadığım için, üstelik kendimi sahiden büyük yazar sanırım... Ben böyle armudun iyisini kimlerin yediğini, güzel kadınları ve kendi büyüklüğümü düşünüp dururken, ön sırada oturan iki hanımın konuşmaları kulağıma geldi. Haspalar, edebiyata meraklı olacaklar. Meğer biz, kaza ile yerli filme gitmişiz. Filmin senaryosunu da meşhur bir muharrir yazmış. Hani şu güzel kadınlardan yana talii açık olanlardan bir yazar. Adı lâzım değil. Ben bu zata pek sinir olurum. Sen olursan ol, adamın her romanı altı, yedi baskı yapıyor ya... İstediği kadar Türkçe bilmesin, değersiz olsun, her romanından, on bin, yirmi bin lira alıyor ya... Güzel kadınlar ona bitiyor ya... Galiba, bu adamı kıskanıyorum.

Önümdeki hanımlar, işte bu yazardan konuşuyorlardı.

— Ah, ben bu adamın romanlarına bayılıyorum.

— Ne diyorsun şekerim, ben de öyle...

— Bir görsem, bir yerde tanışabilsem... Ayol ben âşığım bu adama!..

— Çok kuvvetli doğrusu...

— Acaba yakışıklı mı?

— Bilmem ki... Birisi tanıştırsa. Heyecandan kalbim durur!..

Şöyle uzanıp baktım. İkisi de güzel. Aklıma bir hergelelik geldi. Yanımdaki arkadaşların kulağına fısıldadım:

— Şimdi antrakta, salona çıkınca bu kadınların yanına gidin. Sanki tanımıyormuşsunuz gibi, beni birbirinize gösterin... İşte bak, Salih Recep!.. deyin... O kadar... Gerisini bırakın bana. O büyük yazarın adını açığa vurmamak için şimdi size Salih Recep dedim.

Antrakta salona çıktık. Ben büfe tarafındayım. Gayet ciddi pozlarım var. Göz kuyruğu ile bakıyorum. Arkadaşlar beni gösteriyorlar:

— A... Bak bak, Salih Recep!..

— Hangisi?..

— İşte şu...

Kadınların başlarının bana döndüğünü farkettim. Çaktırmadan yanaşıyorum. Konuşmaları kulağımda:

— Ah Nermin, bak oymuş!..

— Şiişşt!.. Yavaş, duyar.

— Nasıl tanışsak... Ha? Bir akıl ver.

— Pek de kısa boylu imiş!..

— Sahiden... Biçimsiz de...

Ben öksürüyorum: Öhhö!..

Hanımlar sigara içiyorlar... Benim ağzımda sigara, güya kibrit aranıyorum. Sokuldum, biraz daha... Bizim arkadaşın biri, sigarasını tam yere atarken:

— Affedersiniz, ateşinizi müsaade eder misiniz?

Sigarayı söndürmüş bulundu. Baktım, kibrit çıkarıyor. Kaşımla: «verme!» diye işaret ettim.

— Maalesef beyefendi!

Cici bir el uzandı. Küçücük bir çakmak yandı.

— Aman efendim, rica ederim. Sigaramı yaktım.

— Çok affedersiniz hanımefendi... Tedbirsizlik...

— Rica ederim...

— Estağfurullah... Falan, filân.

— Efendim, sizin gibi büyük bir muharrire bu kadar küçük bir hizmetten bile şeref duyarız.

— Estağfurullah... Teveccühünüz...

— Efendim, biz sizin hayranlarınızdanız...

Ben Ermeni gelini gibi kıvrıtıyorum:

— Teşekkür ederim, lûtufkârsınız efendim.

— Ben Nermin, arkadaşım Süheylâ. Hanımların ellerini sıkıyorum...

— Tanıştığımıza çok memnun oldum efendim.

Sinema başlayacak. Yerlerimize oturuyoruz. Oturduğum yerden küçük konuşmalar oluyor. Hanımlar, münasebeti kesmek istemiyorlar. Film bitiyor. Beraber çıkıyoruz.

— Sizinle görüşmeyi o kadar çok arzu ederdim ki...

— Benim için bu büyük bir lûtuf olurdu.

— Bir çayımızı içmez misiniz?

— Davetimi kabul ederseniz, bana şeref vermiş olursunuz. Buyurun bizim evde içelim.

Birbirlerinin kulaklarına fısıldaşıyorlar.

— Efendim, benim bir randevum var. Maalesef benim için müstesna bir kıymeti olan nazik dâvetinize... Ve Süheylâ ayrılıyor.

Biz Nerminle evdeyiz. Efendim. Dört senelik evliymiş. Koca sı kaba bir adammış. İnce, şairane hissiyatını anlıyamıyormuş. Evvelce şiirler de yazmış, edebiyata düşkünmüş ama...

— Ah, o sizin (.....) romanınızdaki Cavidan ne kadar canlı bir tiptir!..

— Evet...

— Daha çok ne zamanlar yazarsınız? Bir sürü sual!..

Sabahleyin Nermin giderken, artık (siz) kalmamıştı:

— Bana imzalı bir kitabını verir misin? dedi.

Kitap?.. Kitap?.. On sene evvel yazdığım küçük bir şey var. Onu imzalayıp verdim. Nermin evirdi, çevirdi:

— Bunun üzerinde Ali Cemil yazıyor.

— İyi ya, benim kitabım.

— Aman, şaka yapma!..

— Na şakası canım, ben Ali Cemilim!

— Ay sen, Salih Recep değil misin?

— Yooo!..

O ince hissiyatlı hanım, bir açtı ağzım, Salih Recep diye Ali Cemilin evinde gecelemesi namusuna dokunmuş...

Söylene söylene giderken, oturduğum koltuktan öyle güldüm ki... Oooh, içim yağ bağladı, ne güzel bir intikam almıştım!..

Bir Mektep Hatırası

Şimdi asık suratlı, ciddi, ekşi bir adam oldum. Gençliğimde, şakacı, etrafı kahkahadan kırıp geçirdiğimi söyleyince, çocuklar benimle alay ediyorlar.

Türkçeyi çeşitli, taklitli ağızla konuşan «meddah»lar bugün de olsaydı, ben mutlaka çok tanınmış bir meddah olurdum.

Yirmi yaşlarında kadardım. Adı lâzım değil, çok ciddi, disiplinli, sıkı, böyle de olması lâzım gelen bir mektepliydim. Ama benim gözüm, ipe sapa gelmez şeylerde... İlle de ressam olacağım, diye tutturmuşum. Sonunda, ne o mektebin adam ettiklerinden, ne de kendi istediğimi olabildim.

Bir kolayını buldum. Güzel Sanatlar Akademisine yazıldım. Her gün, bizim yatılı mektepten kaçıyorum, Akademiye gidiyorum. Mektebin bir de üniforması olduğu için, sivil elbise ile mektepten kaçıyorum.

Bizim sınıfa bakan bir Mehmet Bey var, zehir mi zehir... Suratını gördün mü, bir sene işin rastgitmez. O adamı gördükçe, hep o zavallı, tanımadığım karısına acırdım.

Bir sabah yine Akademiye giderken, tam bizim mektebin kapısında, Mehmet Beyle karşılaşmıyayım mı? Dönsem dönülmez, kaçsan kaçılmaz. Hiç istifimi bozmadım. Karşı karşıya gelince Mehmet Bey:

— Nereye?..

Diye gürledi. Hemen Acem taklidiyle:

— Özüme mi sorirsen? dedim.

O suratı asık, kaşları çatık adam birden şaşırdı. Sesini bir perde aşağı indirdi:

— Tabii sana soruyorum...

— Çemmeraltına, gayfeye cidirem. Neye sorupsen?..

— Adın Muzaffer değil mi?

— Yoh... Benim adım Gaffar...

Tehlikeyi atlatmıştım. Ama, bu tehlike benim için her

zaman vardı. Yine bir gün sokakta hap be hap karşılaştık. Bu sefer elimden yakaladı. Kurtuluş yoktu. Ben de onun elini sıkar gibi tuttum. Bu lâübâli hareketime şaştı.

— Neye derse girmedin? dedi.

Ermeni ağziyle:

Mehmet Beyin gözleri büyüdü:

— Ne dersi soroorsun? dedim.

— Sen Muzaffer değil misin?

— Bir yağnışınız olacak!..

— Ay, sen Gaffar da mı değilsin?..

— Galiba birine benzetoorsunuz, malûmuâliniz, insanlar çifttir...

— İnsanlar çift yaratılmış derler ama, şaşılacak şey, üç kişinin bu kadar birbirine benzediğini ne duydum, ne gördüm...

Bu vartayı da atlatmıştım. Mehmet Beyin mektebe gidince, beni aratacağını bildiğim için, ondan evvel bir araba ile mektebe gittim. Az sonra, bir bahane ile beni çağırttı. Hem konuşuyor, hem dikkatle yüzüme, gözlerime bakıyordu. Bir ara:

— Sen nerelisin?... Dedi.

— İstanbulluyum, dedim.

Sesini çıkarmadı. Ama o günden sonra, beni gözünden ayırmıyor, vakitli vakitsiz çağırıyordu.

Nasıl olsa bir gün foyamın meydana çıkacağını biliyordum. Ama bunu ne kadar uzatırsam, o kadar kârdı. Üçüncü karşılaşmamız, mektebin koridorunda oldu. Mehmet Bey, beni sivil elbiseyle görünce, artık tongaya basmıyacağına emin:

— Eee... Gaffar mısın, Kirkor musun, Muzaffer misin?.. Söyle bakalım! dedi.

Bir an, başımı önüme indirip:

— Affedersiniz!..

Demeyi düşündüm. Ama o zaman Akademiye vedâ etmek lâzımdı. Ne olursa olsun, komediye devam edecektim. Tam bir Yahudi ağzıyla:

— Ağnamadiiim!.. Benim adı Mordahay...

Ellerini kalçasına vurdu:

— Ulan! diye bağırdı, burda yahudinin işi ne?

Biz mağazalardan taksitle mal alırdık. Taksit toplamağa gelenlerin çoğu yahudiydi:

— Eee ne yaparsin?... Bezin magazadan mal almişlar,

taksitiarî almaya yeldim...

— Defol!..

Diye bağırdı.

— Allâ omurlar versin!..

Dedim, çıktım, arka kapıdan tekrar girdim.

O günden sonra Mehmet Bey, adım adım beni kolladı. Ben de bir zaman Akademiye gitmedim.

Bir gece dershanede müzakeredeydik. Kulakları çınlasın Şinâsi, soyundu, yatak çarşaflarına sarıldı.. Romeo ile Jülyet'i oynuyoruz. Ama opera gibi... Şinasi kürsünün üstüne çıktı, elinde tavan süpürgesi. Ben de gûya bir çiçek buketi gibi, kâğıt sepetini almışım. Sözüm ona, operamsı, ama Türkçe ilân-ı aşk ediyoruz. Şinâsi ince kadın sesiyle, ben de bas bariton.....

— Ha-ha haha hââââââââ!..

— Hihi... hiiii... hâââââ...

Çocuklar gülmeden kırılıyor, yerlere yatıyorlar. Bir ara kahkahalar, gülüşmeler öyle bir hâle geldi ki, bir acaiplik olduğunu anladım. Çocuklara şöyle baktım, gülmekten gözlerinden yaş geliyor. Necdet'e baktım, hem gülüyor, hem de kapıyı işaret ediyor. Bir de şööyle, başımı kapıya çevireyim ki, ne göreyim? Müdür, müdür muavini, Mehmet Bey... Şinasi'nin bir şeyden haberi yok. O çocuklar bize gülüyorlar diye coşmuş, incecik sesiyle hâlâ Jülyet rolünde:

— Hiii... hihi... hiii...

Kâğıt sepetini elimden bırakamıyorum. Şinâsiye haber veremiyorum. Ayağa kalkamıyorum. Ne yapacağımı şaşırdım. Şinâsi'ye durumu bildireyim diye, gözümü kapıya çevirdim. Yine o bizim opera âhengiyle:

— Hââ... kapuyâââ... baaak... Haha haha hihhh!..

Diye bağırdım. Mehmet Beyin sesi cevap verdi:

— Oha! Oha! Ohaaaaa!..

İkimiz de heykel gibi kala kaldık. Müdür, Şinâsi'ye:

— Ne yapıyorsun? diye sordu.

Şinâsi, elinde sırık süpürgesi:

— Tavandaki örümcekleri alıyorum, dedi.

— Üstündeki çarşaflar ne?

— Toz gelmesin diye...

Bana döndü:

— Sen ne yapıyorsun?..

— Yerden kâğıtları topluyorum.

Bir şey söylemeden gittiler. Çocuklar gülüyor. Şinasiyi bilmem ama, ben bütün gece uyuyamadım. Sabahleyin beni çağırdılar. Öğretmenler odasına, müdür, muavni, Mehmet Bey, bütün öğretmenler —ki hepsi de profesördü— toplanmışlar. Müdür:

— Adın ne? diye sordu.

Halbuki, kendisine yağlı boya bir tablo yaptığım için, beni gayet iyi tanırdı.

— Muzaffer, dedim. Mehmet Bey atıldı:

— Hayır, senin adın Gaffar! dedi.

Müdür:

— Bak, adın Gaffarmış. Gaffar gibi konuş, dedi.

Suratlar kilise duvarı gibi asıktı. Ben Acem ağzıyla konuştum.

— Eyle, özüme Gaffar da diyerler, Muzaffer de diyerler...

Mehmet Bey:

— Ama sana Kirkor da diyorlar! Öyle konuş! dedi.

Emir emir, işin şakaya gelir tarafı yok:

— He, dedim, bazı keret Kirkor deorlarsa, benimilen şaka edeoooorlar... Yoğisem ki bendeniz Muzafferim.

— Mordohay değil misin?..

Boynumu büktüm. Yüzlerde en küçük bir gülümseme işareti yoktu. Müdür:

— Çık! diye bağırdı.

Beni de Şinasiyi de mektepten kovacaklardı. Bereket, şimdi Teknik Üniversitede jeoloji profesörü olan Mâlik Hoca ile, yine Teknik Üniversitede profesör Abdullah Bey araya girdiler, çalışkandır, falan fıstıktır, diye, bizi kovulmaktan kurtardılar... Kulakları çınlasın Şinâsi, Korede bacağını verdi, gazi oldu. Ben de birisine kalbimi verdim, yarı şehit oldum.

Ya böyle çocuklar!.. Şimdi siz babanızın asık suratına bakmayuın... Vaktiyle o sizden maskaraydı...

İş Hayatında Kadın

Kadının iş hayatında çalışmasının, aile saadetine tesir edip etmediği uzun senelerden beri çözülmemiş sosyal bir problemdir.

— Aile, daima zarar edecek olan ve hiç bir zaman birbirine uymayan bir erkek cıvata ile bir dişi somun arasındaki ticari aşk ortaklığıdır. Bu ortaklığın kâr hanesinde bir kaç kalem çocuk da bulunursa, ortaklığı mızıklanmadan devam ettirebilmek için, dişi ve erkek vidaların, mutlaka bir İngiliz anahtarına ihtiyaçları olduğu görülür. Bu takdirde, iki kişilik şirket, bir aile dostunun yardımıyla ebedî üçgen halinde üç kişilik anonim şirket olarak bir müddet daha devam edebilir. Hususi mukavele veya sözsüz ve sessiz anlaşma ile ortaklığa katılan İngiliz anahtarının sık sık değiştiği olağan işlerdendir.

Kadının iş hayatında çalışmasının, aile saadetini baltalayacağı katiyen doğru değildir. Bunu kendi mesut aile hayatımla ispat edebilirim. Demokrasinin memleketimize ithali sebebiyle, bol miktarda çekilen nutuklar yüzünden, seçim kolaylaşıp geçim zorlaşınca, ben de çalışan bir kadınla evlenmek zorunda kaldım.

Sevgili karıcığım, bir müessesede, kendisine bluz ve kazak gibi şeyler örmekten artan zamanlarını da, meslekdaşları ile tartışma ile geçiren çalışkan bir memurdur. Ben de bir gazetede geceleri çalışırım.

Evleneceğimiz gün, karım çalıştığı bankadan izin aldı. Ben de zaten geceleri çalıştığım için o gün uyumadım. Nikâh dairesine gidip evlendik. O akşam, sevgili karıcığımı mesut yuvamıza bıraktıktan sonra, gazeteye çalışmağa gittim. Sabahleyin mes'ut yuvamıza döndüğüm zaman, karımın, yatak odamının kapısına iğnelediği şu mektubunu buldum:

«Sevgili kocacığım;

«Ben bankaya gidiyorum. Gözlerinden öperim.»

Karımın yazdığı mektubu sevinç gözyaşları içinde okudum. Sonra yatağa uzandım Akşam üzeri uyandım. Biricik karıcığım daha işten dönmemişti. Gazeteye geç kalmamak için karıma şu mektubu yazıp ,aynı yere iğneledi:

«Nonoşum!

«Ben işe geç kalmamak için hemen gidiyorum. Yanaklarından öperim.»

Ertesi sabah, yine buluşamadık. Fakat sadık karıcığım, sıcak bir üslûp ve tatlı dil ile yazılmış, kahraman bir kumandanın taarruz emri kadar kısa, veciz mektuplarını ihmal etmiyordu:

«Canikom,

«Ben gidiyorum. Binlerce defa, seni öperim, öperim.»

Hemen cevap yazdım:

«Bir tanem;

«Mektubunu aldım. Çok teşekkür ederim. Sevgilerimle... Dudaklarından öperim.

Kocan: Hasan Kafadan»

Artık biz, karımla mektupla öpüşüyor, mektupla sevişiyorduö. Evlendiğimizden üç ay sonra, aynı yere karımın iğnelediği mektupta şunlar yazılıydı:

«Hayatım!

«Gönderdiğin mektuplara binlerce teşekkür. Ben çok iyiyim, senin de sıhhatte daim olmanı dilerim. Sana büyük bir müjdem var. Pek yakında bir yavrumuz dünyaya gelecek. Ben biraz gebeyim galiba, ama merak edilecek kadar değil. Muayene eden doktor, sekiz aylık hâmile olduğumu söyledi. Dünyaya gelecek yavrumuzu, cemiyete faydalı bir unsur olarak yetiştirebilmemiz için, elele vererek daha fazla çalışmamız lâzım geliyor. Sakın ihmal etme, sık sık mektuplarını beklerim.

Yalnız senin olan karın:

Pâkize Kafadan»

Şüphesiz, her baba gibi, ben de bu müjdeye çok sevinmiştim. Derhal yazdığım cevabı, yatak odamızın kapısına iğneledim:

«Meleğim;

«Müjdene çok sevindim. Sana hediye olarak aldığım broş, yastığımızın altında. Seni öperim, öperim, öperim...»

Tabii zaman geçtikçe ne de olsa karı koca birbirlerine alışıyorlar. Birbirlerine karşı ilk gösterdikleri o ateşli sevgi yavaş yavaş sönüyor. Biz de aile hayatına alışmıştık. Birbirimizi ihmal ettiğimiz oluyordu. Bazan mektup yazmayı, bazan yazdığımız mektubu, kapıya iğnelemeyi unutuyorduk.

Seneler geçtikçe, karımla mektuplaşmaz olduk. Fakat karımın muntazaman evine gelip gittiğini, evi toplarken, yemek masasının üstünde veya radyonun önünde bulduğum çoraplarından, kombinezonundan anlıyordum.

Böylece mes'ut evliliğimizin üzerinden yıllar geçti.

İşten güçten bunaldığım bir gün sinemaya gitmiştim. Sinemanın holünde, hiç başıma gelmeyen bir hâdise oldu. Alımlı, çalımlı bir kadın boynuma sarıldı:

— Hayatım, canikom, şekerim!.. diye feryada başlayınca:

— Hanımefendi, rica ederim, ben ev bark sahibi, ciddî bir aile reisiyim, kendinize gelin. Sululuklardan hoşlanmam, dedim. Kadın:

— Beni tanımadın mı? Aşkolsun, dedi. Ben senin karın Pâkize Kafadan değil miyim?

Fena halde mahcup olmuştum.

— Ya... Demek sen benim sevgili karım Pâkizesin ha... Affedersin, tanıyamadım birdenbire... Maşallah, ben görmiyeli amma da büyümüşsün...

Sonra, boy boy dizilmiş biri kız, ikisi erkek üç çocuğu gösterdi:

— Bunlar da yavrularımız...

Çocuklarımın, baba şefkatiyle ellerini sıktım:

— Çok memnun oldum, teşerrüf ettik, dedim.

Sevgili kızımın anasının kulağına:

— Aman anne, çok zevksizmişsin... Böyle baba olur mu?

Dediğini duymamazlıktan geldim. Yanında kılkuyruk bir herif vardı:

— Dayım! diye tanıttı.

Seneler geçip gidiyor. Biz evlilik hayatımızdan gayet memnunuz. Eğer, çalışan bir kadınla evlenmeseydim, karımla gece gündüz kavga etmek mecburiyetinde kalacaktım. Bu kadar senedir evliyiz, karımla aramızda aile saadetimizi göl-

geliyecek en küçük bir dırıltı olmadı.

İşten güçten birbirimizin suratını göremediğimiz için, kavga da edemiyoruz. hırıltısız, gürültüsüz yaşayıp gidiyoruz.

Benim hayatım, iş hayatında çalışan kadınların aile saadetini bozıyacaklarına en güzel örnektir.

Hasan Baba çeşmesi

Masamın üstünde davetiyeyi gö.ünce, yine bir düğüne, nikâha çağırıyorlar, hediye için paradan çıkacağım diye canım sıkıldı. Açtığım davetiyede şunlar yazılıydı:

«Sayın bay;

«Horhorda, Selime Hatun Çıkmazındaki tarihî Hasan Baba çeşmesinin tamir edilerek halk hizmetine girmesi münasebetiyle yapılacak açılış törenine şeref vermenizi rica ederiz.

Tarih . . . . »

Hayatımda hiç açılış töreni görmediğim için çağrı günü tarif edilen yere gittim. Sokak, Ankaradan gelmiş önemli şahsiyetler ve bu önemli şahsiyetleri seyre gelen önemsiz şahsiyetlerle tıklım tıklım doluydu. Bütün tanınmış adamlar, tanınmış adamların otomobilleri, az tanınmış adamlar, sonra daha az tanınmışlar, yazarlar, gazeteciler, en sonra da tanınmamış, fakat tanınmağa çalışan adamlar oradaydı.

Kalabalık arasından zorla çeşmenin yanına gelebildim. Dört köşe bir taş... Üstü çinko ile örtülü. Kefeke tasından bir yalak ve burmalı bir musluk. Çeşmenin kitabesinde eski harflerle şunlar yazılı:

Vecealnâ min-el maal külle şey'in hay
Şaraben tahnraa...
Tutar derler iki su bir ekmeği
Baba Hasan yaptırdı bu çeşmeyi
Düşürdü şair Meddahî tarihin
Unutursan ölürsün su içmeyi!

Mermer üzerine kazılmış bu yazının altında yeni harflerle kabartma, üstü yaldızlı şu kitabe vardı:

«Meşhur Baba Hasan Çeşmesi, ... nin, ... ı zamanında ve sayın ..... nın Nafıa Vekâleti zamanında, sayın .....nın valiliği zamanında tamir edilerek halka açılmıştır.

Tarih .....»

Çeşmenin, beton'a sıvanmış yalağına çıkan tanınmış bir

tarihçi bir saat bir çeyrek kadar kısa bir konuşma yaparak çeşmelerin tarihini, ilk çeşmeyi bizim keşif veya icât ettiğimize dair delilleri, bu çeşmeyi yaptıran Baba Hasanın kim olduğunu anlattı. Sözü meşhur edebiyatçılarımızdan birine bıraktı. O da, çeşmenin kitabesine tarih düşüren Şair Meddahi'nin iki saatlik zaman içinde kısaca hayatını hülâsa etti. Onlardan sonra, idare ve politika adamlarımızdan birisi taşın üstüne çıktı ve şu nutku verdi:

— Vatandaşlar!..

Lüzumsuz lâf kalabalığıyla kıymetli zamamnızı almıyacağım. Biz müsbet işler yapıyoruz. Eserlerimi zmeydanda. Buradan ben konuşmuyorum, rakamlar konuşuyor. Memleket idaresini ele aldığımız zaman, senede ancak 207 bin 310 teneke yağmur istihsâlimiz vardı. Biz senelik yağmur miktarını, programlı bir çalışma ile yüz misline çıkardık. Geçen sene, 1 milyon 489 bin 113 kova olan yağmur istihsalimiz, raysonel bir çalışma ile yüz misline çıkarılmıştır. Daha da arttırılacaktır. Gelecek senenin programında, 2 milyon 491 bin 316 buçuk kovalık su yer almıştır. Muhaliflerimiz kovalarımızın delik olduğunu söylüyorlar. Hayır... Onlardan idareyi devir aldığımız zaman mevcut 97 bin 198 dibi delik kovanın lehimlenmesi için, 418 ton lehim, 905 kalıp nişadır, 710 bin litre tuz ruhu kullanılmıştır.

Eski idare zamanında, ancak 715 bin 108 çeşme vardı. Bunların 119 bin otuz üçü musluksuz, 94 bin 74 ünün kurşunları çalınmış, 205 bininin de suyu yoktu. Bütün bu çeşmeleri tamir ettik. Ayrıca 979 bin 266 çeşme yeniden, 296 bin 31 çeşme eskiden yaptık. 910 bin 66 çeşme de plânımızda vardır. Üç sene sonra 31 milyon çeşmemiz olacak.

Vatandaşlar!

Bugün açılışını yaptığımız bu çeşmenin tamiri için, 297 bin çuval çimento, 490 bin araba çakıl, 294 bin vagon kum kullanılmış, 477 bin personel altı ay 3 hafta, 4 gün 3,5 saat geceli gündüzlü çalışmıştır. Ben size rakamların itiraz kabul etmez diliyle konuşuyorum. Bu çeşmeden günde 756 bin teneke su alınacak, her sene randımanı yüzde beş arttırılacaktır. 216 bin 174 ..... 20 milyon 519 bin 384 446 milyar 197 milyon 384 bin 535..... 706 trilyon...

Artık rakamları not edemiyordum. Rakamlarla konuşan zat:

— Sözü şimdi sayın ..... ya bırakıyorum!»

Diye kürsüden indi. Dinliyenler, rakamlardan sarhoş olduklarından ve aptallaştıklarından, aman kurtulduk, diye coşkunca alkışladılar.

Kürsüye yeni çıkan zat nutkuna başladı:

— Vatandaşlar!..

Bugün açılış töreni yapılan Baba Hasan Çeşmesinin mübarek sularından, vatandaşlarımız şakır şakır yıkanacaklar ve lıkır lıkır içtikleri kevser...

Bu heyecanlı nutuktan sonra, mahallin en büyük mülkiye âmiri, cebinden çıkardığı makasla kurdeleyi kesti. Sonra, çeşmenin musluğunu açtı. Musluktan gürül gürül:

— Hırr... Hırrr..... Hır hırrrrr!

Diye bir hırlama sesi geliyordu.

Herkes birbirine baktı. Bir kaynaşma, fısıldaşma oldu. Telefonlar edildi. Sonunda, ana borunun lehimi düştüğü, yağan yağmurların kâfi gelmediği anlaşıldı. Hemen itfaiyeye telefon edildi. Yetişen arazözlerin hortumla denizden aldıkları sular, çeşmenin deposuna boşaltıldı. Musluktan şakır şakırrr sular akmağa başladı.

MEBUS Olacak Vali Nutkundan Bellidir

Üç saattir, dört cip yolladıydı. Köy kahvesinin önünde cipler durdu. Vali, öndeki arabadan indi. İkinci arabadan mektupçu, defterdar, emniyet müdürü, jandarma komutanı indiler. Ziraat müdürü, sağlık müdürü, maarif müdürü, lise müdürü, postahane müdürü, tapu-kadastro müdürü ve öbür müdürler de arkadaki arabalardaydılar.

Cipleri gören köylüler, kahveden dışarı fırladılar. Kimi valinin elini öptü, kimi elini sıktı. Kimisi kucaklaştı, Vali de onları sevgiyle sardı bağrına bastı.

Yıllardır hasreti çekilen demokrasinin bu sıcak gösterisi, insanın gözünü yaşartıyordu.

Hep birden kahveye doldular. Vali, kahve ocağının yanına, peykeye bağdaş kurdu. Ama, köyün en yaşlısı Mahmut Ağa'yı sağına aldı, o oturmadan oturmadı. Köylüler yaşlarına göre peykelere bağdaş kurdular, kimisi de hasır kahve iskemlelerine oturdu.

Vilâyet maiyet erkânı rütbe, mevki ve kıdemlerine göre kapının sağında solunda, ayakta sıralanmışlardı.

— Hoş geldin Bey...

— Hoş bulduk Ağalar!..

— Hoş geldin...

— Hoş bulduk...

Eller göğüslere kondu:

— Merhaba!..

— Merhaba!..

Vali de tıpkı köylüler gibi, sağ elini kalbinin üstüne bastırıyor, her köylüye ayrı ayrı:

— Merhaba, merhaba!.. diyordu.

Çaylar, kahveler geldi. Kendilerine «otur!..» diye vilâyet emri çıkmadığı için, vilâyetin ileri gelen memurları, çaylarını, kahvelerini, dudaklarını şapırdatmamağa dikkat ederek ayakta içiyorlardı. Yalnız, içlerinde medeni cesaretiyle tanın-

dığı için on yıldır terfi edemiyen orman müdürü, romatizmalı bacaklarının sızısına dayanamadı, kuyruk sokumuyla duvara yaslanmak cesaretini gösterdi. Vali, babacan bir edâ ile sordu:

— Nasılsınız bakalım hemşeriler?

Kahveden yer yer sesler yükseldi:

— Sağ ol begeem...

— Allah senü başumuzdan eğsüklüğünü göstetmesün!..

— Sayanda çoh iyiyik...

— Allah senü başumuzdan eğsük itmesün!..

Vali, köylüleri aydınlatmak için konuşmasına başladı:

Artık o kadar onlardan, o kadar halktan olmuştu ki, o da tıpkı onlar gibi, onların dili, onların ağzıyla konuşuyordu. Hele «K» harflerini «G» sesiyle söylemeğe büyük dikkat gösteriyordu. Okul sıralarındayken, müsamerelerde sahneye çıktığı için, köylü taklidinde başarı gösteriyordu:

— Ağalar, sizi goresim geldi... Ben koyünüze gelmiyeli gaç gun oldu?

İhtiyar bir köylü:

— Dün değel, evveliki gun buradaydın... dedi.

— Amannıng... Essah mi diyon İrecep Ağa... Bağa yıl olmuş gibi geldi be!..

Köylülerle senli benli konuşan Vâli, hasır iskemlede oturan köylülerden birine sordu:

— Mâmut Ağa... Senin işin oldu ya... Pangadan grado aldın ğı?..

— Sağol beğeem... Düneğin şehere vardım, Zirehet Pangasından iki bin gayme galdırdım...

— Ni diyon be Mâmut Ağa?.. Düneğin şehre vardın da, insan bi yol bağa uğramaz mı? Bi acı gayfemi ossun içerdin....

— İrehatsızlık virmiyelim didim hani!..

— Bah, bah, bah... O nasın lâf be Mâmut Ağa?.. O vilâyet gonağı sizin evünüz...

Sonra Vâli başka birine döndü:

— Ismıyl Ağa, dün gece seni üryamda gordüm...

— Hayırdır işşallah...

— Ahlım fihrim hep sizde... Acep arkadaşların bi eğsüda, gece üryamda siz...

ğü neyi var mı diyene düşünüp yatıyom... Gündüz hülyam-

Konuşma arasında kahvenin kapısı açılıyor, içeri giren köylü, doğru Vâliye gidip kucaklaştıktan sonra hal hatır so-

ruyordu. Vâli çoğunun adını biliyordu. Memmet, Ehmet, Husiiin...

Adını bilmedikleri olursa:

— Gusura galma, adın çıhmış ahlımdan, adın neydi?

Diye soruyordu.

— Satulmuş...

— Hee ya!.. Unutmuşum besbelli... Otur Satulmuş... Öyle ırağa değel... Yamacuma gel!.

Vali, karşısında ayakta duranları köylülere gösterdi:

— Bunları tanıyonuz mu Ağalar?

Vali, her köye gidişinde böyle sorar, köylüler de:

— Tanıyoz Beğeem!..

Derlerdi. Ama Vâli yine de memurlarını köylülere teker teker tanıtırdı:

— Şu beri başta diğelen, uzun zayıf...

Köylüler:

— Biliyoz, Nektüpçü Bey... derlerdi.

— Onun yanında diğelen şişgo, vergi tahsil müdürü... Bi borunuz oldu mıydı, gapısını vurmadan gireceğiniz... Oldu oldu, olmazsa dooru gapımı çalın!.. Şu gravatı gaymış, potini patlah...

— Bilmih... Zirehet mödürü...

Hepsini teker teker tanıttıktan sonra, ayakta duran memurlarına:

— Oturun!..

Diye emir verdi.

— Esküden bunların suratlarını gormek için, yüz görümlüğü virmek ilâzımdı. Şincik hepsünü toparlayıp ayağınıza getürdüm. Demokrasi diye, işte buğa dirler...

— Allah senden irazı ossun...

— Bi diyeceğiniz, bi şekâyetiğiz var mı?..

Köylüler isteklerini söyledikçe, Vâli hemen ilgili memuruna:

— Not ediniz arkadaşın şikâyetini... Hemen halledilecek, bana neticeyi bildireceksiniz!.

Diye kesin ve keskin emirler veriyordu.

Vâli, memurlarıyla İstanbul ağzıyla konuşuyordu. Köylüler:

— Bizim Vâli emme de dil biliyo...

Diye Vâliyi takdir ediyorlardı. Dilekler dinlenirken kapı

açıldı. İçeri zayıf, soluk renkli bir genç girdi. Utangaç, sıkılgan bir halde Vâlinin yanına gitti. Vâli hemen ayağa kalktı. Bütün köylülere yaptığı gibi, onu da kollarının arasına aldı, bağrına bastı, alnından öptü.

— Nasılsın?

— Teşekkür ederim efendim...

Hayret!.. Bu delikanlının dili başkaydı:

— Adın Irza mıydı senin? Unutmuşum...

— Hayır efendim, Muslih...

Vâli birden toparlandı. Galiba bu ütülü pantalonlu delikanlı köylü değildi. Yoksa bir yanlışlık mı yapmıştı? Kaşları şüphe ile yukarı kalktı:

— Necisin sen?

— Köy öğretmeniyim efendim!..

Vâli kendine geldi. Onu köylü sanarak kucaklamış, alnından öpmüştü. Suratı birden ekşidi, öğretmeni:

— Şşşıu!..

Diye tersledi. Vâlinin dişleri arasından ıslık gibi çıkan bu tek heceden öğretmen bir şey anlamadığı için ne yapacağını şaşırmıştı. Vâli:

— Geç söyle!.. Dur şurda!.. diye bağırdı.

Köy öğretmeni bir suç işlemiş gibi başı önünde, mahcup döndü, memurlar arasında en sona geçti.

Öğle olmuştu. Köy odasına gittiler. Vâli, köylülerle beraber, yer sofrasına çöktü. Sarma yedi. Bakır sahandaki bulgur pilâvına, köylülerle hep beraber tahta kaşık salladı... Çenesinden akıta akıta ayran içti. Yemekten sonra, hepsi birden ciplere atladılar. Köylülerin:

— Gule, gule!..

— Gene gel!.. Bekleriz Beğeem!..

— Sağlıcakla!..

Gibi içten uğurlamaları arasında başka bir köye gitti.

Seçimler geldi. Vilâyetten beş milletvekili seçilecekti. Seksen dört aday vardı. Vâli de adaylar arasındaydı. Onun seçileceği yüzde yüzdü. Hangi köylü ona oy vermezdi? İşte tam dört yılı, onlarla başbaşa, yanyana geçmişti. Hastalarına, sağlarına koşmuştu. Ne deseler, ne isteseler yapmıştı. Vâli, milletvekilliğine seçileceğine güvenli, meydanda toplanan halkın önünde kürsüye çıktı, âdet yerini bulsun diye bir seçim nutku çekti. Dinleyiciler arasındaki Mevlit Ağayı bir üzüntü al-

mıştı. Vâliye:

— Misâde it... Şu yüsgek yirden bir iki çit lâf idiyim!..

Dedi. Vâli, Mevlit Ağanın kendisini destekliyeceğini bildiği için, onu kolundan tuttu, kendisi kürsüye çıkardı. Mevlit Ağa, sakalını sıvazladıktan sonra, mikrofondan kalabalığa şöyle konuşmağa başladı:

— Hemşerüler!.. Vâlimiz, adaylığını godu. Biliyom, ona oy vireceğiniz... Emme bi yol düşündüğünüz mü? Ben zeksen iki yaşındayım. Bu vilâyete şinciye gader böyle bi vâli gelmedi, yol didik yaptı, su didük getüdü, tohdur didik virdi, grado didik alındidü... Melmakâtı fır dolayı dönsen, bi eşüne tââ ırastlanmaz. Şincik onu da mebus yapar ziyan idersek, hâlimiz nic'olur? Mebıslık goley, kim ossa yapıyo... Vilâyetten uzahlaştıracak başka adam mı galmadı?.. Düşün daşının, ona gore bi garel virin!..

Mevlit Ağa kürsüden indi. Sapsarı olan Vâli, hiddetini belli etmemeğe çalışarak, tekrar kürsüye çıktı. Mevlit Ağa'nın kendisini övmesine teşekkür ettikten sonra, eğer kendisini mebus seçerlerse, Meclis kürsüsünden vilâyetin hakkını, hukukunu daha iyi koruyabileceğini yeminler ederek iki saat anlattı.

Mevlit Ağanın dört cümlelik konuşması bütün köylere birden yayılmıştı. Üç gün sonra yapılan seçimlerde seçim sandıklarından Valiye verilmiş yalnız iki yüz on dört oy pusulası çıktı. Bu pusulaları da, yüz on dört vilâyet memuruyla, Vâlinin dört kişilik kendi ailesi efradı vermişti.

Seçimden önce mebus olmak için istifa eden vâli; şimdi emeklidir. İdarecilik zenaatindeki bilgisinden faydalanması için bir kitap yazıyor.

On dört yıllık çalışmalarından yalnız dilinde bir hâtıra kaldı. Ara sıra «k» ları «g» gibi söylüyor, yazdığı kitaptan başını kaldırıp karısına şöyle diyor:

— Garıcığım, bağa bi gayfe bişir, gafam duttu!.

EŞEK Davası

İşsiz adam ne yapar? Hele sesi de güzel değil, şarkıcı olamazsa, bacağı kuvvetli değil de futbolcu olamazsa, kala kala bir muharrirlik kalıyor. Üç parmağının arasına kaleme aldın mı, muharrirsin, demektir. İlkin onu denedim. Olmadı. Çünkü benden önce kalemi parmakları arasında tutamıyanlar bütün çeşme başlarını tutmuşlar.

Ben de gazetelere ilân verdim: «Bir matematik hocası, hususi ders verir, öğrencileri imtihana hazırlar.»

Böyle bir ilân verişimden de, ne kadar zeki bir adam olduğumu, eğer zekâdan bir parçacık nasibiniz varsa, şıp diye anlamışsınızdır. Malûm ya, matematik, İngiliztuzu, hintyağı gibi bir nesnedir. Talebelik hayatımda her sınıfta bir sene matematikten çakar, ikinci sene ikmalle geçerdim. Vaktiyle de böyle bir sabıkam olduğu için, matematik hocalığımın geçer akçe olduğunu hesaplamıştım.

Tahminimde hiç aldanmadım. Müracaatlar başladı. İlk gelen, başa güreşen yağlı güreş pehlivanı kılıklı bir adamdı. Beni yukardan aşağı süzdü. Papuçlarımın patlak, elbisemin de tornistan olduğunu farkedince, hesapsız bir adam olduğumu hemen anlamış olacak ki, beni hesap öğretmenine benzetemedi.

— A be kimdir ki o esap dersi verir?

Diye sordu.

— Haddim değil ama, bendenizim, dedim.

— Kaç yaşindasn?

— Kırk...

— Evli misın? Beçar misın? Dul misın?

Kafam kızdı:

— Neden soruyorsunuz? dedim, yaşımdan başımdan size ne? Ders almak istiyorsanız alın...

— Abe ne kizarsın? Dersi ben deyil, bizim kiz alacak,. diye bağırdı. Şimdiye kadar dört hoca değiştirttim. Episi da bizim kiza sulandı...

— Bizde öyle iş yok Beyefendi...

Celep Nasip Beyle ders başına on liraya fit olduk. Ertesi günü apartımanlarına gittim. Adam, karısı orada. Kadın:

— Bizim kız küçük ama, maşallahı var, görseniz yirmisinde sanırsınız, dedi, bu zamanda kız evlâdı yetiştirmek zor... Biz onu çiçek gibi yetiştirdik.

Nasib Bey:

— Bu dünyada namûs için yaşarım, dedi, kiz akilli, ama hocası garaz koymuş bir kerem. Başim belâya girecek vallahi... Üğret şuna bir şeyler...

— Başüstüne!..

Adam «Marş, marş!..» der gibi seslendi:

— Pirââââyee!..

İçeri bir kız girdi, Allah Allah!.. Saçlar boyalı, altı aylık ondüle... Manikürlü uzun tırnaklarından şip şip oje damlayacak...

— Hoş geldiniz!..

— Hoş bulduk!..

Karşıma geçti. Bir bacak bacak üstüne attı, utancımdan bütün cinsi kudretimi kaybettim.

— Kaçıncı sınıftasınız?

Diye sordum.

— Ortanın yedisindeyim. Matematik takıntım var.

Babası:

— A be neydi o surar sana da bilemezsin be Pirâye? dedi.

— Eşek dâvası...

Pirâye bana döndü:

— Üç senedir bana hep eşek dâvasını soruyor... Öyle inatçı öğretmen ki...

Artık bir insanın üç senedir bir eşek dâvasını öğrenememesi için ne eşek olması lâzım gelebilir.

Nasip Bey:

— Üğret şuna eşek dâvasını be delikanlı, dedi.

Kızın çalışma odasına girdik. Anasının çiçek gibi yetiştirdim, dediği Pirâye:

— Ben yıldız olacağım, dedi, matematiğe filân boş ver... Yalnız sen şu eşek dâvasını bana öğret de, ortayı bitireyim. Babam çok üstüme düşüyor.

Eşek dâvasının gözü kör olsun. Ben de o yüzden bir sene çakmıştım.

— Kitabınızı getirir misiniz?

Dudaklarını büküp:

— Kitap mı?..

Bir sürü plâstik romanlar, magazinler arasında arandı, durdu:

— Öfff... Aman, bulamadım, işte, dedi

Ondan öğrenir de bir şeyler atarım, diye kitabı istemiştim. Bereket versin Pirâye imdadıma yetişti:

— Ne dersiniz ben filim yıldızı olabilir miyim?

— Ne kaknemler oluyor, sen neye olmıyacaksın? diyecektim, boğaz dokuz boğumdur, diye yutkundum, yutkundum:

— Olursunuz, dedim.

Birinci dersimiz sinema üzerine oldu. İkinci derse hazırlıklı geldim. Eşek dâvasını yutmuştum. Pirâyenin odasına geçtik. Kapının anahtar deliğini tıkadı.

— Ne yapıyorsunuz? dedim.

— Babam gözetler, huyu çok fenadır, dedi, sizden evvel gelen öğretmenleri döve döve az kalsın öldürecekti. Konu komşu zor elinden aldılar.

Bacaklarım titremeğe başladı. Gayet ciddi bir pozla derse başladım:

— Dersimiz eşek dâvası... Bir dik üçgenin dik kenarları üzerine...

Pirâye geldi kucağıma oturdu.

— Ya kapıyı açarsa baban!..

Diye fısıldadım.

— Açmaz, dedi, yalnız kulağını kapıya kor, dinler. Sen bana söyliyeceklerini yavaş söylersin, eşek dâvasını hızlı anlatırsın. Söyle, beni seviyor musun?

Biz artık şöyle konuşmağa başladık.

Ben — (Fısıltı) seviyorum. (Hızlı) bir dik üçgenin (daha hızlı) dik kenarlarına çizilen (bağırarak) karelerin alanlarının toplamı (fısıltı) ummm-mup!.. (bu imlâya gelmeyen öpücüktür). (Haykırarak) geniş kenarı üzerine çizilen karenin...

Pirâye — (Fısıltı) Sen beni sevmiyorsun. (Hızlı) bir dik üçgenin... (Fısıltı) sevsen böyle soğuk öpmezsin...

Ben — (Fısıltı) Vallahi... Dik üçgen... seviyorum. Alanlarına eşittir. Ummm-mûûûp!

Ömrümde hiç böyle cins kız görmemiştim. Eğer şu eşek dâvası vesilesi olmasa, meğer hayata eşek gelmişim. Yine de

eşek gidecekmişim.

Dersler üç ay sürdü. İlkin haftada üçken, her güne bindirdik. Evde kalabalık misafirlerin olduğu bir gündü. Nasip Bey dayanamadı:

— A be bu ne biçim yeşektir, bitmez bir türlü dâvası?..

Diye sordu. Pirâye:

— Kolay mı baba, dedi. Çok zor tabii...

Ne hikmetse Pirâye kadın erkek ne kadar film yıldızı varsa, hepsinin hayatlarını, aşklarını en hurda teferruatına kadar biliyor, fakat eşek dâvasını bir türlü öğrenemiyordu.

Nasip Bey:

— Elbette kulaydır, ben bilem öğrenmişim, dedi.

Anlaşılan Nasip Bey, bizi kapı arkasından aylarca, o kadar dikkatle dinlemişti ki, sonunda o da eşek dâvasını öğrenmişti. Kapı arkasından nasıl duymuş, nasıl öğrenmişse misafirlerin yanında tekrarladı:

— Er anci bir dik yuçgenin, seviyorum vallahi, dik çenarına, umm-mûûp, çizilan, yavaş suyle duyar baban, karelerin tuplamı, em da çok seviyorum, ceniş çenarında çizilan, seçerim, karenin alanına yeşittir.

Misafirler anlamışlar, kahkahayı basmışlardı. Nasip Bey bana döndü:

— Nasıl öğrenmiş miyiz yeşek dâvasını?

Diye sordu.

— Fazlası var, eksiği yok!

Eğer, o günden sonra da eşek dâvasına devam etseydim, ya eşek sudan gelene kadar dayak yiyecek, yahut da Pirâye ile aramızda, yeni bir sıpa dâvası başlayacaktı.

Asri Allede iftar Sofrası

— Akşama bize buyur da iftarı beraber yapalım, dedi.

— Oruç tutmuyorum, dedim.

— Canım hangimiz tutuyoruz sanki?..

Çoktan beri iftara davet eden bu zatın evine bir akşam gittim. İftara daha yarım saat vardı. Sofra kurulmuş ama, iftar sofrasından çok çilingir sofrasına benziyor. Buzlu rakı, meyvalar, kızartmalar... Evin civa gibi; güzel barutlu bir de kızı var. Karşıma oturdu. Bacak bacak üstüne attı ama, öyle bir atış ki, başımı o tarafa çevirmeğe utanıyorum.

İnsanın da gözü kayı, kayıveriyor. Durmadan çıtı pıtı konuşan genç kıza, gözlerim tavanda, lâf olsun diye sordum:

— Hangi mektebe gidiyorsunuz?

Annesi;

— Açılmasın diye mektebe göndermedim, dedi.

Babası kadehime rakı dolduracaktı, kız kaba etine iğne batmış gibi bağırdı:

— Aaa, vallahi olmaz, daha top patlamadı.

— Oruçlu musunuz?

— Yoo, fakat âdetlerimize son derece bağlıyım.

Babasına, anasına, danasına ağız açtırmadan öten kız:

— Kitap sever misiniz? diye bana sorunca, damdan düşer değil de, damdan işer gibi sorulan bu suale şaşırdım:

— Severim, dedim.

Yaylı gibi fırladı, etajerden getirdiği kitabı uzattı:

— Bu kitabı okudunuz mu?

Kitaba baktım: (Tenasül hayatımızın en gizli kapaklı, delik deşik yerleri). Babasına:

— Maşallah kızınız okumağa meraklı, dedim.

Annesi atıldı:

— Açılmasın diye mektebe göndermedik ama, evde okuttuk.

Top, patladı, iftar sofrasına (!) oturduk. Hepimizin kadehini doldurup, ilk kadehi kendi kaldırdı:

— Hoş geldiniz, dedi.

Biz kadehleri yuvarlarken, annesi:

— Açılmasın diye kızımı dizimin dibinden ayırmadım, dedi.

— Meze almaz mısınız?

Annesi anlatıyordu:

— Kızım açılmasın diye... Babası devam ediyor:

— Dışarıya pek göndermeyiz...

— Beyefendi, kızımın...

Babası:

— Açılmaması için, yabancılarla...

Annesi:

— Gezip tozmasına müsaade edemem...

Babası da, anası da, kızı da fazla kaçırmışlar, cıvımışlardı:

— Buyurun Allah aşkına. Mezeden de alın, iftarlıktır.

Kız pikaba bir plâk koydu, şu çarliston, marlistondan...

Annesi:

— Açılmasın diye dışarda dansetmesine...

Babası:

— Katiyyen müsaade etmeyiz, dedi, hele bir gün göreyim, hele bir... Namus başka şeye benzemez birader. İçmiyorsun yahu...

Babası, koltuğa uzandı, horlamağa başladı. Vakit geçmişti. Evden ayrılırken, zorla uyandırdılar.

— Yarın akşam yine iftara...

Annesi:

— Hadi kızım, misafiri geçir, diyordu.

Bana döndü:

— Yabancılarla müsaade etmem,

Babası sarhoş peltekliğiyle:

— Ne demek, diye bağırdı, hele bir yabancı ile... Alimallah...

Bana söz sırası vermiyorlardı, bir fırsatını bulup:

— Affedersiniz, dedim, bundan fazla açılmıyalım, ben yalnız gideyim, Allaha ısmarladık.

Kendi Kendimle

Eskiden yolda, vapurda, tramvayda, çarşıda, pazarda kendi kendine konuşan insanlara gülerdim. Hem gülerdim, hem acırdım. Yolda giderken böyle birini görünce, işimi gücümü bırakır, hemen arkasına düşerdim. Ellerimi, kollarımı oynata oynata, el, ağız, kaş göz işaretleriyle, sanki karşılarında bir adam varmış gibi konuşmaları ilgimi çekerdi. Kaşlar iner, kalkar; dudaklar oynar, bazan bakarsınız güler, bir de bakarsınız kızar. Birden adımlar hızlanır, sonra yavaşlar...

Evet, gülerdim bu zavallılara, ama acı bir gülüş. Kimbilir, onlara böyle boşluğa nutuk çektirten, onları delirten ne dertleri vardır?..

✱

Geçen akşam, darahaneden çıktım... Uygusuzluk, yorgunluk, halsizlik... Öylesine bitkinim ki... Vücudum, apartıman kapıcılarının bir ipe atıp, temizlik için sopayla döğdükleri taban halıları gibi... Şurup gibi de bir bahar akşamı.

— Dolmuşa bineyim, dedim kendi kendime.

— Yok canım, bu güzel havada dolmuşa binilir mi? Hem ne diye elli kuruş vereceksin?

Bu içimden geçenleri anlayıp benimle konuşan da kim? diye etrafıma bakındım. Kimseler yok.

— Öyle ya, dedim yine kendi kendime, elli kuruş bu... Ben elli kuruşluk yazı yazana kadar, neler çekiyorum! Otobüse binerim.

— Otobüs sanki ucuz mu?

— Tramvaya bineyim...

— Yürü be!

— Sahi ulan! Hava da güzel... İyi ki hatırlattın...

— Tabii ya... Bak herkes ne güzel gezip tozuyor, eğleniyor, gülüyor, kiminin yanında, kiminin kolunda bir kadın. Sen sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar otur beyaz kâğıdın önüne, yaz babam yaz!

Düşün bire düşün!.. Ne yazayım da güldüreyim diye uğraş dur. Bak millete, nasıl gülüp eğleniyor?

— Sahi be!.. Dünyadan haberim yok yahu...

— Sen insan değil misin? Şunun şurasında kaç günlük ömrün var, a sersem!.. Sinemaya, tiyatroya, konsere git... Gazinolara git... Kırlara çık, gez, dolaş!..

Tam bu esnada arkamdan başka biri bağırdı:

— Heeeeey!.. Dangalak!.. Önüne ardına bak yürürken!.. Ezip geçeceğim, nüfus sayımında yazılısın diye hesap soracaklar.

Başımı çevirdim. Bana böyle bağıran siglâmen renginde bir spor arabanın direksiyonundaki adamdı.

Adamın yanındaki, henüz fitili yerleştirilmemiş sarışın bomba, hâlime kahkaha ile gülüyor:

— Herif galiba sapıtmış, diyor, yolda elini kolunu oynata oynata kendi kendine konuşuyor.

Sonra araba yanımdan «vızzz!» diye asfaltın üstünde kaydı gitti.

— Gördün mü a salak? İnsan kalıbına girmiş elin halis eşşeği, direksiyona oturmuş, yanına da altı aylık dana iliği gibi karıyı almış... Bir de sana sövüp sayıyor. Sen hâlâ otur, kopan kâğıdın üstüne, pazar deme, bayram deme, yaz!..

— Ama artık çok oluyorsun!.. Ben de o kadar enayi değilim... Elbet benim de bir bildiğim...

— Neymiş bildiğin? Lâf!.. Çalışacaksın da, günün birinde rahata kavuşacaksın, ooooh!.. diyeceksin... Sen sahiden bu zamanda az bulunur su katılmamış aptalmışsın be!.,

— Yahu, öyle söylüyorsun ama, çalışmayıp da ne halt edeceksin? Ev sahibi kira ister. Haa? Boğaz bu, yemek ister. Hiç olmazsa iki senede bir kat elbise ister. İster oğlu ister...

— Bunun başka yolları yok mu? Etrafına bir baksana be!..

Karaköy'den yukarı kalabalık arasında gidiyordum. Birisi:

— Höst!.. Kerestecel..

Demesin mi? Yanındaki kadın:

— Bırak zavallıyı, baksana deli mi ne, kendi kendine konuşuyor, dedi.

— Aldın mı ağzının payını? Sana lâyık olan bu işte!.. Biraz iğil be!..Korkma, boynun kopmaz! Kendi kendine bir poz veriyorsun, a enayi, seni takan kim? Bu dünyadan neler geldi geçtiili, sana gelene kadar sabah olur.

— Bu yaştan sonra ayıp olmaz mı?

— Kimden ayıp olacak? Hangisinden? Kim kimi ayıpla-

yacak? Bu dünya öyle bir yer ki, ölen, namusunun geri kalanını kurtarıyor. Yaşadıkça hapı yuttun, demektir.

Hem sen, ne demeye öyle namuslu adam pozaları takınıyorsun? Ne numara yapıyorsun? Sanki hiç yalan söylemez misin?..

— Ara sıra babama, bazı da çıcuklara yalan söylediğim oluyor.

Babam seksenine geldi: Zavallıyı son günlerinde üzmemek için başka türlü yüzünü güldüremedim. «Param var, işlerim tıkırında, bankaya para yatırıyorum» filân diye avutup sevindirmeye çalışıyorum. Çocukları da öyle...

— Yalanın biri de bir, bini de... Onun için sen, bu gidişi değiştir.

— Defol ordan be!.. Başımı belâya sokma!..

— Sen, cinsi tükenmiş, paleontolotik çağdan kalma bir hayvansın...

— Hayvan da sensin, eşek de!.. Alçak! Rezil! Namussuz!.. Aşşağılık!.. Bayağı herif!..

Koluma yapıştılar, sürükleye sürükleye karakola soktular. Hiç tanımadığım bir adam, komisere beni gösterip:

— Yolda giderken, herkesin içinde bana küfretti. İşte şahitlerim, dedi...

— Ne diye küfretti?

— Alçak, rezil, namussuz, aşşağılık, bayağı herif!.. dedi.

Komiser bana sordu:

— Dedin mi?..

— Efendim, ben bu adamı tanımam. İlk defa görüyorum. Ben bu lâfları, evet, söyledim ama, ona söylemedim.

— Kime söyledin?..

— Hiç!.. Kendime... Yolda kendi kendimle konuşuyordum.

— Sen deli misin?

Başımı önüme eğdim, cevap vermedim.

★

O günden sonra sık sık beni yakalayıp karakola getiriyorlar. Artık polisler de tanıdı, beni görür görmez:

— Oooo, yine muharrir bey geldi, diye gülüşüyorlar.

Ne tuhaf!.. Bir zamanlar, yolda kendi kendine konuşan insanlar görür gülerdim, Ama acı bir gülüş!..

Suçlu Nasıl Bulunur?

Panakorogia devleti polisleri, Amerikan Federal Bürosu'nun açtığı kursta staj görüyorlardı. Altı ay süren kursun son ayı, fennin kriminoloji alanında en son buluşu olan «Yalanları okuyan makina»ya ayrılmıştır. Kurs öğretmeni Mr. Harry Wells, kendisini dikkatle dinleyen Panakorofialı altı polise şunları anlatıyordu:

— Baylar, bugünkü dersimiz, araştırma ve soruşturmada polise pek büyük yardımı olan «Yalanı okuyan makine»dir. Amerikan bilginleri tarafından yapılan bu makinenin yardımiyle, işimiz çok kolaylaşmıştır. Bir suçtan sanık on kişi var, diyelim. Bu makineyi bu on kişiye ayrı ayrı bağlarız. Sonra soruşturma yaparız. Yalan söyleyen hemen anlaşılır, böylece suçlu da bulunur.

Mr. Harry Wells, salona «Yalanı okuyan makine» yi getirtti. Dersine şöyle devam etti:

— Gördüğünüz gibi çok küçük dört parçalı bir makine. Şimdi bir suçlu üzerinde deneme yapacağız. İçeriye 1,92 boyunda, çok şık giyinmiş bir adam getirdiler. Adam iskemleye oturdu. Öğretmen Harry Wells anlatmağa başladı:

— Makinenin dört parçasından birini sanığın göbeğine bağlarız. Birini kalbinin üstüne, birini de başına, dördüncüsünü de kuyruk sokumuna bağlarız. Çünkü insanlar en çok bu dört noktadan heyecanlanırlar. Sanığa bir şey sorulunca, yalan söylerse, heyecandan göbeği terler. Bu âlet, gözle görünmeyen teri bile hemen yazar. Kalbin üstündeki âletin ibresi oynar. Baştaki âlet grafik çizer. Kuyruk sokumundaki âlet de, sanığın heyecanlı titreşmeleriyle zil çalmağa başlar. Böylece, sanığın suçlu olup olmadığı meydana çıkar.

Baylar!.. Şimdi denemeye başlıyoruz. Üzerinde gözlem yapacağımız, kendisine yalanları okuma makinesi bağlanmış sanık, Ferra Punciano'dur İtalyan asıllı bir Amerikan vatanda-

şıdır. Dedesinin babasının babası, gemi soygunculuğu, korsanlık ve üç arkadaşını yağsız kazığa zorla oturtmak suçlarından aranmakta olduğundan. Amerikaya kaçmış, adalet ve kanuna sığınmıştır. Altın madeni ararken sekiz arkadaşını öldüren ve dokuzuncusu tarafından öldürülen bu dinamik adam, dünyaya, Amerikan polisini işsiz bırakmamak için, Ferra Puçnano'nun dedesini miras bırakmıştır. Amerikan cinayet ve polis tarihinde kendilerine altın harflerle yazılmış çok geniş bir yer ayıran bu âlimin en son model yapısı karşımızdadır. Ferra Puçiano, ilk suçunu on üç yaşında, bir postahaneyi soymakla işlemiştir. İki yıl çocuk ıslah evinde kurs gören sanık, Alkapon, Dillinger çetelerinde çalışmış, kumarhane işletmiş, sonra başlı başına Şikago'da geniş bir ağ kurarak çete başı olmuştur. Şimdiye kadar, 4 çocuk, 20 kadın kaçırmış, 100 banka soymuş, kaçakçılık yapmış, 2 adam öldürmüş ve beyaz kadın ticareti yapmıştır. Artık yaşlandığı ve meslek hayatında yorulduğu için, Sing-Sing Hapishanesinde dört yıl dinlenen Ferra Puçiano, şimdi dürüst bir insan olmuş ve Amerikanın sayılı iş adamları arasına karışmıştır. Wall-Street'te yazıhanesi vardır. Bir gazete ve üç mecmuanın sahibidir. Tenekeden çelik yapma şirketinin idare meclisi başkanı, ayrıca dört şirketin ortağıdır. Vaktiyle soyduğu iki bankanın şimdi ortakları arasındadır.

Panakorogia'lı polislerden biri dayanamadı, kurs öğretmeni Mr. Harry Wells'e sordu:

— Şimdi Mr. Ferra Puçiano hangi suçtan sanıktır?

Öğretmen cevap verdi:

— Otomobillerin 120 kilometreden fazla hızla gitmeleri yasak olan bir şoseden 121 kilometre ile gitmek suçundan sanıktır.

Panakorogia'lı polisler, müthiş, duyulmamış bir cinayet bekledikleri için, bu küçük suçu duyunca şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar. Mr. Harry Wells devam etti:

— Polis suçluyu tanıyamadı. Biz de arşivde ne kadar sabıkalı varsa topladık. Bu makine ile onların suçsuz olduklarını anlaşıldı. En son denemeyi Ferra Puçiano üzerinde yapıyoruz.

Öğretmen makinenin kordonunu prize soktu. Şalter kolunu çekti. Sonra sanığa sordu:

— Mr. Ferra Puçiano, 19 Mart Perşembe günü saat on

dördü 31 dakika, on üç saniye geçe, nefti renkli Rol-Royce arabanızın direksiyonunda yanınızda on dört numaralı metresiniz Anna olduğu halde, üstünüzde mavi spor elbise, şimdi de boynunuzda olan beyaz benekli şu kırmızı kıravatla 159 uncu sokaktan, yasak olan 121 kilometre hızla geçen siz miydiniz?

— Hayır!..

Ferra Puçiano, «Hayır!..» dedi ama, göbeğine bağlı âlet, yazdı, kalbindeki âlet grafik çizdi, başındakinin ibresi oynadı, kuyruk sokumundakinin de zili çaldı.

Mr. Harry Wells, Panakorogia'lı polislere döndü:

— Görüyorsunuz, Ferra Puçiano yalan söylüyor. Bu makine ile onun yalanını çıkardık.

Panakorogialı polisler hep birden:

— Bu makine bizim memlekette sökmez! diye bağırdılar, suçluyu bulmak için bizim yerli ve millî usullerimiz bu makineden daha iyi netice verir.

Mr. Harry Wells:

— Nasıl olur? dedi, bu makine dünyanın her yerinde aynı neticeyi verir.

— Bizde vermez.

Bu iddia karşısında, Mr. Harry Wells, Federal Bürodan izin aldı, inceleme için Panakorogia'ya gitti. Panakorogia Emniyet Müdürlüğünde Mr. Harry'nin karşısına bir adam çıkardılar. Panakorogia'lı polislerden biri, tıpkı Mr. Harry'nin Ferra Punçiano'yu anlattığı gibi anlattı:

— Bu adam, Hakidikya canavarıdır. Karısını, kaynanasını, baldızını, iki komşusunu öldürmüştür. İşte itirafları...

Mr. Harry, kendisine verilen suçlunun ifadesini okudu. Gerçekten de adam beş cana kıydığını bülbül gibi itiraf etmiş, ifade zaptının da altını imzalamıştı.

Panakorogialı polisler:

— Bir de sizin yalanları okuyan makinenizi takın bakalım, ne sonuç verecek? dediler.

Mr. Harry makinesini suçluya bağladıktan sonra sordu:

— Kaynanasını, karısını, baldızını, iki komşusunu pırasa doğrar gibi doğrayan Halkidikya canavarı sen misin?

Adam:

— Hayır!..

Dedi. Fakat, hayret!.. Âletin ibreleri oynamamış, grafik çizilmemiş, zil çalmamıştı. Mr. Harry,

— Bu makine gerçekten sizin memlekette sökmüyor!.. dedi. Sonra da:

— Acaba neden?

Diye sordu. Panakorogialı polisler şu cevabı verdiler:

— Bizim memleketteki hayat pahalılığından halk kemerlerini sıka sıka terliyecek göbek kalmamıştır. Onun için bir defa göbeklerimiz terlemez. Kalbimizin heyecandan atışını hızlandırmasına gelince, bu da olmaz. Çünkü halk, dar, bozuk yollarımızda otomobil, otobüs, araba, dolmuş ve tramvayların hem içinde, hem dışında her Allahın günü ezilip can vermek tehlikesine o kadar alışmışlardır ki, onlara sizin sorularınızın heyecanı vız gelir. Başa konan âlete gelince... Kadınlar kocalarına, kocalar karılarına, esnaf müşteriye, müşteri esnafa, kiracı mal sahibine, mal sahibi kiracıya, yani herkes birbirine yalan söylemeğe o kadar çok alışmıştır ki, bunların yanında bir makineye yalan söylemek solda sıfır kalır. Hele kuyruk sokumumuzun hiç lâfını etmeyin. Stadyum kapılarında, maçlarda tepişmekten, sinema, tiyatro gişelerinde birbirimizi tekmelemekten, dairelerde «Pazartesi git, Perşembe gel!» «Perşembe git, Pazartesi gel!..» diye kovulmaktan, artık kuyruk sokumlarımız duyarlığını kaybetmiştir. Bizde öyle bir kuyruk sokumu var ki, öyle makine ile filân heyecanlanmaz.

Bu açıklamayı dinleyen Mr. Harry, Halkidikya canavarına sordu:

— Burada «ben suçlu değilim, masumum» diyorsun, halbuki «beş cana kıyan canavar benim!..» diye ifade vermişsin, altını da imzalamışsın...

Halkidikya canavarı:

— Size de sorsunlar, bakalım ne cevap vereceksiniz?

Dedi. Mr. Harry, Panakorgialı polislere:

— Bu canavarı nasıl yakaladığınızı merak ediyorum, dedi.

— Gayet basit, dediler, bize bir evde bir hafta evvel beş insanın öldürüldüğünü haber verdiler. Bu ihbardan on beş gün sonra derhal harekete geçtik. Kısa bir araştırmadan sonra parça parça olmuş, yerde yatan maktülleri derhal yakaladık. Fakat kaatil ortada yoktu. Beş insan öldürülmüş olduğuna göre, elbette bunları bir öldüren vardı. «Gelsin, teslim

olsun» diye ilân verdik, gelmedi. Gazetelere «Kaatil aranıyor!..» diye ilân verdik, bulunmadı. «Bulana mükâfat veriyoruz!» dedik, olmadı, artık bizden günah gitmişti, başladık yoldan geçenleri, az buçuk kaatile benzeyenleri çevirmeğe. Elbette bunlardan biri kaatildir. Bu adam uçmadı ya... Kendi usulümüze göre sorguya çektik. Daha araştırma bitmedi. Şimdiye kadar tam dokuz kaatil bulduk. Bu, işte onlardan biri...

Mr. Harry'nin gözleri faltaşı gibi açıldı:

— Sizin usulünüzü benim üzerimde de dener misiniz? diye sordu.

— Tabii, hemen deneyelim. Bunun için ayrı sekiz odamız vardır.

Mr. Harry, gösterdikleri ilk odaya girdi. On dakika sonra odadan yalvarma, ağlama, gürültü, patırtı duyuldu. Odadan fırlayan Mr. Harry:

— Öbür odalara lüzum yok! diye bağırdı.

Amerikalı Federal Büro memurlarından Mr. Harry, Panakorogia'da beş cana kıyan Halkidikya canavarı olduğunu itiraf etmişti. İfade zaptının altını imzalayan Mr. Harry'ye:

— Siz henüz bu cinayetin onuncu kaatilisiniz!.. dediler.

Sonra, Mr. Harry'ye sordular:

— Bizim usulümüzü nasıl buldunuz?

— Fevkalâde... Yalnız copları vidalı ve burgulu yapsanız kolaylık olur.

Panakorogialı polisler:

— Biz nasıl olsa kendi usullerimizle caniyi buluyoruz, siz bize cinayet bulacak bir makine icat edin. Çünkü elimizdeki caniiere cinayet bulmakta zorluk çekiyoruz.

ÇAPKIN HİKÂYE

Ben her şeyi biliyorum. Bu hikâyenin başlığını okuyunca, perdesi açık kalmış karşı evde çamaşır değiştiren komşu kadını nasıl gözetliyorsanız, işte tıpkı öyle bir merak ve heyecanla bu hikâyeye saldırdınız. Ama iş bildiğiniz gibi değil...

Mayıs ayı girince, dergimizin sekreteri:

— Artık yaz geldi, çapkın hikâye yaz!..

Dedi. Hiç bozuntuya vermedim.

— Başüstüne! dedim. Kendi kendime bu «çapkın hikâye» de nasıl olur? diye düşündüm. Bir hafta sonra:

— Çapkın hikâye yazdın mı? dedi.

— Haaa... Unutmuşum, dedim, haftaya yazarım.

Unuta unuta Mayısı atlattım. Haziran girince, sekreter asılmağa başladı:

— Yahu, hani çapkın hikâye yazacaktın?..

— Kolay canım, yazarım, dedim.

«Çapkın hikâye» nin nasıl yazılacağını bilmediğimi anlamasınlar diye kolay dedim ama, hiç de kolay değil... Haziranın ortalarına doğru sekreter adam akıllı kızdı:

— Yaz geçiyor, sen hâlâ «çapkın hikâye» yazacaksın!.. Senin yüzünden mecmua batacak be!..

— Canım telâş etme, yazarız... Daha dört ay önümüz yaz...

Ben lâf arasında çaktırmadan, «çapkın hikâye» denilen şey her nasılsa, işte onun aleyhinde bulunuyorum. Meselâ şöyle lâflar ediyorum:

— Çapkın hikâye yazmak bir marifet değil... İnsan istese günde on tane «çapkın hikâye» şişirir. Çapkın hikâye de sanki mizah mı? Mizah hikâyesi, efendime söyliyeyim, şöyle sosyal, sonracığıma...

Bu bilgiç lâflarıma, kendilerine cahil demiyeyim diye:

— Doğru... Doğru ama diyorlar, sen gene ara sıra çapkın hikâyeler yaz...

— Madem istiyorsunuz, bence hava hoş, pekâlâ yazarım.

Mizah hikâyelerinin nasıl olması gerektiği hakkında konferanslar vererek Haziran ayını da atlattım. Ama Temmu-

zun yakıcı sıcakları başlayınca, sekreter küplere bindi:

— Bana bak «Çapkın hikâye» yazacaksan yaz, yazmıyacaksan söyle başkasına yazdırayım...

Ne?.. Başkasına mı yazdıracak? Yağma yoook... Alt tarafı bir hikâye beş lira, bilemedin on lira... Ama ben onun parasında değilim. Bir kere piyasada adım çıktı mı:

— Canım, o da mizah yazarı mı, bir çapkın hikâye bile yazamaz, boş ver!.. diyecekler. Artık ondan sonra, sen istediğin kadar, yok mizah sosyal hicivmiş, yok efendim toplumsal yergi imiş diye, işin yoksa öt dur... Ağzınla kuş tutsan kimse yazı yazdırmaz. Hem mesleğin şerefini kurtarmak, hem de geçim derdi uğruna bir çapkın hikâye yazmağa karar verdim. Karar vermekle iş bitse kolay... Gürültüde, patırtıda, kıyamet kopsa, başımda top patlasa yazı yazarım. Ama «çapkın hikâye» öyle şişirme iş değil... Onun için evdekilerin hepsini bir yere gönderdim. Tek başıma kaldım. Başladım odalardan odalara, sofalardan helâlara gezinmeye.

— Çapkın hikâye, çapkın hikâye!.. İlkin bir konu bulmalı. Kadın olmalı içinde, kadın değil de karı olmalı... Şöyle fıstık gibi bir karı... Yahut ilik gibi bir kız. Efendim? Plâja gitmeliyiz... Değil mi ya... İki gün, hikâyenin konusunu düşündüm. Ne de zormuş cenabet şey!.. Üçüncü gün, kolları sıvadım, yazdım, bozdum, çizdim, gene yazdım. Ama sıkı bir «çapkın hikâye» şişirdim.

Sekreter memnun...

— Oku bakalım!.. dedi. Başladım okumağa. Ben okurken sekreter düşüncelerini söylüyordu:

— «Kadıköy vapurunun lüks mevkiindeydim. Ben her zaman ikinci mevki bilet alırım. Lüks mevkie geçişimin sebebi, iskelede gördüğüm yerli malı bir sarışın bombaydı.»

— Güzel...

— «İskele kalabalıktı. Kalabalıktan istifade ederek, sarışın bombanın arkasına geçtim. İtin kopuğun kızı sıkıştırmaması için, himayem altına aldım.»

— Âferin... Güzel yazmışsın...

— İskele çok kalabalıktı. Başladılar, arkadan itmeğe... Aman ne güzel itiyorlardı.

— Çok güzel...

— «Kapılar açıldı. Sarışın bomba lüks mevkie gidince, ben

de arkasından gitmeğe mecbur oldum. Koltuğa bir oturdu. Yani yattı... İşte o zaman kendimi zaptedemedim. Bereket, dişlerimi dudaklarıma geçirdim, ellerimle vapurun demirlerine yapıştım da kendimi zor tuttum.»

— Fevkalâde...

— «Benimle plâja gider misin?» diye sordum.

— «Uyuşursak giderim, diye kişnedi.»

— Aman hârika!..

— «Sonra pazarlığa başladık. Elli lira istedi. Çok, dedim. Neresi çok, dedi, bu zamanda hayat pahalı... Bir ruj on altı lira... Efendim, domates bile bulunmuyor... Kahve yok... Çay yok... Şeker yok...»

Sekreter, bomba gibi patladı:

— Bu ne biçim çapkın hikâye?.. Birdenbire sapıtıverdin!.. Olmamış...

Bir müddet bağırıp çağırdıktan sonra, babacan bir sesle:

— Böyle mizah olmaz, dedi, halk zaten pahalılıktan, dertten, sıkıntıdan bunalmış... Bıkmış!.. Onu biraz eğlendirmek, güldürmek lâzım.

Canım sıkıldı. Eve kapandım. Bu sefer öyle fakir fukara kızları almıyacaktım. Şöyle dört başı mamur, zengin bir sosyete karısı... Nasıl olsa hikâye değil mi? İstediğim kadını seçerim. Keyif benim!.. Çok esaslı bir «çapkın hikâye» yazdım.

Sekreter:

— Oku!.. dedi. Başladım okumağa:

— «Salondan hafif müzik sesi geliyordu. Biz Süheylâ ile balkondaydık. Başını göğsüme yasladı. Onu sineme çektim.»

— Çok güzel!..

— «Süheylâ, kocanı görür aman... dedi. Ben, ne diye bu kozalak herifle evlendin, diye sordum.»

— Fevkalâde...

— «Süheylâ, ah sorma, dedi, evlenmiyeyim de ne halt edeyim... Bu zamanda kolay mı sevgilim... İki odalı bir apartımana üç yüz lira veriyorum. Giyim kuşam ona göre... Namusunla çalışırsan, daktiloluk filân yapsan, yüz liradan fazla vermiyorlar. Başka türlü çalışsan... Süheylâ ağlamağa başladı. «Ben de mecbur oldum», dedi. Bu kozalakla evlenmeğe...»

Sekreter:

— Olmamış!.. dedi, sen lâf anlamıyorsun... Yahu, işi tatlı yerinden alsana...

«Çapkın hikâye» uğruna ekmeğimden, mesleğimden olacağım. Bir hafta evden çıkmadım. Mutlaka beğendirmek azmiyle bir «çapkın hikâye» yazdım.

— «Kabinenin gözetleme deliğine gözümü uydurdum. Genç kız çırıl çıplaktı. Erkek de soyundu. Sonra erkek, benim gözetleme deliğime geldi. «Arkadaş, dedi, vaktin doldu, iki buçuk liraya beş dakika... Bundan sonrasını seyredeceksen, beş lira daha alırız.» «Aman, dedim, param yok... Gel sen dışarıya, ben içeri gireyim... Sen bizi seyret!..» Bu sefer adam iki buçuğu bana verdi. O gözetleme deliğine geçti. Ben kabineye girdim.»

Sekreter:

— Harikulâde!.. dedi, sonra ne yaptınız?

Sekretere:

— Siz dedim, bu hikâyeye on lira vermiyor musunuz? Bana beş lira verin, buraya kadar olan kısmını koyun. Çünkü bundan sonra, kız «Apartıman yaptıracağım ama, demir yok, çimento yok, çivi yok!..» diye ağlamağa başladı. Vallahi kabahat benim değil... «Sus kız ağlama, bizim sekreter darılır» dedim. «Sen karışma. ben ağlayacağım!» dedi.

KASABIN DERDİ

Canı sıkıldı mı alır başını sokağa çıkardı, neresi olur, kim rastgelirse... O Pazar bir keyif çatayım, dedi, büsbütün keyfi kaçtı. Bir kere sabah kahvesi yok.

— Bir haftadır kahve yok, diye davul çalıyoruz, almıyorsun!..

Bâri Pazardır, bir banyo yapayım, dedi.

— Yapamazsın, havagazı kesileli hanidir...

Lâhavle çekti. Tam eline gazeteyi almıştı, ev sahibi geldi. Ay başı geçeli on gün olmuştu. Artık heyheyler bastı. Aldı başını, sokağa fırladı. Kendi kendine söyleniyordu:

— Hey Allahım!.. Mekteplerde bunca yıl mürekkep yala, on altı yıl dirsek çürüt, ha babam ha oku... Sokakta çalış, evde çalış... Sonra da, haftada bir sinemadan, tiyatrodan, yılda bir elbiseden geçtik, bir de elektriği, havagazını kessinler, ev sahibi saatlerce, ahlâk, namus dersi versin, ha!..

Söylene söylene kasabın önüne gelmişti. Kasap Selim:

— Merhaba Mümtaz Bey!.. dedi.

— Merhaba Selim Efendi. Nasılsın?

— Sorma Mümtaz Bey, çok fena!.. Dert çok birader, vallahi canımdan bezdim.

İçinden «benden dertlileri de var» diye geçirdi.

— Ev kirasını mı veremedin? Kışlık yakacağın mı yok?

— Yok canım... Hamdolsun öyle şey değil... Bizim Osmanbeyde bir apartıman var... Sanki kiracılardan çektiğimiz yetmiyormuş gibi, şeytana uydum, bir apartıman da Atatürk bulvarında yaptırmağa kalktım. Hay yaptırmaz olaydım. Bu işçi milletine lâf anlatılmıyor birader. Çok şükür apartıman bitti. Ben kapıyı yeşile boyayım, dedim, siz tutun, türbe yeşiline boyayın... Ölür müsün, öldürür müsün?

— Canım bunda bir şey yok Selim Efendi...

— Ah Mümtaz Bey, öyle söyleme... Benim üç tane taksim var. Dedim ki birinin şoförüne «oğlum, şu arabanın arka penceresine kuş koyma. Uğursuzluktur.» Dinlemez... Ölende mi kabahat, öldürende mi? Di gel de söyleme!.. Di gel

de kızma. Vallahi canımdan bezdim.

— Fazla büyütüyorsun Selim Efendi.

— Bilmezsin Mümtaz Bey... Dert bir değil... Benim Büyükadada...

Daha fazla dayanamadı:

— Affedersin, benim birisine sözüm var da... Allahaısmarladık...

Yürürken kendi kendine söyleniyordu:

— Ben on altı sene...

— Merhaba Mümtaz Bey!..

Manav Murtaza selâm veriyordu.

— Merhaba Murtaza Ağa!.. Nasılsın?

— Ah, ah sorma... Bu zamanda insan nasıl olur? Ne sen sor, ne ben söyliyeyim. Üç ay evvel benim üçüncü kızı evlendirdim. Birinciyi evlendirdiğim zaman, damada otuz bin lira sermaye verdim. Ikinci damat doktordur. Ona da elli bin döktüm, Beyoğlunun göbeğinde muayenehane açtım. İyi mi? Sıra geldi, üçüncüye...

— O da altmış bin mi istedi?..

— İstediği bir şey değil... Helâl olsun, kızımın kocası... Altmış değil, yetmiş bin verdim. Sen tut, yılbaşında bizim kıza mavi bir kumaş hediye et... Yani, rezalet bu kadar olur...

— Rezalet bunun neresinde?

— Aşkolsun be Mümtaz Bey... Yahu bu senenin moda rengi mor... Kız, kalkar da mavi giyer mi? İnan ki canımdan bezdim. Dur daha bitmedi. Bu bir, bir de ikincisi var... Küçük kız dedi ki...

— Affedersin Murtaza Ağa... Bir arkadaş beni bekliyor da... Allahaısmarladık.

Hem yürüyor, hem kendi kendine söyleniyordu:

— Hay Allah cezasını versin... On altı yıl kafa patlat...

— O Mümtaz Bey... Nerelerdesin yahu?

Kömürcü Misbah'tı...

— Merhaba Misbah!.. Ne âlemdesin?

— Ah, sorup da derdimi deşme!.. Hayatın tadı kalmadı. Bizim kendi apartımanımız Beyazıtta... Daireleri dörder odalı olduğu için dar geliyor bize... Kız da Fransız mektebine gidiyor. Hem kızın mektebine yakın olsun, hem de geniş olsun diye, Harbiye'de bir kat tuttuk.

— Kirası mı pahalı geliyor?

— Teessüf ederim Mümtaz Bey... Neden pahalı gelsin canım. Ben ayağıma göre yorgan yaptırırım. Kira filân değil... Birader, yüz numaranın cephesi şimâle nâzır... Pencere muhkem ama, ne de olsa kış günü soğuk geliyor da insan rahat edemiyor. Kaç kere dedim ki ev sahibine, birader...

— Bana müsaade Misbah, acele bir işim var da... Allaha ısmarladık...

Hem yürüyor, hem söyleniyordu:

— Bunca sene göz nuru dök...

— Merhaba Mümtaz Bey!..

Selâm veren sütçü Recepti... Mümtaz Bey:

— Merhaba! deyip geçecekti. Sütçü Recep:

— Vallahi, diye başladı, canım burnuma geldi, ölsem daha iyi... Hayatın tadı...

Demeğe kalmadı. Mümtaz Bey açtı ağzını, yumdu gözünü:

— Ulan ben senin canına, ben o hayatın tâ içine!.. Yetmiş bin lira verdiğin damadının da, mavi elbise giymeyen tâ o kızının da...

Etraf dolmuştu. Mümtaz Bey bar bar bağırıyordu:

— Hay senin üç taksinin de... Yaptırdığın, yaptıracağın apartımanın da... Frenk mektebine giden kızının da, anasının da, senin de... Şimâle müteveccih yüz numara penceresinin de... Ebesini, bebesini, eşiktekini, beşiktekini, yedi gelmişini geçeceğini...

Mümtaz Bey açtı ağzını, yumdu gözünü. Kalabalığın arasına polis girdi. Süt güğümlerini omuzundan indiren Recep:

— Bay polis, bana bu kadar insanın huzurunda alenen hakaret etti, dâvacıyım!.. dedi.

Suçüstü mahkemesinde Recep hâkime:

— Efendim, dedi, ben bu Mümtaz Beyi bir insan sanırdım. Kendisine akıl danışacaktım. Kırk bin lira bir param var, acaba tahvilât mı alayım, yoksa, fiyatlar gün günden yükseliyor, altın alıp bir kenara mı koyayım diye, sormağa kalmadan, bana şahitlerin huzurunda söylemediğini bırakmadı. Halbuki ben onu okur yazar, münevver, aklı başında bir adam sanırdım.

Mümtaz Bey, hâkim sormadan başladı:

— Münevverin de, okur yazarın da, aklı başında olanın da, adamın da...

Şahitler, hepsi de Mümtaz Beyi son derece kibar, nâzik bir adam tanıdıklarını, fakat dâvacıya ağıza alınmıyacak hakaretlerde bulunduğunu söylediler.

Bu durum karşısında hâkim, Mümtaz Beyi, Adli tıbba muayeneye sevketti: Şimdi on gündür Adli tıpta müşahede altında... Durmadan odada geziniyor ve kendi kendine söyleniyor:

— Ulan, ben on altı sene müreккep yalayım, göz nuru dökeyim, kafa patlatayım, dirsek çürüteyim... ha? Sonra da... Hay ben senin şimâle nâzır yüz numara pencerenin de... hay...

FOTİN BAĞI KRALI İstanbulda

On yaşında İstanbula geldiler. Yusuf Bebek'te hamallık yaparken, Şaban bir yolunu buldu, Amerikaya gitti. Beş yıl sonra, Şaban'ın adresini öğrenen Yusuf, okur yazar bir hemşehrisine yazdırttığı mektupta Şaban'a şunları diyordu:

«Gardaşım Şaban, orları gâvur memlekâtıdır. Ser sefil olursun. Dilinden ağnımazsın, dininden ağnımazsın. Burda işler açıdlı. Ben şindik Mısırlı'ların yalısında bahçıvancılık yamağı duruyom. Mayışım iki yüz elli guruş. Yatıcah bir yirim de var. Bıldır, Remezen bayramının erefesinde koye yimbeş lira çıhardım. Ni yap it, ecele, buriya gel. Helbet seni de bi gapıya yirleştirrik. Navlın paran yoğsa, haber ilet, bi vasıtaynan sağa bi mayışıran gönderiyim. Bâki Hüdaya emanet ol. Mekdübümün cevabını ecele beklerim.»

İki sene sonra Yusuf, Şabandan şu mektubu aldı: «Gardaşım Yusuf, senden ayrılalı beri yedi yıl geçti. Melmekât gözümde dütüyo. Emme bir türlü iki ucunu bir arıya götüremedim. Burda ilkin yimbeş dılar haftalığınan Detrovit denen bir şeherde bi tomofil pavligasına emele girdim. Burdakilerin heç bi şeye ahlı yatmıyo. Emerigan insanları başha bi çişit. Önlen faydosunda yimeğe giderkene gapının öğünde birbirlerine yol virmek için bir sehet löbet bekliyolar. Mıtfağa giden gapı da açıh duruyo. O bos gapıdan girmek ahıllarına gelmiyo. Ne bellerlerse hep onu yapıyolar. Ben o bos gapıdan girdim, hepisinden eveli yimeğe otuıdum deyi hep şaşguna döndüler. Bu yüzden haftalığımı beş dılar arturdular. Eğer ahlın varısa bi golayını bul, atla papura, seğirt, buriya gel. Açıkgoz olduğundan sebep, piyasan benden de yüzgeh olur. Buradakiler hep mantar gafa. Orlarda ziyan zebil olma. Navlun paran yoğsa, sağa iki yüz dılar çıharıyım.»

★

Yusuf Şaban'a şu cevabı yazdırdı:

«Bi huzura,

——«Evvelâ üzerimize farzolan selâm iresmini ifadan kelli hatırı şerifinizi sorup sıval iderim. Sıhhatta dâyim olmağızı Ce-

nabı Mevlâ'dan beş vahit niyaz eylerim. Bu taraftan eğer ki sorgu sıval dersen, hemdolsun ziyanlık bir haber yohtur. Gardaşım Şaban, senden gayri bir kederim yoktur. Burda vezayet düzgündür. İşler açıldı. Esgi bildiğin gibi değel. Ahlıma düşdükçe sağa acıyorum O gâvırlık yirde galdın. Huyu nu bilmenğ, suyunu bilmenğ. Orlarda pel pelişan olıcanğ. Gâvır gısmının yimeği bile yinmez. Doğuz etiynen bişirirler yimeği... Her bi şiyleri mındardır.

Mayışımı yüz guruş taha arttırdılar. Beyden Allah ırazı olsun, esgi gunduralarıynan, urubalarını hedayâ itti. Didim ya, şindik bura, esgi bildiğin bura değel. Sağa burda bi iş bile buldum. Üç yüz guruş mayişi var. Yimen içmen de ordan. Taha Allahdan belânı mı aranğ. Bahşişi de üstelik. Bu gapuyu beğenir durursan dursun, yoh beğenmedin, sağa bi arhalık uydurruh, ilimon isgelesinde yük daşırsın. Üst yanı gayri seğin bileceğn iş... Düşün daşın!.. Sağa navlun parası bi beşlik gondereyim, gâvurluk yirlerde sürünme.»

★

Bir sene sonraydı. Şaban'dan Yusuf bir mektup almıştı:

«Evvelâ mavsuz selâmilen hal hatır sıval iderim. Gonderdiğin mekdübe memuriyetliğimin teerifinin mümkünü yohtur. Burda haftalığım yüz dılara çıhtı. Ağnatsam guler yatarsın. Bah nasın oldu... Pavlihada tomofilleri vincinen galdırıp gamyona yükletiyolar. Vinç bi yirinden illetli çıhtı. Bulaşdılar tamire... Bahdım, iş uzayacah... Tomofili galdırınca godum gamyona. Bi şaşdılar, bi şaşdılar... Adımı Vinç Şaban godular. Haftalığımı yüz dılara çıkardılar. Bundan kelli pavliganın bütün garılar ıbaşıma üşdüler, tebelleş oldular. Hele bi yapıncah sarısı çilli, görpecik bi garı var, dilektörün bi şiysivmiş. İşte o garı açık açıh asılıyo... Bağa bi döl vir, sağa ni istersen virrim diyo. Gocasını da ırazı itmiş. Garı bek ilük gibi... Hareme uçkur çözmeli mi acep kim? Gardaşım Yusuf. Orlarda sürünüp yatma. Ahlını başına devşir. Sen buraya gelsen, ben tomofil galdırdım, sen gamyonu galdırırın. Seni goyıcah yir bulamazlar. Burda seni damızlık diye gullanırlar. Mülyöner oldun gitti be!. Sağa bin dılar navlın çıharayım, atla pupura gel. Dört gozünnen cevabını beklerim.»

★

Yusuf okur yazar bir hemşerisine yalvardı. Şaban'a şu

mektubu yazdırdı:

«Yüsgek bi huzura. Evvelâ mavsuz selâm ider, böyüklerin destinden, güçcüklerin gozlerinden pûs iderim. Ve gerek bu mekdübü ohuyan ve gerek diğneyen efendülere, sorıp sıval idenlere, hemşerülere ferace ferace selâmlar ider, hepsini derhatır iderim. Gardaşım Şaban: Bura, gunden gune ferahlıyo. Bizim Bey, mayışıma iki mecit (kırk kuruş) taha zam yaptı. Hemşerüler hep sağa acıyoruh. O ceebetlik yirden gaç gel. Bizi yandırma. Sağa burda iş bulduh. Gel şu işi gaçırma. Maçhada bi apartuman gapuculuğu. Bi taha beyle yir bulamanğ. Bodrumda bi odası da var. o gâvur melmekâtında sürüm sürüm sürüneceğine gel şuriya adam ol. Sağa on gayme navlun çıharıyım, ecele gel!..»

★

Şaban'dan gelen cevapta şunlar yazılıydı: «Burda bizim pavlihada başımızda Consın derler dibek gibi bi herûf var. Her dayım bağa tahılır. Bi gaç kere, «efendü var git işine!» didim, diğnetemedim. Ben ginem aldırmıyacahtum. Pavlihada ben diyim on bin, sen di gırh bin... Herkeşlerin içerisinde herûf Hacayvat gibi yurmuhlarını sıhıp üstüme varmasın mı? Herûfe bi gara gucak girdim, gurt gapanıynan yere çaldım. Şaplağı da indirincek, temelli yire serildi. Edirraftan bağa bi alhış duttular. Meğerlim herûf boksürmüş. Emeriganın en menşur boksürüymüş. Dilektör haber almış. Beni çığırdı. Govacah sandım. Gollarımı sıhdı, bahdı. Emerikanca «eferüm» didi. Haftalığımı yüz dılar aturdular. Şindik haftalığım iki yüz elli dılar emme az geliyor... Bizim burda bi sanduhamız var. Sanduhada arkadaşlar garer virdik, zam virmezlerse giraf yapıyoruh.

Ulan gardaşım Yusuf be!.. Gendüne yazıh ediyosun orlarda be... Sen burda ossan, bötünynen pavlihayı öğümüze gatar, davar gibi sürrük. Sağa beş bin dılar navlun çıharıyım, hemencih gel!..»

★

Yusuf'un cevabı:

«Gardaşım Şaban Efendü;

Üsdümüze farzolan selâm tabildir. Burda işler açuldu. İş çoh emme, melmekâtta adam yoh. Benim mayışımı bilem, ayda iki gayme yüsgelttiler. Beğin bi hizmetçisi var. Onunla baş

göz olduk. Düneğen şerahat evine girdik. Bey, düğün hedayası bir esgü masaynanı bi pahır mangal virdi. Garşu gonağın bi ahretlüğü var, gorsen tam sağa gore. Burıya gel, seni de everelim. Şurda bi iş dut, adam ol. Bi kufe zerzevat, gabalı, badıncan zatsan gül gibi geçininğ gidenğ... Paran yoğsa, sağa yol harçlığı on kahat navlun çıharıyım, orlarda sefillik çekme, gel..»

★

Şaban cevabında şöyle diyordu:

«Başıma bi iş geldi sorma... Bizim pavlika dilektörünün mülyoner bi arhadaşı var. Burda gangısler diyolar, o gangısler den biri mülyönere mekdüp yazmış. Ya dimiş beş mülyon dılar viriğ, ya da seni gebertürüz. Bu gangisler denen herüflere polis, candırma kâr itmiyo. «Ocağına düştük Şaban, bizi bu gangıslerden gurtat!..» didiler. Gangıslerin, bi ordu tayfası var... Herüf panga işletiyo... Dünyanın dört bi yanında ecentesi var. Papurları, çimendüferleri var. Yirmi dört yirde gumar yirlerine glöp diyolar. Gaçahçılıh ediyo. Pezüvenklik ediyo. Emme, bizimkiler gibi değel, yüsgek pezüvenk... Herüflerin her bi şiyi yüsgek. Gendünün zeksen dört gatlı bi apartumanı var. Can sıhıntısından adam öldürüyo... Yanına vardım. «Sen bizim dilektörün arhadaşından ni istiyosun?» didim. Dimemlen, herüfün engsesinden gaptım. Herüfün elini gıvırmamınan gıç üstü oturması bi oldu. Sen bu gangıslerleri bilmen. İrkeklik yok... Hemen röveri çekip adamı gancıhlıyınan fururlar. Röverini elinden aldım. «Bunu senin gılıfına soharım!.. didim. Tayfaları içeri doldu: «Lan gıpırdaman, eğerlim havlarsanız, ireizinizin golunu goparır, öğünüze atarım» didim. Herüfün gıçına bi depmük indirdim, Mevlâsını şaşurdu. Şindik, beni aralarına almak istiyolar. Bana aylık elli bin dılar verimkâr oldular. Emme öbür mülyöner gızımı al, pavligalarımın başına geç diyo. Bahalım, taha bi garer virmedim.

Ulan Yusuf gardaşım, gel itme eyleme, sağa on bin dılar navlın çıharıyım, burda birlik gangıslerlik idelim. Ayına galmaz panga gurarız. Yoh olmaz, benim nâmısım var dirsen, burda ne gader mülyöner varısa, her birinin gızıyınan birer kerem evlenelüm. Yazıh değel mi sürünüyosun orlarda... Sen bi kerem «hı» di, elli bin dılar çıharıyım...»

★

Bu mektuptan sonra Yusuf Şaban'dan kırk sene haber ala-

madı. Ama on yaşında ayrıldığı hemşehrisini bir türlü unutamadı...

O günlerde gazeteler Amerikalı milyoner, eski bir Türk vatandaşının ana vatanını ziyaret edeceğini yazıyorlardı. Bu adam Amerikada üç kırallığı birden elinde tutuyordu: Fotinbağı kırallığı, Firkete kırallığı, Cam macunu kırallığı... Adı gazetelerde «Mr. Shabon» diye yazılıyor, «Mister Şeybın» diye okunuyordu. Mister Şaban hususî yatıyla İstanbul'a gelir gelmez kırk yıl evvelki çocukluk arkadaşı, köylüsünü aramağa başladı. Onu kimse tanımıyordu. Beraberinde gezen özel detektifleri Yusuf Ağa'yı buldular... Beyoğlunun güneş görmez yan sokaklarındaki rütubetli bir apartımanın kapıcısıysı. Mister Şaban apartımanın kapısında sakalı ağarmış, avurdu çökmüş, beli bükülmüş, yamalı pantalonlu arkadaşını tanımadı. Türkçeyi de unutmuştu. Yarı İngilizce, yarı Türkçe konuşmağa başladı:

— Kim var burda Mister Jozef?

Yusuf Ağa, karşısındaki uzun boylu, ancak 35—40 gösteren iri yarı Amerikalıya baktı:

— Tohtur Cozefi mi soruyon? Üçüncü gatta...

— Yok daktır... Ver iz may frend Josef?..

Mister Şaban, Yusuf Ağa'yı gözlerinden tanıdı:

— Bana tanıdın Jozef?.. Yok tanımadın?..

Diye Yusuf'un boynuna sarıldı. Yusuf Ağa da Şaban'ı sesinden tanıdı:

— Sen misin be Şaban? dedi, temelli gâvır olmuş çıhmışsın!.. Eşşeğarısı sohsun, dilin de bi gubat olmuş. Gel bahah içeri...

Hemşerisini bodrumdaki tek odasına soktu. Eliyle bıyığını, sakalını sıvazladı. Şabanın kılsız suratına baktı:

— Suratını maymun ardına döndürmüşsün... Eeee, hoş geldin... Sağa vahtıynan o kadar didim, mekdüp yazdım, paran yoğısa navlın çıharıyım didim. O gâvur melmekâtlarında irezil oldun geldin, gırk yıl süründün, he mi? O zaman iş de çohdu. Şindik kesat... Geleydin de adam olaydın... Bah bi yol bağa, hemdolsun nâmerde möhdaçlığım yoh... Bizim avrat koyde... Oğlanın birini bıldır everdim, biri de esker... Onlar koyde, ben de burdıyım. Neyse, geçti... Heç gasavetlenme... Sağa bi iş bulasıya burda yatarığ galkarığ... Bi han var, gay-

fe ocağı boşalıcah... Oıyı dutarız sağa... Şindik seğin cep harçlığın da yohtur... Al şu iki bıçığı...

Mister Şaban iyi Türkçe konuşamıyor ama, konuşulanı çok iyi anlıyordu. Yusuf Ağa'nın verdiği iki buçuğu cebine koydu. İhtiyar arkadaşının boynuna sarıldı, öptü:

— Ben gelecek... Var biraz iş...

Dedi, çıktı... Mister Şaban'ın gözünden iki damla yaz süzüldü. Amerikalı milyoner hemen o gün yatıyla Amerikaya döndü.

Bir Derginin ADI

Hızlı zamanımız... Gözümüz ne Basın Kanunu görüyor, ne Ceza Kanunu... «Yapmayın, etmeyin! Bu kadarı da olmaz!» diyenlere, dudağımızın kenarından tükürür gibi:

— Korkaklar!.. deyip geçiyoruz.

Çıkardığımız bir gazetenin baş yazısında iri iri lâflar etmişiz: «Efendiler!.. Efendileeer!.. Bizi yıldıramazsınız...» falan filândan sonra, yazının sonunu şöyle bağlamışız: «Biz, gözümüzü budaktan sakınmayız!..» Basılan, dağılan gazeteyi bir de elimize alalım ki, o kabadayıca son «gözümüzü budaktan sakınmayız!..» cümlesindeki «gözümüz»ün birinci harfi (z) harfi yerine (t) çıkmamış mı?.. Sabotaj!.. İçimizden biri:

— Okuyucular bizim neremizi budaktan sakınmıyacağımızı bilir!.. diye bizi teselli ediyor.

— Korkutamazsınız!.. Yıldıramazsınız!..

Derken efendim, bir tepeden inme geliyor, her birimiz çil yavrusu gibi bir yere dağılıyoruz.

Kala kala ortada üç model kalıyoruz. Akşamları, Beyoğlu meyhanelerinde dertleşiyoruz. İnsanın hayatında böyle bir çağı da yoksa, yaşamamış, derim.

Yeniden bir dergi çıkarmak için uğraşıyoruz, ama hiç birimizde para yok. Arkadaşlardan biri:

— Yarın akşam birini getireceğim, mecmua çıkarmak için para verecek!..

Dedi. Sevindik. Ertesi akşam daha pahalı «Dektar» meyhanesinde buluştuk. Bir delikanlı geldi. On iki yaşında konuşmağa, on dört yaşında yürümeğe başlamış, on sekizinde de memeden kesilmiş bir hâli var. Emziğini salıncağında bırakmış, «attâ»ya çıkmış, sonra tıpış tıpış meyhaneye gelmiş. Delikanlının bizim ne biçim bir dergi çıkaracağımızdan haberi yok.

Derginin boyunu, bosunu, biçimini konuştuk. Sıra adına geldi. Parayı vereceği için:

— İsmini ne koyalım?

Diye ona sorduk. Dirseğini içki masasına dayadı, elini şakağına koydu, romantik bir poz aldı. Hülyalı gözleri rakı şişe-

sine daldı. İnce, saraylı Çerkes kızı sesiyle:

— Sünbül!..

Dedi. Bir kahkaha koyuverdik. Aramızdaki ateşli bir şair:

— Alın teri!.. En güzel isim «Alın teri!»

Diye bağırdı. Delikanlı ter kokusu duymuş gibi suratını ekşitti:

— Çiçek!..

Diye bir teklifte bulundu. İçimizden biri:

— Yumruk!..

— Kavga!..

— Savaş!..

— İleri!..

Gibi dergi adları söyledikçe o da:

— «Demet» koyalım!..

— «Buket»i nasıl buluyorsunuz?

— Gelincik..... Lâle!..

Diye kendince dergi isimleri söylüyordu. Üçüncü şişe geldi. Delikanlının da yüzü pençe pençe, yumruğunu masaya indirdi:

— «Yumruk!..» fena isim değil, dedi.

Üniversitede asistan olan arkadaşımız, delikanlının eline bir kadeh daha tutuşturunca:

— «Alev» nasıl beyler?..

Dedi. Bir kadeh daha... Gözleri çakmak çakmak:

— En güzel isim «kıvılcım!» dedi. Bir kadeh daha alınca:

— «Yangın!..»

Diye bağırdı. Artık biz susmuştuk. Ertesi gece yine orada buluşmak için sözleştik, ayrıldık. O gece yine derginin adından başladık. Yeni arkadaşımız:

— Derginin adını «Karanfil» koyalım!..

Demesin mi? Kadehleri arka arkaya eline tutuşturmağa başladık.

— «Alârm!» koyalım...

Bir kadeh daha...

— «Nâra» nasıl?

İçtikçe coşuyor. «Nâra» da uyuştuk. Ertesi akşam tekrar isim meselesi çıktı:

— «Lâle» koysak, iyi olu rzannederim.

Masadan kalkarken:

— «Ateş!» diye bağırıyordu.

Her gece «Nektar» da buluşuyorduk. O masaya oturunca bir çiçek adından başlıyor, kalkarken:

— Yanardağ!..

Yahut:

— «Ekmek!..»

Diye fırlıyordu. Bir ay sürdü bu konuşmalar... Meyhane paraları her gece bizim kesemizden çıkıyordu. Ama, o bir türlü, dergi çıkarmak için vereceğini söylediği beş yüz lira sermayeyi vermiyordu.

— Arkadaşlar, diyordu, her şeyden önce isim önemlidir. İlkin iyi bir isim bulalım.

Biz ne isim bulabildik, ne de dergiyi çıkarabildik. Aradan yirmi yıl geçti. Asistan arkadaş profesör oldu. Şair de, iktidarın sayılı adamı oldu. Ressam arkadaşımız da evlendi. Çok şükür, ben hiç bir şey olamadım. Meyhaneleri de unutmuştum. Geçen gece bir arkadaş bir meyhaneye götürdü, yanımdaki masada bir sarhoş, yanındakilere:

— «Emek» en güzel isim «Emek» koyalım!

Diye bağırıyordu Ses yabancı değil, yüz de hiç yabancı gelmiyor...

— «Çığlık!..» En güzeli «Çığlık!..»

Arkadaşım:

— Tanımaz mısın? dedi, her gece meyhane meyhane dolaşır. Zavallı yarı deli...

O:

— «Bomba!», «Bomba!..» diye bağırıyordu.

— Neden böyle bağırıyor? dedim.

— Mecmua çıkaracak da, isim arıyor.

Dedi. Masadan kalkarlarken dikkat ettim, «Bomba!..» diye bağıran adamın da içki parasını arkadaşları vermişti.

Kendi kendime:

— Tuh!.. dedim, o bile iş güç sahibi olmuş, bir geçim yolu bulmuş!..

Bir Gazete Okunuyor

Arap Mehmed'in kahvesi Mevlânakapısı ile Silivrikapı arasında Âbuker Hatun mescidinin bitişiğindedir. Severim Arap Mehmedi... Arap Mehmet diyorsam, bakmayın siz, yüzüne karşı hepimiz, Mehmet âbi aşağı, Mehmet âbi yukarı... Arap Mehmet, benim çocukluğumda, surlar var ya işte oralarda esrar satardı. Daha o zamanlar eroinin adı yoktu. Biz sağdan soldan duyardık: «Arap Mehmet, birini vurmuş da, on yıl hapis yatmış.»

Arap Mehmet kaatildi ama, kimse korkmaz, herkes onu severdi.

Bu kadar etraflı anlatımama sebep, «sen şimdi Harbiye'de oturuyorsun, ne işin var surların dibindeki Arap Mehmedin kahvesinde?» diye sorarsınız da ondan...

Biz o mahalleden on beş yıl var, çıktık, ama arada sırada giderim Arap Mehmed'in kahvesine...

Nasıl gitmezsin?.. Bacak kadar çocuktum. Bir bayram sabahıydı: Bayram elbisem yok, diye kimsenin görmemesi için duvarın dibinde ağlıyordum.

— Ne ağlıyorsun ulan?

Diye bir ses duydum. Baktım o...

— Bi şiy yok Memet âbi... dedim.

— Sil sümüklerini be!.. Söyle neye ağlıyorsun?

Ben susunca, bir tokat attı, gözümde şimşek çaktı. İçimi çeke çeke:

— Elbisem yok da, onun için... dedim.

— Erkek kısmı ağlar mı? Yürü bakalım!..

Dedi, beni önüne kattı. Esrar satıcısı, sabıkalı Arap Mehmet, bayramın birinci günü, bana bir takım hazır elbise, bir çift kundura, mendil, daha neler aldı. Unutulur mu hiç?

Taaa Harbiyeden kalkar Arap Mehmedin Mevlânakapıdaki kahvesine giderim.

Giderim de ne yaparım sanki!.. Arap Mehmet kahve parası bile almaz. Geçenlerde bir Pazar, yine oradaydım. Kahvedekiler öylesine bir tartışmaya dalmışlardı ki, benim girdiğimin ilkin farkına varmadılar. Bekçi tahsildarı Arif elindeki gazeteyi okuyor:

«Kiraların indirilmesine mütedair bir konferans akdi mutasavver...»

Kundura tamircisi Tevfik:

— Yaşasın demokratlar!.. diye bağırdı.

Anadan doğma ve sülâleden muhalif saka Recep:

— Ne varmiş da, n'oolmuş da yaşayacakmış demokratlar? Diye sordu. Tevfik:

— Daha nolsun, kiraları indiriyorlar, dedi.

Saka Recep, karışını Tevfik'in alnına götürdü:

— Nah sana!.. dedi. Lâfa karışan biri:

— Gazete yazıyor be Recep!.. dedi. Recep:

— Gazata mı yazıyor? Amma da anlıyorsunuz gazatanın dilinden... Gazata indirilmiyecek diyor...

Arap Mehmet kızdı:

— Oku şunu bi dâa be Arif!!.. dedi.

Bekçi tahsildarı birinci sayfadaki beş sütun başlığı bir daha okudu:

«Kiraların indirilmesine mütedair bir konferans akdi mutasavver...»

Recep de, Tevfik de, ikisi de kendisini haklı buldu. Biri:

— Nassını? Öbürü.

— Gördün müüü? diye bağırdı.

Arap Mehmet ensesini kaşıdı:

— Şu «Mütedayir» olmasa... Anlaşılacak lâf, dedi, ama o lügat miyde bulandırıyo.

Kahvedekilerin en okumuşu bekçi tahsildarı Arif, bu havadis hakkında hiç bir şey söyleyemiyor, hiç bir tarafı tutamıyordu. İcra memurluğundan emekli İhsan Bey lâfa karıştı:

— Mütedayir demek, kiralar artacak demektir.

Tevfik kızdı:

— Öyle olsa düpe düz artacak, derler.

— Düpe düz artmayacak ki oğlum. Mütedayir olarak artacak... Recep Tevfik'e:

— Sen, dedi, İhsan Amca'dan daha iyi mi bileceksin, mü-

tedayirin ne olduğunu?

İhsan Bey cesaret aldı, beyaz tire ile kulağına bağlı gözlüğünü düzeltti:

— Hey gidi günler. Şimdi hiç kimse ne mütedayir'i, ne devairi biliyor. Memlekette ahlâk kalmadı, büyüğe hürmet kalmadı.

Ocakçı Halil, ellerini peştemala kurulayıp lâfa karıştı:

— Affedersin İhsan Bey amca, biz cahiliz, müte... nedir o işte... gazete bir kerem dââ, müteyir mi ne, öyle yazmıştı da taş kömür fiyatları artmıştı.

Arap Mehmet tersledi:

— Sus ulan!.. Sen lûgatçadan ne anlarsın aval? İhsan Beye döndü:

— Mütedayir'i anladık İhsan Bey, bi lâf dââ var... Oku şunu bi dââ be Ârif!..

Bekçi tahsildarı okudu:

«Kiraların indirilmesine mütedair bir konferans akdi mutasavver...» Arap Mehmet:

— O «akdi» ne demek?

İhsan Bey, bir iki yutkundu:

— Akdi demek... Yâni... şey demek... Altında «mutasavver» diyor ya... Yâni kiralar için...

Arap Mehmet:

— Çaktım, dedi, bu «akdi» diyor ki, kiralar inecek...

İhsan Bey düzeltti:

— Hay babana rahmet... Kiralar evvelâ mütedayir olacak, sonra da akdini yapacaklar...

— Haaa... Ulan Ârif, sen güyam mürekkep yaladın. Ârif:

— Ben ortanın ikisinden ayrıldım, dedi, bize ne «mutasavver» i, ne de «akdi» öğrettiler.

Ocakçı Halil:

— Anam avradım ossun, ben genem bi şey anlamadım, dedi, kiralar inecek mi, inmiyecek mi?

Kahve ikiye ayrılmıştı. Herkes havadisi kendine göre çözüyordu. O sırada Arap Mehmet beni gördü:

— Seni Allah gönderdi be!.. Oku da anlat şunu bize...

Sonra kahve halkına döndü:

— Selim Bey bize anlatsın da, bakın görün okumuşluğun faydasını...

Gazeteyi elime aldım. Başlığın altındaki havadisi yüksek sesle okumağa başladım:

«48973 sayılı kanunun şümulüne giren mesken kiralarının tahdidi zımnında alınan son kararlardan sonra yapılan müracaatların tezayüdü câlibi dikkat bir hâl almıştır. Ezcümle...

İhsan Bey Arap Mehmed'in beni methetmesine alınmıştı:

— Bak, «Ezcümle» diyor işte... Ben size demedim mi?

Bütün kahvedekiler ağzımın içine bakıyorlardı. Onlar ben den «kiralar inecek» yahut «inmiyecek» dememi istiyorlardı. Halbuki gazetede yazılanları okuduğum halde, ben de bir şey anlamamıştım. Hayatımda bu kadar zor bir imtihana çekildiğim olmadı. «Anlamadım» desem olmaz, «anladım» desem anladınsa anlat, diyecekler. Onun için ben de gazetelerimizin türkçesiyle, anlaşılmıyacak bir sürü lâf ettim:

«— Efendim, gazetede diyor ki, falan sayılı kanun dairei şümulüne giren mesken, hane, bina ve cümle mebânî... anlaşıldı değil mi?.. İşte bunlar ezcümle... mutasavver bir halde olduğundan akdine lüzum hasıl olmuş...»

Bunları söyledikten sonra, ağzımın içine bakanları şöyle bir süzdüm:

— Anlaşıldı değil mi? dedim, artık bunu anlamamak için eşek olmak lâzım...

Arap Mehmed'in rengi bozuldu:

— Vay anasını, dedi, şimdi anlaşıldı...

Bu sefer ben meraklanmıştım. Demek Arap Mehmet anlamıştı:

— Ne anladın Mehmet âbi? dedim.

— Rahmetli babanın hakkı varmış, dedi, baban senin için «Eğer o adam olursa, bütün eşekler de adam olur» derdi.

O gün, bugün Mehmet Ağabeyin kahvesine gidemez oldum.

Bir Amerikan Rüyası

İçim geçmiş, artık tokluktan mı, açlıktan mı bilmem. Kendimi Washington'da buldum. Rüya bu ya, ben gûya çok önemli bir kişi olmuşum. Amerikalılar bana bir karşılama töreni yapmışlar. Bir Amerikalı «Hoş geldin» nutku çekiyor. Ben de cevap veriyorum:

— Biz... Siz... Bizden size... Sizden bize... Bizim ve sizin... Yardımdan dolayı... Ha sizin, ha bizim. Bizdeki... Ve müşterek... Sizinle... Dâva... Bizim için... İnsanlık... Sizi, bizi... Demokrasi... Biz... Hürriyet... Siz... Dolar ve siz mi? Asla... Biz... Yaşasın!..

Bir alkıştır koptu. Gazete fotoğrafçıları çat pat resimlerimi çekiyorlar. Beni karşılayan önemli bir Amerikalı «politika tarihinde sizin söylediğinizden daha güzel söz söylenmemiştir. Tebrik ederim!» dedi.

Sonra geçit resmi başladı. Amerikanın gayr-i müsellâh kuvvetlerini ağzımın suları akarak selâmladım; bir tarafta sarışın bombalar, bir tarafta esmer bombalar, hidrojen bombaları, kobalt bombaları, yoğurtçu güzeli, maydanoz güzellik kraliçesi, bikini güzeli, oburlar kulübü güzellik kraliçesi...

Derken:

— Buyurun Beyaz Saraya... dediler. Basın toplantısı yapacakmışım. Etrafımı çeviren gazeteciler beni soru yağmuruna tuttular:

— Hepiniz birden sormayın, dedim. Erkekseniz teker teker sorun!..

Amerikada otuz altı gazeteye birden yazan bir baş yazar:

— Sizde, dedi, bir baş yazar, kaç gazeteye yazar?

— Bizde, dedmi, her gazetenin ayrı bir baş yazarı vardır, ama, hepsi de aynı şeyleri yazarlar?..

— Ayrı ayrı insanlar nasıl aynı şeyi yazarlar?

— Bizde ayrı gayrı yoktur. Birlik, beraberlik falan... İşte

öyle...

— Sizde demokrasi var mı?

— Az bir şey vardı, ama son zamanlarda yedek parçası kalmadığından kullanamıyoruz.

— Demokrasiden ne anlıyorsunuz?

— Demokrasi demek, halkın, halk için, halk uğruna, halk tarafından, hak, hukuk, hık mık... demektir.

İki milyon satan bir gazetenin yazarı:

— Sizin oralarda bugünlerde halkı meşgul eden önemli olaylar nelerdir?..

— Çoook!.. Terry Moore'un donu meselesi vardı. Bu don meselesi o kadar heyecan yarattı ki, herkes domatesi, şekeri, demokrasiyi falan unuttu. Bugünlerde yediden yetmişe üzerinde durduğumuz, Fenerbahçeli Çetin'in Vefa'ya transfer edilip edilmediği... Az kalsın unutuyordum, bir de Abidin Daver gemisi var. Gemiyi yaptık da denize indiremiyoruz.

— Neden?..

— Efendim, tam gemiyi denize indirecekken, oradan birisi çıkıp nutka başlıyor. Ya gece oluyor, ya kızaktaki yağlar donuyor. Bu yüzden bir türlü gemiyi denize indiremiyoruz. Şimdi gemiyi denize indiremeyince, çaresiz denizi gemiye çıkaracağız...

— Sizin oralarda ekonomik durum nasıl?..

— Üüüü!.. Çok güzel... Yalnız son zamanlarda Kasım Gülek bir münasebetsizlik etti. Kalktı, bir taşra vilâyetinin bir ilçesinin küçük bir nahiyesinde ileri geri lâf etti. O yüzden bütün memlekette şeker kalmadı. Sigaraya, rakıya yüzde otuz ayarlama yapıldı. Domates bile ortadan kayboldu. Kiralar yükseldi. Sular kesildi. Efendime söyleyim, sıcaklar bastı. Kâğıt bulunmuyor, klişe çinkosu yok. Yani şu Kasım Gülek'in yüzünden iflâhımız kesildi vesselâm... Sonra bizde harp var...

Hepsi birden sordular:

— Harp mı?..

— Evet... Harp ya... Bizim bir valimiz var. Esaslı validir yani... Bütün saldırışlara, kahramanca göğüs gerer. Dayanıklı bir sinesi vardır valimizin... İşte o geçen gün ne yapayım, ne yapayım dedi, galiba hava da sıcaktı o gün, kabzımallara harp ilân etti. Öyle şiddetli nutuklar çekiyor, bombardıman ediyor ki, pazardan patlıcan, biber, şeftali, domates bile çekildi.

Basın toplantısı bitmişti. Yetkili bir kişi:

— Buraya neden geldiniz? dedi.

— Gelişimin sebebi şey... Yani... Malûm ya... İnsanlık hali... Bu sebeple... biz... demokrasinin kalesiyiz... Kale deyip geçmeyin. Kale direği lâzım. Kaleye ağ lâzım. Beş numara meşin top lâzım.

Daha çok şeyler istiyecektim ama, işe erken gitmek için akşamdan kurduğum saat çalmağa başlayınca, uyanıverdim.

Terbiyem Müsait Değil

— Çüş!..

Kadının beni neden böyle haşladığını anlayamadım.

— Affedersiniz ama ne oldu?..

Diyecektim, dilimi tuttum.

— Bak, bir de suratıma bakıyor. Senin ağzının payını verirdim ama, yoksa terbiyem müsait değil!

Otobüs kalabalık, bütün başlar bize çevrildi. Hiç sesimi çıkarmamayı uygun buldum. Kadın durmadan söyleniyor:

— Münasebetsiz herif!.. Terbiyesiz!.. Rezil!.. Ne olacak, aile terbiyesi görmemiş ki...

Bir iki kere:

— Hanımefendi, rica ederim. Kendinize gelin!..

Demek için yutkundum, vazgeçtim...

— Tuu!.. Senin suratına... Terbiyem müsaade etse, ben sana yapacağımı bilirdim.

Otobüs yolcuları da söylenmeğe başladılar:

— Ayıp yahu!.. Kadına böyle şey yapılır mı?

— Ne yapmış?..

— Herhalde sıkıştırmıştır kadını...

— Belki de ayağına basmıştır.

— El atmadığı ne malûm?..

Otobüs dursa, ineceğim. Kadının bir kere çenesi açıldı. Susturabilene aşkolsun!..

— Utanma, arlanma, hayâ kalmamış!.. Irz, namus düşmanı!.. Yoksa benim aile terbiyem müsait değil!..

İşte belâ diye buna derler. Bari bir şey yapsam... Kör olayım, parmağımın ucu bile kadına dokunmadı. Hem öyle kalabalık ki, dokunsa bile ne lâzım gelir.

— Bayağı herif!.. Sen yine benim gibi terbiyeli bir kadına çattın... Yoksa!..

Boncuk boncuk ter dökülüyorum.

— Bu herifler, mahsus böyle kalabalık tramvaylara biniyorlar... Ben senin ağzının... Hadi yine ne ise, terbiyemi bozmıyayım!..

Artık sabrım tükeniyor. İnsan taş olsa çatlar.

— Dua et ki, terbiyeli kadınım. Yoksa, senin ağzını faraş

gibi yırtardım...

Bir kul da çıkıp bana hak vermiyor. Yolcular:

— Lâf atmış galiba...

— Kadın ne dese haklı!..

— Bu kadarı da yapılmaz!..

Diye hep kadının tarafını tutuyorlar. Sükûnet bulacağına gittikçe işi azıtıyor, bangır bangır bağırıyor:

— Herif, herif!.. O kadar azdınsa, adres vereyim de oralara git!.. Anladın mı sen!.. Vallahi terbiyem müsaade etse...

Yooo... Bu kadarına dayanamadım. Kalabalıktan kendime yol açtım. Kadının kolunu tuttum:

— Hanım, dedim, deminden beri söylemediğin kalmadı. Ben sana ne yaptım?..

Kadın bir kahkaha salıverdi:

— A dostlar!.. Şu sünepe, şu miskin uyuza bakın!.. diye bağırmağa başladı. Bu da kendisini erkekten sayıyor. Ayol seni erkek yerine koyan var mı?.. Ben sana mı söylüyorum. Haspam üstüne alınmış!.. Mundar!.. Hadi git işine! Sana lâf söyleyen yok!.. Ben şu uzun boylu, yakışıklı delikanlıya söylüyorum...

Otobüs Taksimde durmuştu. Bir inişim var, sormayın... Kadın hâlâ bağırıyordu:

— Moruk, üstüne alınmış!.. Terbiyem müsait olsa, ona verilecek cevabı biirdim!

Bu yaş çok fena... Kadınlar insana hakaret bile etmiyorlar...

İyi adam Lâfın Üstüne Gelir

Aşağıdaki yazı, bir dostum tarafından, benim için, bir başka dostuma söylenmiştir. Sizin dostlarınız da, sizin için aynı şeyi birbirlerine söylüyorlar. Ve siz de sevgili okuyucular, dostlarınız için böyle veya buna benzer sözler söylüyorsunuz.

— Ne lâzım, her bakımdan iyi insandır. Yalnız biraz... Nasıl söyliyeyim, egoistçedir... ha? Değil mi? Yooo... Kat'iyyen aleyhinde bulunuyorum zannetme. Vallahi değil... Kendi menfaatini, başkalarının menfaatinden üstün tutar. Neye kızarım bilir misin? Hem iyi kalbli insanmış gibi görünür, hem de hep kendi çıkarına bakar... Yoksa, çok iyi kalbli insandır... Evet... doğru... bak yazıcılığına diyecek yok... Yazdı mı, iyi yazar... Ama birader, yazdıkları da hep havadan sudan şeyler... Şimdiye kadar ciddi bir şey yazdı mı? Yazmaz ki... Bir mizah tutturmuş... Nedir sanki, bir marifet mi?.. Soytarılıktan başka nedir ki Allahaşkına... Sakın yanlış anlama, ben kendisini severim, iyi insandır.

Sözünde durur... Değil mi? Mert adamdır ama, hani ne derler... Paraya geldi mi, bırak... Onunla gül, konuş, eğlen, ama alış verişe geldi mi iş, a-ah... Fena oğlan değildir, değildir ama, borç aldı mı vermez birader. E doğrusu, insan da bu dünyada namusu için yaşar. Ben bilmem, al gülüm, ver gülüm...

Haa, bak cömerttir... Neme lâzım, o yoksa, Allahı var... Yalnız ne var ki, adama bir zeytin yedirir, bir teneke zeytin yağı istemeğe kalkar. Böyle cömertliğin de, doğrusu ben içine... Vallahi ben kendisini severim. Sevdiğim için söylüyorum birader. Değil mi ya... Yedirir, içirir, arkadaşından canını esirgemez ama, dikkat etmişsen anlamışsındır; kaz gelecek yerden tavuğu esirgemez.

Ama iyiliğine gelince söz [illegible]r. Bir dostuna iyilik yapmak için, her fedakârlığı göze alır. Almasına alır ama, yaptığı iyilik de hani, ürküttüğü kurbağaya değmez. Hani bir lâf vardır, öyle bir inek ki, beş yüz kilo ot yer, iki yüz elli gram süt verir, onu da arka ayağı ile devirir. Ben onu, inan ki kardeşimden çok severim. Biraz da kıskanç, haset olmasa... Ya... demek sen de farkına vardın!.. Çok hasettir, en yakın arkadaşını bile kıskanır... Herhalde beni anlıyorsun... Tabii, tabii... Ben de seni anlıyorum. Dünyada en sevdiklerimden biri odur, kardeşim olsa o kadar sevmem.

Bir tarafı var, çok hoşuma gider, özü sözü birdir, dobra dobra konuşur. Ama, anlamıyorum a efendim, riyakârlığa ne lüzum var? Ona sorarsan riyakârlık değil, nezaketmiş.' Hadi canım, bal gibi riyakârın biri... Dünyada en iğrendiğim şey de riyakârlıktır... Ne lüzum var efendim.

Vallahi dedim ya, çok severim... İyi adamı herkes sever diyeceksin, doğru... Bir insanın yüzüne söylemediği şeyi arkasından söylemez. Yalnız, sen de bilirsin ya, dedikoducudur. O bizim yabancımız değil, canımız, ciğerimiz, kardeşimiz. Herkesin hakkını fazlasıyla verir. Kendini düşünmez, etrafını düşünür. Ama ne var ki istismarcıdır. Arkadaşını, dostunu değil, babası olsa istismar eder. Sakın, çekiştiriyorum zannetme... Vallahi değil...

Sonra efendim, namuslu adamdır. Çok, pek çok namusludur, ama... Haaaa, bak!.. Kendisi de geldi işte... İyi adam lâfının üstüne gelir... Hoş geldin. Şimdi ,biz de senin lâfını ediyorduk. Bir saattir seni methede ede bitiremedik.

Bir Yazı Nasıl Okunur?

İyi, kötü, bana sorarsanız, çok iyi, şu yazıları oturur rahat rahat okursunuz ya!.. Onu gelin bir de bana sorun. Yazılar matbaaya dizilmeye gitmeden önce patrona bir kere okurum. Nasıl okurum? Dinleyin de anlatayım. Bu sizin okumanıza benzemez.

Odasında kimsenin bulunmadığı, telefonla konuşmadığı zamanı kollarım. Çünkü okunurken, yarı yerde araya bir şey karıştı mı, yazı piç oluyor. İnsanın piçine aldırmam, nihayet nüfus kütüğünde bir kayıt işidir, ama yazının piçine illet olurum. Yazı tomarı elimde korka korka içeri girerim:

— Oooo!.. Hoş geldin Hasancığım. Gel! Gel şöyle otur.

— Yazıları okuyalım mı?

— Bir dakikacık müsaade...

Ben dört cigara içene kadar bir dakika biter.

— Haydi okuyalım canım.

Yazıların kendime göre en iyisini, en önce okurum. Aklım sıra bu bir kurnazlıktır. Malûm ya, ilk tesir, ilk tesirdir. İnsan bir kere gülmeye başladı mı, mâbadi daima iyi gider. Kör olsun bir de huyum vardır, şöyle göğsümü gere gere bir yazı okuyamam. Kalabalık ortasında kabahatini yapan çocuklar gibi, ilk yazıyı okumaya başlarım:

— Adamın biri...

Zırr!.. Zırr!.. Patron âhizeyi eline alır:

— Allo... Hayır efendim. Güzellik Enstitüsü burası değil... Burası Akbaba!..

Hiddetle telefonu kapar. Ben başlarım:

— Adamın biri!..

Tak, tak, tak... Kapı vurulur.

— Buyurun!..

İçeri giren kılişecidir. Patron kılişesi yapılacak resimleri verir. Kılişeci çinkoların pahalılığına dair dert yanar. Patron fiyatların arttırılacağını hissettiği için daha atik davranır, kılişelerin fena yapıldığından şikâyet eder. Kılişeci gider, ben

başlarım.

— Adamın biri!..

Zırr... Zırr... Telefon...

— Oooo... Üstadım!.. Çok teşekkür ederim. Allah ömürler versin!.. İyi... Hamdolsun!. Başüstüne... tabii... şüphesiz... güle güle...

Bana döner:

— Nerede kalmıştık?

— Adamın biri...

Zile basar. Gelen idare müdürüne:

— Kâğıtlar için yazdığımız yazıya cevap geldi mi?

— Hayır...

— Aman bir daha yazalım!..

— Başüstüne...

— Bana İlhami'yi gönder.

İdare müdürü çıkar...

— Nerede kalmıştık Hasancığım?

— Adamın biri...

Yazı İşleri Müdürü İlhami girer.

— Tashihler gitti mi matbaaya?

Yarım saat konuşmadan sonra, tashihlerin matbaaya ne gittiği anlaşılır, ne de gitmediği...

— Ne diyorduk Hasan Bey?

— Adamın biri...

— Aman aklımda iken söyliyeyim, şöyle bir karikatür yaptırsak nasıl olur? Bir kadın kocasına...

— Çok güzel olur, hârika...

Patron da bilir hârika olmadığını. Zaten güzel bir şey olsa bana sormazdı.

— Ne demiştin?

— Adamın biri...

Zırrr... Zırrr...

— Buyurun Akbaba... Evet hanımefendi... Alâkanıza teşekkür ederiz, çok memnun oldum efendim, mersi... Beklerim... Türbeyi biliyorsunuz... Türbe!.. Hani efendim Belediye... Ankara caddesinden doğru gelin... Hayır sapmayın... Çok kolay yerde efendim...

Yirmi dakika kadar adres tarif edilir. Ben bir solukta okumak için hız alırım:

— Adamın biri!..

Zile basar. Gelene:

— Bir çay... Bir kutu da diazinol al yavrum. Sen oku Hasancığım...

— Adamın biri...

Tak tak tak... Kapı vurulur:

— Buyurun!.. Vay efendim, sultanım...

Bir sarmaş dolaş... Hal hatır.

— Bana bir dakika müsaade... Bir yazı okuyorduk da...

İki kişinin yanında okurken, büsbütün dilim dolaşır. Mırıltılarımı kendim bile zor duyarım.

Zırr... Zırrr!..

— Efendim... Evet... (hiddetle) Nasıl?.. Zam mı?.. (daha hiddetli) monşer!.. On para daha arttırmam. Kâğıt arttı, matbaa arttı, kılişe arttı... Ama mecmuanın fiyatı artmadı... Hayır... Olmaz!..

Çat... Kapanır telefon, Adalet Kanununa göre hiddet birdenbire kesilmez. Bir müddet daha sürer. Şakaklarını kolonya ile oğuşturur:

— Oku Hasan Bey!..

Bundan sonra değil benim gibi, Hasan Bey, Kel Hasan gelse hattâ Mark Twein gelse, iş yok...

— Adamın biri...

Yüzünü buruşturur:

— Olmamış bu yazı Hasancığım...

— Evet üstad, olmadı!..

— Gel biz bunu Pazartesiye bırakalım.

— Bırakalım Üstad!..

Pazartesiye yazıyı değiştiririm. Bu sefer «Adamın biri...» diye değil «Bir adam...» diye başlarım. Patron, güzel, der. Siz de mecmuada okursunuz. Artık beğenir misiniz, beğenmez misiniz, bilmem!.. Ama ben çok beğenirim.

CEMİYET HAYATI

TANIŞMA

Şehrimizin tanınmış ailelerinden birinin kızı Fazilet Tümnaz ile, şehrimizin tanınmamış ailelerinden birinin oğlu Ahmet Cascavlak, Maçka — Beyazıt otobüsünde tanışmışlardır.

2 Ağustos 1954

GEZİNTİ

Fazilet Tümnaz
ile
Ahmet Cascavlak
Plâja gittiler.

3 Ağustos 1954

BULUŞMA

Fazilet Tümnaz
ile
Ahmet Cascavlak
Meşhur muhallebici Hacı Mahmut'un dükkânında buluştular.

4 Ağustos 1954

BALAYI SEYAHATİ

Fazilet Tümnaz
ile
Ahmet Cascavlak
Bugün «Mercimek» sinemasının en kenar localarında balayı seyahatine çıktılar...

5 Ağustos 1954

TEŞEKKÜR

Sevgili evlâdımız, biricik yavrumuz, ciğerpâremiz Fazilet Tümnaz'ı, tam zamanında müdahale ederek, muvaffakıyetle ameliyat eden ve bu suretle ailemizin «fazilet»ini kurtaran «Sağ Sâlim Kurtarma Yurdu» doktorlarından Dr. Ali Cankurtaran'a ve bize bu doktoru sağlık veren Selma'nın annesi Dürdâne Hanıma ve hastahanenin ser personeline minnet ve şükranlarımızı arzederiz.

Tümnaz ailesi
6 Ağustos 1954

DOĞUM

Bayan Fazilet Tümnaz ile arkadaşlarımızdan ve memleketi-

mizin tanınmış otobüs yolcularından Ahmet Cascavlak'ın bir erkek çocukları dünyaya gelmiştir. «Velet» adı verilen yavruya uzun ömürler, denizanası ile şambabasına saadetler dileriz.

7 Ağustos 1954

BİR RÖPORTAJDAN PARÇA

Kahvelerimizi yudumlarken(!) kıymetli artist namzetlerimizden, istikbalin büyük yıldızı Fazilet Tümnaz'a:

— Ali Cascavlakla evleneceğinize dair dolaşan haberlere ne dersiniz? diye sordum.

Fazilet Tümnaz, nazlı bir gerdan kıvrımasından sonra şu cevabı verdi:

— Ali ile biz, samimi arkadaşız. Aramızdaki münasebetsizlik, arkadaşlık hududunu hiç bir zaman aşmamıştır.

8 Ağustos 1954

NİŞAN

Fazilet Tümnaz
ile
Ali Cascavlak
Nişanlandılar.

9 Ağustos 1954

NİKÂH

Fazilet Tümnaz
ile
Ali Cascavlak
Evlendiler.

10 Ağustos 1954

DÜĞÜN

Şehrimizin maruf ailelerinden Hacıyatmaz'ın kızı Fazilet Cascavlak ile, fahri yol mühendislerimizden **Ali Cascavlak'ın** düğün töreni, dün Kum Plâjı aile kabinesinde seçkin bir davetli huzurunda yapılmıştır. Genç evlilere saadetler dileriz.

11 Ağustos 1954

BİR AİLE FACİASI

Dün şehrimizde, her zamanki normal aile facialarından biri daha işlenmiştir.

Bu cinayetin tafsilâtını bildiriyorum:

Ali Cascavlak, muhitinde gayet iyi, son derecede halim selim tanınan, karıncanın belini bile incitmeyen bir genç olarak tanınmıştır. Ali Cascavlak bundan bir kaç gün evvel, Fazilet

adında bir kızla tanışmış, bu güzel ve mazisi temiz kızla üç gün evvel de evlenmiş bulunuyordu. Karı-koca, cinayetten bir gün evvel, şiddetli geçimsizlik ve kıskançlık yüzünden ayrılmışlardı. Geçimsizliklerinin sebebi, Fazilet'in Ali Cascavlak'la tanıştıktan bir hafta, evlendikten iki gün sonra, ikinci çocuğunu doğurmasıydı.

Cinayet günü Ali Cascavlak, karısını Beyoğlunda iki erkeğin arasında görmüş ve karısına, münasip bir dille, aile ocağına dönmesini rica etmiştir. Fazilet, bu teklifi reddedince, sportmen bir delikanlı olan Ali Cascavlak bıçağını çekerek, karısını otuz altı parçaya ayırmıştır. Kanlar içinde yere serilen karısının öldüğüne, belediye doktorundan rapor alıp inandıktan sonra, kaynanasının evine gitmiş, karısının doğurmak suretiyle kendisini cinayete teşvik etmiş olan kaynanasını kırk dokuz yerinden bıçaklamıştır. Bundan sonra yedi kişiyi daha parçalayan zavallı kaatil, şaşkınlıktan ne yapacağını bilmez halde, yüz gram kabak çekirdeği alarak, karakola gidip bıçağını teslim etmiş, bu arada komiserin dalgınlığından istifade ederek kaçmıştır.

Polisimizin devamlı ve ısrarlı takibi neticesinde, beş dakika geçmeden, saklandığı umumi helâda ele geçirilen kaatil de, bütün kaatiller gibi deli olduğunu iddia ettiğinden Adli Tıbba sevkedilmiştir. Adli Tıp, Ali Cascavlak'ın cinayeti işlerken tamamen aklı başında olduğu, fakat evlendiği sırada aklının başka yerde olduğuna dair rapor vermiştir.

Zavallı kaatil, gözyaşları arasında Cezaevine gönderilmiştir.

Edebiyat Meraklısı

İkinci kata yeni bir kiracı taşındı. Kiracıların taşınması kolay oldu da, eşyalarının taşınması bir hafta sürdü. Bilirsiniz ya, apartımanlar, bizim eski evlerimiz gibi değil. Meselâ, yanımızdaki apartımanda iki senedir oturan sarışın kadının randevuculuk yaptığını, evinin basıldığını gazetelerde okuduktan sonra öğrendik. Yeni kiracıları da tanımıyordum. Bir sabah kapıdan çıkarken, iri kıyım bir adam, şapkasını göbeğinden aşağıya kadar indirip, aşırı nezaketle selâm verdi. Ben de selâm verdim, geçecektim:

— Bendeniz, Mümin Ekrem Ozaner, dedi.

Cevap vermeme fırsat bırakmadan devam etti:

— Üst gatınıza daşınan kireci bendeğizim. Bir ahşam buyurun da sohbet idelim. Deşrifiğizi irica iderim. Teşerrüf ittik, danışdığımıza çok memnin oldum.

Biz Mümin Beyle ayaküstü böyle tanıştık. Akşam hizmetçisi geldi:

— Beyefendi buyursunlar, diyor, dedi.

— Özür dilerim, misafirim var!..

Diye haber yolladım. Ondan sonra her akşam Mümin Beyden davet gelmeğe başladı. Adam mâden, iyi eğleneceğiz ama, bizim eve de onu çağırmak lâzım. Bizde oturacak dört tane kazık gibi kahve iskemlesinden başka bir şey yok. Elin yabanisine rezil mi olacağız?.. Ama her akşam, her akşam o kadar çok çağırdı ki, gitmesem, tutup kolumdan zorla evine sokacak sanki...

Bir akşam, yemekten sonra gittim. Modern ev eşyası müzesine benzeyen salonu size anlatmayayım. Buz dolabı, elektrik süpürgesi, pikap, çamaşır makinesi, düdüklü tencere, bir fuar pavyonu gibi salonda yerlerini almışlar. Mümin Bey, beni çalışma odasına aldı. Şaşırdım kaldım, duvarlar kitaplarla dolu. Demek insan yanılıyor, dedim içimden... Ben bu Mümin Ekrem Beyi, sonradan görme bir hacıağa sanmıştım.

— Ben entelegtüvel möhiti severim, dedi.

Biraz dili kaba ama, ne çıkar!..

— Meşguliyyetiniz ni?

Oldum olasıya tanımayanlara gazeteci olduğumu söylemeğe sıkılırım. Bunun bir çok sebepleri var. Birincisi, son senelerde, iki üç güzel kadını toplayan bir sabıkalı, taşrada kasaba kasaba dolaşıp, tıpkı seyyar saz takımı gibi, adı duyulmamış mecmualarına, gazeteciyim diye abone toplamağa, reklâm almağa başlayalı, şerefimi kurtarmak için, gazeteciyim demeğe utanıyorum. İkincisi de, mesleğin şerefini kurtarmak için... Gazeteci deyince, herkesin aklına bayağı şöyle düzgün ev bark sahibi bir adam gelir. Onun için:

— Bir Müessesede memurum! dedim.

Mümin Bey, bana kendi şiirlerini okudu:

— Nasın bulduğuz? diye de sordu.

Âhiret sualinden zor cevabı...

— Güzel!..

Dedim. Ben güzel dedikçe okudu. Şiirden, hikâyeye geçti:

— Hekâyelerim 'aha gozeldir,' dedi.

Arkadan piyeslerine geçti. Artık bunalmıştım. Konuyu değiştirmek için, elimi kitap raflarına attım. Bunca yıl yazar okurum, böyle zengin bir kütüphanem olmadı. Mümin Bey:

— Gördüğün bötün kitaplar hedayâdır, dedi.

— Yaa!. Kim hediye etti?

— Bütün möelliflerle, mâherrirlerle tanışıh... Eğsük olmasınlar, hatırımı sayarlar, onlar virdi...

Büsbütün şaşırdım:

— Falih Rıfkıyı tanıyoğuz mu? diye sordu.

— Adını duydum, dedim.

Bir kitap çekti:

— İşte onun hedayâsı...

Kitabı elime aldım. Falih Rıfkı'nın «Zeytin Dağı».

— Hele ohu, naşına ni yazmış?

İlk sayfada şunlar yazılıydı:

«Sayın Bay Mümin Ekrem kardeşime dostluğumuzun hâtırası olarak takdim kılındı. Falih Rıfkı...»

Falih Rıfkı böyle «olarak», «kılındı» diye yazı yazmaz ama, kimbilir!..

— Şu da Reşat Nuri'nin hâtırası...

Çalıkuşu... «Mümin Ekrem Beye hürmetlerimle... Reşat Nuri.»

— Bendeğiz ticaretle meşgulüm emme, bütün üdebayınan dostum.

Bir kitap daha uzattı:

— Bu da Rööşen Eşiref Beyin...

Kitabın üstündeki ithaf yazısını kendisi okudu:

— Gardaşım Möömin Beye, en derin hürmetlerimin gabuliyle... Rööşen Eşiref Önüaydın.

Yakup Kadri'nin «Yaban»ı... Halide Erib'in «Sinekli Bakkal»ı... Hepsinde muharrirlerin el yazılarıyla Mümin Ekrem'e ithaf yazılmış. Arada, rafları dolduran kıtipiyoz kitaplar var. Onlarda da ithaf yazılı. Kitapları karıştırırken, bir zamanlar başka bir isimle yazdığım kendi romanımı görmiyeyim mi? Hemen kapağını çevirdim, onda da ithaf: «Pek muhterem Mümin Ekrem Beyefendiye... Hürmetkârınız Savni Yekta.»

Birden tepem attı.

— Bu Savni Yekta'yı tanır mısınız? dedim.

— Danışıklığımız olmasa, heç kitabını hedâye ider mi canım?.. dedi. Daha geçen günü buradaydı.

Hiç sesimi çıkarmadım. Bir hayli daha tıraşını dinledim. Ayrılırken:

— Yarın akşam bize beklerim, buyurun!.. dedim.

— İrahatsız iderim!.. dedi.

Gerçekten de sıcağı sıcağına ertesi akşam rahatsız etti. Ben herifi mahcup etmek için hazırlığımı yapmıştım. Kahveler içildikten sonra:

— Benim sizin kadar kitabım yok ama, benimkiler de muharrirleri tarafından ithaf edilmiştir, dedim.

— Çok gozel!.. dedi, ni kitaplarığız var?

Raftan Ahmet Vefik Paşa'nın Molyer tercümelerini aldım, Mümin Beye uzattım:

— Okuyun bakalım Ahmet Vefik Paşa ne yazmış?

Kitaptaki ithafı okudu:

«Sevgülü Ali Bey oğlumuza...»

«Ahmet Vefik»

— Bu Ehmet Vefig Paşa, Üçüncü Golordu Gumandanı mıydı?

Cevap yerine, belki anlar da utanır diye, Naimâ tarihinin bir cildini çektim.

— Bakın Naimâ ne yazmış?

«Nişane-i muhabbet olmak üzre, eser-i âcizânem takdim kılındı. Hürmetkârınız ve muhibbi hâssınız Naimâ kulunuz.»

Herifin yüzüne baktım. Düşünceye dalmıştı. Yediği haltı anlamış, iyice mahcup olmuştu. Düşündü, düşündü:

— Senin bu Naim Ağa didiğin İş Hanında gayfecilik yaptı mı?

Sesimi çıkarmadım. Ağzımı açsam, kendime hâkim olamıyacağım, herifi yukardan aşağı sıvayacağım.

— Ve leekin, sizde heç tanınmış şahsiyyatın âsârından yoh!.. dedi.

Elimi tercümelere attım, Faust çıktı.

— Goethe var! dedim. O da bakın, bana verdiği kitaba şunları yazmış.

«Alicim,

Okurken:

— Kimin eseri didin? diye sordu.

— Goethe'nin...

Elini şakağına dayadı:

— Gote... Gote... Gote...

Diye bir kaç kere tekrarladıktan sonra:

— Bildim, dedi, bu herif bi zamanlar Doç tomofillerinin acantası değel miydi?

Hani kaatiller ifade verirlerken, bir yere kadar anlatır:

— Ondan sonrasını hatırlamıyorum!.. derler.

Ben de ondan sonra kendimi kaybetmişim, ne yaptığımı bilmiyorum. Bir de baktım, karakoldayım. Elimde parça parça olmuş Shakespeare'in bir cildi vardı. Mümin Ekrem Bey, eli yüzü tırmık, sıyrık içinde bir koltuğa oturmuş:

— Dâvacıyım! diyordu. Komiser bana:

— Ne oldu? Anlatın!..

Dedi. Elimdeki kitabı uzattım. Kitabın başında, Shakespeare'in resmi vardı:

— Kim bu sakallı? diye sordu.

— Şeykspir!..

— Yaa!.. Demek ecnebi?..

— İngiliz!..

— Ne iş yapar?

— Şair...

— Nerde oturur? Siz bu adamı ne münasebetle tanıyor-

sunuz?.

Mümin Beye döndüm:

— Allah rızası için beni tut, zaptet!.. diye yalvardım.

Komiser, iki polise:

— Bu işlere biz karışmayız, bunları siyasi şubeye götür! dedi.

Merhum Papel

Her şey aklıma gelirdi, ama onun apansız intihar edeceği hiç aklıma gelmezdi. Bütün ömrümüz beraber geçti. Kim derdi ki, hayatımın en sıkışık, en zor bir sırasında o beni yüzüstü bırakıp «artık yaşamağa daha fazla dayanamıyacağım; ben intihar edip kurtuluyorum. Sen de başının çaresine bak!..» diyecek. Bu kalleşliği de yaptı en sonunda. Üzüntümün büyüklüğünü anlayamazsınız. Onun ölümü, başkasınınkine benzemiyor. Dostum, sevgilim, karım intihar etse, bu kadar yıkılmazdım.

Dün akşam eve gelince, pantalonumun cebinde onun son mektubunu buldum. Bakın, ne acıklı bir mektup yazmış:

«Azizim!

Bu son mektubumu okuyunca, biliyorum, deliye döneceksin. Seni hayatta, iktidardan düşmüş şef gibi yapayalnız, dımdızlak bıraktım. Beni affedecek misin, bilmiyorum... Haysiyetsiz bir hayata daha fazla dayanamadım. Ölümümden hiç kimse sorumlu değildir.

İntihar etmeden şu bir kaç dakika evvel:

— Bu lâf intihar mektuplarının klâsik tâbiridir. Bütün hayatım, bir sinema şeridi gibi gözümün önünden geçti. Seninle beraber çok iyi günler geçirdik. Sen beni cebine koyduğun gün, muhaliflerinin çanına ot tıkamış iktidar gibi ağzın kulaklarına varırdı.

Kırk yıl öncesini düşün... Her sabah işine giderken, evine beni bıraktın mı, evdekiler, sevinir, düğün bayram ederlerdi.

Benim sayemde sen, iyi aile reisi, iyi baba, iyi arkadaş, iyi dost olurdun.

Hem o kadar eskiye gitmeğe ne lüzum var. Harp seneleri içinde bile, şehrin en lüks lokantasında yerdin, içerdin, sonra garsona beni verirdin. Garson hesabı alır, bahşişi alır, daha da geriye artardım. Gazete alırdın, sinemaya giderdin,

traş olurdun, ayakkabını boyatırdın, otobüse biner evine giderdin de, ben yine güreş tefrikaları gibi bir türlü bitip tükenmek bilmezdim.

Hey gidi günler hey ... Cebinde benden iki üç tanesini bir arada taşıyanları, ömründe mebustan dayak yememiş vatandaş gibi parmakla gösterirlerdi.

Sen kendini bir düşünsene... İki parmağının arasına beni alıp da, Beyoğlu caddesinde:

— Geh bili bili, geh, geh!..

Dedin mi, esmeri, sarışını, beyazı, bütün kadınlar arkana düşerdi. Beni daha uzaktan görüp de kanmıyacak kadın mı vardı. Yani kısacası, itibarım vardı, haysiyetim vardı.

Gel zaman, git zaman, her şey değişti. O zamanlar insanların kalbi:

— Pa - pel! Pa - pel!.. Pa pel!

Diye atardı. Halbuki şimdi, sarışın, esmer bombaların burun kanatlarından tut da, vurguncu ve karaborsacıların nabızlarına kadar hepsi:

— Mil yon!.. Mil yon!.. Mil yon!..

Diye atıyor...

Ben, kendi cinsimden pek çok intiharlar gördüm. Vaktiyle bir nikel «beş paralık» vardı. Zavallı senelerce süründü, durdu. Sonunda kahrından intihar etti. Ondan evvel «metelik» in intiharını kitaplarda okumuştum.

Zavallı «Beş para»nın arkasından «on para» da uzun zaman yaşamadı. İnsanların birbirlerine «ciğeri on para etmez!» diye kendi adına hakaret etmelerine dayanamadı, o da intihar etti.

«Yüz para» nın intiharı oldukça hazindir. Bir adam kör bir dilencinin açık avucuna bir «yüz para» bırakmıştı. Kör dilenci, yüz parayı kaldırdı, adamın kafasına attı. Bu hareket zavallı «yüz para» nın ağırına gitti, intihar etti.

«Beş kuruş» un, hemen arkasından da, «on kuruş» un hazin intiharlarının hikâyesini bilirsin. Bir adam cebinden yere beş kuruş düşürdü. Eğilip almak zahmetine bile katlanmadı. Yine bir gün, Taksim meydanına düşen «on kuruş» bir hafta düştüğü yerde kaldı da, herkes onu gördüğü halde çiğneyip geçti. Hiç bir vicdan sahibi, onu ayaklar altından kaldırmak zahmetine katlanmadı. O da kahrından öldü.

Hele «manda gözü» denen «yirmi beş kuruş»un intiharı ne acıdır. O «manda gözü» ki, o tarihte bir dairede işi olan bir vatandaşın elinde parladı mı, sırada bir haftadır bekleyen yüz kişi olsa, onlar yine bekleşirler, elinde «manda gözü» parlayan vatandaşın işi şıp diye görülürdü. Bir manda gözünün açmadığı, hiç bir kapı yoktu. Ama günün birinde bir gazino helâsında müşterilerin eline kolonya serpen madam, o meşhur «manda gözü» ne dudak büküp, artık hela kapısını bile açamaz hâle gelince, o zavallı da intihar etti.

Sen şimdi ne dersen de... İntihar etmek de, hepsi bana vız gelir. Arkadaş, benim haysiyetim var. Ben Çar ordularında başkomutanlık, yahut Çar'a yâverlik yapıp da, sonradan meyhane köşelerinde sarhoşlara karanfil satmağa çalışan, kör, topal, Beyaz Rus generalleri gibi yaşayamam!

Resmi raporlara, Ticaret Odasının hayat endeksine, Valinin vaadlerine, propaganda nutuklarına güvenip daha bir müddet sürünecek, bu hayata katlanacaktım.

Fakat dün gece gittiğim içkili, sazlı bir bahçede beni garsona bahşiş diye verince, garsonun beni senin başına fırlatıp:

— Al sen bunu da... Falan filân, demesi, sonra da bana bu adam hakaret ediyor, diye, seni polise şikâyeti çok gücüme gitti. Demek ben de, «beş para» lar, «on para» lar, «kırk para»lar, «beş kuruş», «on kuruş», «manda gözleri» gibi, artık bayramda çocukların, çöpçülerin, helâcı kadınların, garson yamaklarının bile beğenmedikleri, burun kıvırdıkları, dudak büktükleri zavallı bir hale düşmüşüm. Daha fazla yaşayamam. Hakkını helâl et...

Ben intihar ediyorum, sen de kına yak!..

Elveda ey gençliğimin tatlı rüyaları!.. Elveda ucuzluk hülyaları!.. Elveda!..

Kırk yıllık arkadaşın
Papel
nam-ı diğer 1 lira»

Mizah Yayınları

AKBABA — AYDABİR Yayınevi, Mizah yayınlariyle edebiyatımızın büyük bir eksiğini tamamlamaktadır.

Biz, bu kitapları ince, titiz bir dikkatle seçiyor, hazırlıyoruz. Mizah yayınlarımız, daima zevk ile, tatlı ve zarif bir tebessümle okuyacağınız eserlerdir. Bu kitaplardan iki ayrı zevk alacaksınız:

1 — GÜLEREK DÜŞÜNMEK;
2 — DÜŞÜNEREK GÜLMEK!

Her Kitap 1 Liradır. Bütün siparişler taahhütlü olarak gönderilir.

AKBABA — AYDABİR YAYINEVİ.
Klodfarer Caddesi, No. 8-10.
Belediye — İstanbul

Sahtekârsız Memleket

Rus edebiyatının büyük şöhreti Arkady Averçenko'yu bütün dünya hayranlıkla tanır!.. «Sahtekârsız Memleket» onun zeki, zarif ve şakacı kaleminden çıkmış en güzel hikâyelerdir.

Tatlı mziah ile acı hiciv bu eserde en yüksek derecesini bulmuştur.

Büyük bir zevk ile okuyacağınıza hiç şüphe olmayan (Sahtekârsız Memleket) i Hasan Âli Ediz'in kalemi, aslına lâyık bir itina ile dilimize çevirdi. İftiharla takdim ediyoruz.

FİYATI 1 LİRADIR.

Sahtekârsız Memleket

Rus edebiyatının büyük şöhreti Arkady Averçenko'yu bütün dünya hayranlıkla tanır!.. «Sahtekârsız Memleket» onun zeki, zarif ve şakacı kaleminden çıkmış en güzel hikâyelerdir.

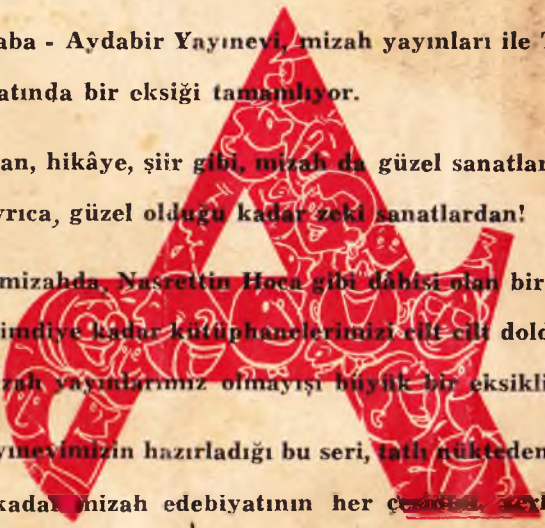
Tatlı mziah ile acı hiciv bu eserde en yüksek derecesini bulmuştur.

Büyük bir zevk ile okuyacağınıza hiç şüphe olmayan (Sahtekârsız Memleket) i Hasan Âli Ediz'in kalemi, aslına lâyık bir itina ile dilimize çevirdi. İftiharla takdim ediyoruz.

FİYATI 1 LİRADIR.

DİZİLDİĞİ VE BASILDIĞI YER:
TÜRKİYE T İ C A R E T MATBAASI
NURUOSMANİYE — İ S T A N B U L — 1955

MİZAH YAYINLARI

Akbaba - Aydabir Yayınevi, mizah yayınları ile Türk edebiyatında bir eksiği tamamlıyor.

Roman, hikâye, şiir gibi, mizah da güzel sanatlardandır. Ayrıca, güzel olduğu kadar zeki sanatlardan!

Biz, mizahda, Nasrettin Hoca gibi dâhisi olan bir milletiz. Şimdiye kadar kütüphanelerimizi rüf rüf doldurabilecek mizah yayınlarımız olmayışı büyük bir eksikliktir.

Yayınevimizin hazırladığı bu seri, tatlı nükteden acı hicve kadar mizah edebiyatının her çeşidini, eski ve yeni ve yabancı mizah üstadlarının kalemlerinden verecektir.

Fiyatı 1 Liradır